

KOREA: MÚLTTÓL A JELENIG

Az ELTE Koreai Tanszékének mesterszakos hallgatói 2017. március 31-én tudományos diákkonferenciát rendeztek, amelyen a tanszéken tanuló valamennyi alap-, mester- és minoros hallgató előadást tarthatott a koreai civilizációval kapcsolatos bármely témakörben. Ezeknek a tudományos munkáknak az írásbeli összegzésére készült ez a kiadvány.

ISBN 978-963-284-873-0

9 789632 848730 >

Eötvös Loránd University

KOREAN DEPARTMENT

KOREA: MÚLTÓL A JELENIG

Diákkonferencia az ELTE Koreai Tanszékén

SZERKESZTETTE: KÖRÖSI NIKOLETT

Budapest, 2017

A kiadvány megjelentetését az ELTE BTK
Hallgatói Önkormányzata támogatta.

SZERZŐK:

Brückler Viktória, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató
Buzogány Krisztina Erzsébet, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató
Csizmadia Kinga Alexandra, ELTE koreai alapszakos hallgató
Fabriczius Orsolya, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató
Fehér Réka, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató
Földi Dóra, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató
Hancsák Anita, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató
Kőrösi Nikolett, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató
Pataki Petra, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató
Péter Nikolett, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató
Szabó Flóra, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató
Tokics Levente, ELTE koreai alapszakos hallgató
Udvardy Kitti, ELTE koreai minoros hallgató
Várnagy Viktória, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató

ISBN 978-963-284-873-0

Kiadó: ELTE Koreai Tanszék

Nyomdai munkálatok: Micropress Kft.

Szövegeket lektorálta: Fehér Réka, Péter Nikolett, Szabó Flóra

Angol összefoglalókat lektorálta: Szabó Flóra, Udvardy Kitti

Tördelés: Kőrösi Nikolett

Borítóterv: Kőrösi Nikolett

TARTALOM

BEVEZETÉS.....	5
MITOLÓGIA	6
Kumiho: a kilencfarkú rókadémon megjelenése a koreai mitológiában.....	7
<i>Brückler Viktória</i>	
A szotte madara.....	14
<i>Szabó Flóra</i>	
TÖRTÉNELEM.....	22
Az Imdzsin-háború előzményei, lefolyása és hatásai.....	23
<i>Tokics Levente</i>	
A koreai háború kitörésének előzményei és szerepe a hidegháborús konfliktusban.....	32
<i>Pataki Petra</i>	
KLASSZIKUS KULTÚRA	39
Ünnepek a koreai emberek életében.....	40
<i>Földi Dóra</i>	
A koreai palotai étkezési kultúra.....	47
<i>Csizmadia Kinga Alexandra</i>	
A lovak szerepe a koreai kultúrában	55
<i>Péter Nikolett</i>	
Csong Do Dzson, a népért élt tudós.....	62
<i>Kőrösi Nikolett</i>	

GAZDASÁG ÉS KÜLKAPCSOLAT.....70

Dél-Korea és Magyarország diplomáciai kapcsolatfelvételének
rövid áttekintése 71
Fabriczius Orsolya

Gazdasági csoda a Han folyó mentén: 78
Udvardy Kitti

A koreai üzleti kultúra múltja és jelene..... 87
Fehér Réka

TÁRSADALOM95

A kiszengék és a szadangok szerepe a Csoszon-kori
társadalomban..... 96
Várnagy Viktória

A koreai közoktatás szerepe a társadalmi mobilitásban..... 104
Hancsák Anita

Az észak-koreai menekültek beintegrálása a dél-koreai
társadalomba..... 111
Buzogány Krisztina Erzsébet

BEVEZETÉS

Az ELTE Koreai Tanszék mesterszakos hallgatóinak rendezésében 2017. március 31-én egy tudományos diákkonferenciára került sor, amelyen valamennyi koreai főszakos, minoros, valamint mesterszakos hallgató előadást tartott a koreai civilizációval kapcsolatos különböző témakörökben. A kiadvány ezeknek a tudományos munkáknak az írásbeli összegzésére készült. Reméljük, hogy a megjelenése lehetőséget ad az ifjú kutatók tudományos életének bővítésére, valamint valamint segítséget nyújt számukra a kutatásuk elmélyítésében. A jövőben szeretnénk, ha hasonló kötetek megjelentetésével támogathatnánk a Koreai Tanszéken tanuló hallgatók kutatói munkáját. Továbbá reméljük azt is, hogy az ebben a kötetben kifejtett témák felkelkeltik az olvasók érdeklődését.

A koreai civilizációval kapcsolatos témakörök egyre népszerűbbek a tudományos életben, amit a hallgatók által választott témák sokszínűsége is alátámaszt. Emellett az utóbbi években egyre többen érdeklődnek a Koreai Tanszék képzései valamint tudományos munkája iránt, ezért bízunk benne, hogy ez a kiadvány is széles olvasóközönséget szólít meg.

Jelen kötet nem jöhetett volna létre a Koreai Tanszék oktatói és valamennyi hallgatója nélkül. Köszönjük a sok segítséget Dr. Csoma Mózes tanszékvezetőnek; továbbá a szakos hallgatók közül Fehér Réka, Péter Nikolett, Szabó Flóra és Udvary Kitti kitartó munkáját; valamint az ELTE BTK Hallgatói Önkormányzat anyagi támogatását.

2017. április

A Koreai Tanszék mesterszakos hallgatói

MITOLÓGIA

KUMIHO: A KILENCFARKÚ RÓKADÉMON MEG- JELENÉSE A KOREAI MITOLÓGIÁBAN

Brückler Viktória

Az állatkultusz, vagy más néven totemizmus szinte minden népnél megjelenő kultusz, amely szerint az istenek valamely állat képében jelennek meg. Már 5000 évvel ezelőtről maradtak ránk írásos emlékek az állatkultusz kapcsán a világ több pontjából.¹

Ha az emberek állatokkal való viszonyát vizsgáljuk, akkor azt láthatjuk, hogy nem csak az emberek vadásznak az állatokra, hanem az állatok éppúgy rátámadnak az emberekre. Éppen ezért természetes, hogy az emberek igyekeztek megfigyelni az állatokat, hogy elkerüljék a támadásaikat. A megfigyelésük során az állatok viselkedését emberi tettekre, viselkedésekre vetítették ki, és így az állatok egyes tulajdonságok szimbólumaivá váltak, amelyeket az emberek a történeteik során felhasználtak. A róka jellemző tulajdonsága volt a rejtőzködés, így a rókadémon leíró történetekben az alakváltás jelent meg, mint fő motívum.²

A róka legjellemzőbb alakja az ázsiai mitológiában a kilenccfarkú rókadémon, amely Koreában *kumiho* (구미호), Kínában *huli csing* (狐狸精), Japán pedig *kicune* (狐) néven szerepel. Bár a nevük eltérő, mind hasonló tulajdonságokkal vannak felvértezve, amelyek közül az alakváltás a legjellemzőbb. A kínai és a japán folklórban olykor ambivalens jelenség. Gyakran bolondozik az emberekkel, de sokszor hűséges barát, szerető vagy feleség.³ Ezzel szemben a koreai *kumiho* a népi hagyomány egyik leggonoszabb alakja. Ahol feltűnik, ott sok negatív esemény (pusztulás, halál stb.) sújtja az embereket. Pusztá-

¹ Schweige (pp. 9–11)

² Yoo (pp. 5–10)

³ Bazsó (p. 33)

KUMIHO: A KILENCFARKÚ RÓKADÉMON MEGJELENÉSE
A KOREAI MITOLÓGIÁBAN

kézzel öl, és felfalja vagy kitepi zsákmánya máját. Tehát kétségtelen, hogy a koreai mitológia egyik legkegyetlenebb démona.⁴

A rókahit feltehetően Indiából származik, és a hindu vallással került Ázsiába, először Kínába, majd onnan Koreába és Japánba. A *kumihoval* először a kínai Keleti-Zhou idejéből származó *Hegyek és vizek könyve* (산해경, 山海經; i.e. 4. sz.) című forrásban találkozhatunk. De Korea egyik legjelentősebb írásos feljegyzésében a *Szamgukszagiban* (삼국사기) is olvashatunk a *kumihoról*, miszerint *Idzsa* (의자) király uralkodása idején, 659-ben sok róka ment a királyi palotába, és közülük egy fehér róka felült a magas pozíciójú személyek asztalára. Ez az esemény akkor történt, amikor *Pekcsét* (백제; i. e. 18–i. sz. 660) a megsemmisítés fenyegette, így az eleve negatív közhangulatot tovább fokozta.⁵

Felmerülhet bennünk az a kérdés, hogy ha a rókadémon Kínából érkezett Koreába, ahol eredetileg nem volt kizárólagosan negatív jelenség, akkor vajon a koreai kilencfarkú hogyan válhatott egy ilyen kegyetlen lényvé a mitológiában. A válaszokat elsőként a társadalmi berendezkedésben kereshetjük. A koreai társadalom erősen patriarcális, áthatják a konfucianus ideológiák, így a nőktől elvárt volt az engedelmesség, a hűség, a termékenység és az önmegtartóztatás. Azonban a Korjő-korban (고려; 918–1392) a *kiszengék* (기생) megjelenése teljesen ellentmond a nőekkel szembeni elvárásoknak. Ezáltal a férfiak szemében a nők a szexualitás egyre démonikusabb alakjaivá váltak. Fontos megjegyezni, hogy a japán elnyomás agressziója szintén nagy befolyást gyakorolhatott a társadalomra, ami szintén hatott a *kumihó* negatív képének kialakulására.⁶

A rókadémon egyik legjellemzőbb tulajdonsága az alakváltoztatás, amelyről már a *Szamgukszagiban* is olvashatunk. Kínában és Japánban előfordul, hogy a rókadémon fiatal diákként, vagy bölcs tudósként jelenik meg, de a koreai történetek nagy többségében gyönyörű nővé változik. Egyetlen olyan történet van, ahol a *kumihó* férfi-

⁴ Schweige (p. 110)

⁵ Yoo (pp. 32)

⁶ Maynes (pp. 1–19)

KUMIHO: A KILENCFARKÚ RÓKADÉMON MEGJELENÉSE A KOREAI MITOLÓGIÁBAN

vé alakul, hogy elvehessen egy lányt, akit kiszemelt magának.⁷ Egy másik történet szerint olyan hihetetlenül jól tud alakot változtatni, hogy amikor egy róka egy mennyasszony bőrébe bújt, még a mennyasszony anyja sem tudta megkülönböztetni lányát a démontól. De nem csak élőlényeket, hanem tárgyakat, akár területeket is tud manipulálni. Sőt az időt is befolyásolni tudja, hogy még jobban megtéveszthesse az embereket.⁸ Ugyanakkor róka létét sohasem tudja teljesen elfedni, mindig marad valami apróság, ami alapján lelepleződik. Van olyan történet, ahol nem tudja elrejteni a farkát vagy a fülét, de van, ahol egy vadászkutya szagolja ki.⁹

Az átalakulás szimbólumát összekapcsolják a hold szimbólumával. A holdfényt pedig az emberek elméjét befolyásoló misztériummal hozzák kapcsolatba, miszerint a hold örült cselekedetekre készíti az embert. A hold pedig egyet jelent az éjszakával, ami a horrortörténetek melegágya, valamint a nemi vágy felfokozódását is magában hordozza, így ezzel magyarázhatóak a *kumiho* történetek szexuális és horrorisztikus elemei.¹⁰

Mindenképpen érdemes kiemelni, hogy az ázsiai kultúrákban az állatok emberi lényé váló alakulása jellemzőbb, míg Európában az emberek állattá alakulása a számottevőbb. Ez talán visszavezethető a buddhizmusra, hiszen a nirvánába csak az emberek világából lehet távozni, így minden lény célja, hogy emberré váljon.¹¹

Úgy tartják, ha a *kumiho* gyönyörű nőként összeházasodik egy emberrel és száz napig nem lepleződik le, akkor igazi emberré válhat. Ha azonban lelepleződik, akkor nem válhat emberré, és el kell hagynia az emberek világát. Szomorú történet szól arról, hogy annak ellenére, hogy a *kumiho* őszintén szeretett egy embert, nem válhatott emberré. Az emberré válás egy másik módja, ha a róka az ezredik évének belépése napján emberi májat fogyaszt, akkor szintén emberré

⁷ Ez a történet is feltehetően kínai történet, ami beszivárgott a koreai mitológiai történetek közé.

⁸ Schweige (pp. 12–13)

⁹ Charles

¹⁰ Yoo (p. 28)

¹¹ Yoo (p. 34)

KUMIHO: A KILENCFARKÚ RÓKADÉMON MEGJELENÉSE A KOREAI MITOLÓGIÁBAN

válhat.¹² A emberi máj evés gyakran megjelenik a *kumiho*-történetek kapcsán. Egyes történetek szerint a *kumiho*-nak száz emberi májat kell megennie ahhoz, hogy emberré válhasson. Sok történetben a kiszemelt áldozatok más állatok vagy szellemek segítségével menekülnek meg a *kumiho* csapdájából.¹³ A nyugati legendák szerint az élőlények különleges ereje a szívükben van, de a keleti kultúrákban inkább a májat gondolják ilyen különleges szervnek. Ezért is ilyen jelentős a máj elfogyasztása a *kumiho* esetében, mert ez nem csak az áldozata teljes megsemmisítését, hanem erejének megszerzését is jelenti.¹⁴

A *kumiho* egyik legjellegzetesebb szimbóluma a rókagyöngy (*jouguszül*, 여우구슬), amely bár a kínai mitológiában is jelen van, nem olyan karakteres, mint a koreaiában. A rókagyöngy egy a jin és jang harmóniát megtestesítő, kívánságokat teljesítő, kék színű csodagyöngy. Mivel nagy erővel bír, számos mítoszban megjelenik, ahogy a történelem nagyjai ennek a különleges gyöngynek a birtokában mágikus képességekkel lettek felvértezve. Ez a képesség többnyire egyfajta éleslátás. Az egyik mítosz szerint, a *kumiho* elérhet az égig, ha száz diák lelkét elszívja. Így a *kumiho* egy gyönyörű lány képében kilencvenkilenc diákot ölt meg egy csókkal, de a századik diák a csók közben lenyelte a gyöngyöt, és az égre nézve megszerezte az ég bölcsességét, a földre nézve megszerezte a föld bölcsességét, az emberekre nézve az emberek bölcsességét. Ez a különleges tudás pedig nagy erővel bír a halandók világában.¹⁵

Úgy tartják, hogy az a róka válhat *kumihová*, aki ezer évet megél. Mivel a *kumiho* rókából jön létre, jellemét tekintve egyértelműen ravasz, ármányos, szemfüles tulajdonságokkal van felvértezve.¹⁶ A *kumiho* történetekben gyakran visszatérő motívum a három varázsfleska, a kitagadott testvér, vagy a legkisebb fiú

¹² Yoo (p. 35)

¹³ Doopedia (honlap)

¹⁴ Namuwiki (honlap)

¹⁵ Namuwiki (honlap)

¹⁶ Yoo (p. 20)

KUMIHO: A KILENCFARKÚ RÓKADÉMON MEGJELENÉSE A KOREAI MITOLÓGIÁBAN

hamissága. A rókadémon olykor beleszületik a családba és úgy okoz rengeteg kárt. Ebben az esetben a konfuciánus hagyományok azt hangsúlyozzák, hogy felesleges egy lánygyermeket eltartani.¹⁷

Ezek a történetek a régi időkben játszódnak, és ezáltal egy új világot tárnak fel számunkra. Emellett identitásképző szerepük van, különféle értékeket helyeznek a középpontba, és fontos tanítócélzattal íródnak.¹⁸ Olyan eseteket mesélnek el, amelyekről azt gondolják, hogy az élet során fontos tapasztalat lehet a fiatalok számára. Kihangsúlyozzák, hogy a vágyak hajkurászása negatívan üthet vissza. Erre jó példa az a történet, amelyben egy vagyonos férfi minden vágya egy leánygyermek volt, és annyira vágyott rá, hogy amikor az istenségekhez imádkozott, azt mondta, hogy az sem baj, ha róka lenne. Végül megszületett a kislánya, aki tényleg egy *kumiho* lett, és megölte a családot, sőt, az egész falu népét. Sokszor ezek a történetek egyes eredetmítoszt is magukkal hordoznak, így ebben a történetben befejezésként azt magyarázzák, hogy a rókák és a szúnyogok miért is félnek a tüztől.¹⁹

Bár a koreai folklórban a *kumiho* japán társától, a *kicunétól* eltérően csak agresszív, negatív személyként jelenik meg, napjainkban azonban a populáris kultúra próbálja feloldani ezt az ábrázolást, és egy új, szeretnivaló, félreismert *kumihot* kaphatnak a nézők. Erre a legjellemzőbb példa a Hong nővérek elragadó drámája a *My Girlfriend is a Gumiho* (2010), vagy a *Yobi* (2007), ahol csintalan kisgyerekként jelenik meg. De persze az emberek még mindig szeretnek borzongani, így sikeres horrorfilmekkel is szórakoztatják a nézőket, mint például a *The Fox with Nine Tails* (1994).

¹⁷ Schweige (p. 116)

¹⁸ Yoo (p. 65)

¹⁹ Schweige (pp. 110–113)

KUMIHO: A KILENCFARKÚ RÓKADÉMON MEGJELENÉSE A KOREAI MITOLÓGIÁBAN

Abstract

In this study, I presented how the nine-tailed fox, the *gumiho*, is represented in Korean folklore. My aim was to discover why the Gumiho of Korean mythology is so cruel in contrast with its Chinese and Japanese representations. This study focuses on the Gumiho's most representative skill, its shapeshifting ability. The Korean nine tailed fox changes into a beautiful woman and tries to seduce lone men so it could eat their livers. Thus, the Gumiho is one of the most dangerous creatures in Korean folklore, and anywhere it appears a series of negative events follow. The Gumiho fox has a special pearl, and if a human being were to acquire it, that person would possess great knowledge.

Felhasznált irodalom

Bazsó Dénes: *Japán Regék és Mondák*. Móra Könyvkiadó, Budapest. 2011. (Hivatkozásban Bazsó)

Maynes, Katrina: „Korean Perceptions of Chastity, Gender Roles, and Libido; From Kisaengs to the Twenty First Century”. In: *Grand Valley Journal of History*. Grand Valley State University, Michigan. 2011. (Hivatkozásban Maynes)

Schweige Szilvia: *A róka árnyéka: Távol-keleti mesék felnőtteknek*. Viktória Kiadó, Budapest. 2010. (Hivatkozásban Schweige)

Yoo Sun Hee: *구미호 이야기의 서사적 성격과 교육적 의미 연구*. (A kumiho történetek epikus jellegzetessége és tanító jelentése – koreaiul). SookMyung Women's University, Szöul. 2012. (Hivatkozásban Yoo)

KUMIHO: A KILENCFARKÚ RÓKADÉMON MEGJELENÉSE
A KOREAI MITOLÓGIÁBAN

Internetes források

Kumiho (cikk) (Hivatkozásban Charles)

<http://www.pantheon.org/articles/k/kumiho.html>

(Utolsó megtekintés: 2017.03.19.)

구미호 (*kumiho*) [*nine-tailed fox*, 九尾狐] (Hivatkozásban Doopedia)

https://www.doopedia.co.kr/doopedia/master/master.do?_method=view&MAS_IDX=101013000756990

(Utolsó megtekintés: 2017.03.19.)

구미호 (*kumiho*). (Hivatkozásban Namuwiki)

<https://namu.wiki/w/%EA%B5%AC%EB%AF%B8%ED%98%B8>

(Utolsó megtekintés: 2017.03.19.)

A SZOTTE MADARA

Szabó Flóra

A szotte elhelyezése a koreai hiedelemvilágban

Korea hiedelemvilága egy összetett rendszer. Ennek egyik szegmensét a népi hiedelmeken alapuló különböző ártó és segítő¹ szellemlények és istenségek számos elbeszélése alkotja.² A tanulmány keretein belül a hagyományos koreai kultúra egyik reprezentatív jelenségét, a *szottét* (솟대) vizsgálom.

A koreai hiedelemvilág képzeteinek egyik bástyája az úgynevezett *pibo* (비보),³ amely a környezet kiegészítését, avagy pótlását jelenti. A tudatosan kiépített mesterséges környezettel az emberi életre ható negatív energiákat igyekeztek elkerülni. A környezetalakítás középpontjában az ember áll, ugyanis a közösség számára igyekeznek jól lakhatóvá tenni a helyet. Fontos azonban látni, hogy ez nem egy erőszakos, önkényes folyamat, hiszen ezzel egyidőben az érintetlen természet adta lehetőségekhez alkalmazkodnak és igyekeznek abban a legkevesebb kárt tenni. Vallásos környezetformálásnak (*sinangbibo*, 신앙비보) nevezzük, amikor a hiányosságok pótlására vallási tárgyakat helyeznek el a természetben. Erre példa a *csangszung* (장승),⁴ a *tolthap* („kőtorony”, 돌탑)⁵ vagy a *szotte*. A vallásos környezetformálás egyik érdekes területe a *szongsinangbibo* (성신앙비보),⁶ ami a

¹ A szigorú kategorizálásuk kerüendő, ambivalens lényként érdemes megközelíteni őket.

² Tokarev II. (pp. 459–461)

³ Chung (p. 8)

⁴ Faluőrző pózna, melyet a falu négy szegletében állítanak fel védelmi célból, illetve az energiák feltöltésére. Bővebben: Chung (pp. 164–166)

⁵ Vízfolyások mentén elhelyezett kőrakás, amely a falu energiájának az elszivárgását akadályozza meg. Bővebben: Chung (pp. 156–157)

A kőrakásokat a buddhista kolostorok területén is megtalálhatjuk. Ez a népi hiedelemvilág esetleges szinkretizmusát mutathatja a buddhizmussal. A folyó hiedelemvilágban betöltött szerepéről bővebben: Tokarev I. (pp. 74–77)

⁶ Bővebben: Chung (p. 8)

nemi szerepekhez kötődik. Ha a település nemiszerv alakot ölt, akkor a közösségben felborulhatnak az energiák⁷ és erkölcstelenség alakulhat ki.

A *sincshe* (신채)⁸ szent entitást jelent. Szent tárgyakra, természeti dolgokra, vagy élőlényekre vonatkozik, melyekről úgy tartják, hogy istenségeket vagy szellemeket rejtenek magukban: lehetnek növények, állatok, kövek, hegyek, vizek és használati tárgyak is. Továbbá ehhez a kategóriához sorolandó a *szotte* is, így elmondható, hogy a vallásos környezetformálás egyik szent tárgya.

A *szotte* elhelyezése a faluban, szerepe és jellemzői

A *szotte*⁹ jelentése „szent pózna”. A *szotte* egyéb elnevezései: faluór pózna (*szuszalde*, 수살대), kacsapózna (*oritte*, 오릿대), árbóc (*csimde*, 짐대), ünnepi pózna (*hvadzsutte*, 화죽대) és hosszú pózna (*csinttobegi*, 진또배기).

A *szotte* egyfajta isteni rúd (*sinde*, 신대), ami összeköti a földet és a mennyet.¹⁰ A falut védelmezi a tűzvészről,¹¹ szárazságtól, betegségtől és egyéb csapásoktól. Szerepe a későbbiekben tovább alakult: *csimde* elnevezéssel tipikusan olyan településeken készítették, amelyek vitorláshajó alakot (*hengdzsuhjong*, 행주형) öltöttek. Ennek analógiája, hogy a hajó könnyen felborul. Ilyen esetekben a hajó árbócának megfelelően a *szotte* a falu közepére került, ezzel egyensúlyt teremtve.¹² A konfucianizmus megjelenése a konfuciánus államvizsgák (*kvago*, 과거) rendszerét is magával hozta. Ilyenkor általában a nemesi, tanult ifjak országszerte mérettették meg a tudásukat. A sikeres vizsgatételhez kapcsolódik a „*hvadzsutte*” állítása a családi udvaron.

A *szotte* hagyományosan fából vagy kőből készül. Ennek szigorú szabályai vannak, amely a *csangszung* rituáléjával

⁷ A jin és jang képzetéhez kötődik: jin a női, jang a férfi princípium.

⁸ Chung (p. 186)

⁹ Chung (pp. 186–187)

¹⁰ NB! *Axis mundi*.

¹¹ Lásd: Csunggok falu története. Chung (p. 123)

¹² Chung 2013. (p. 8)

(*csangszungdzse*, 장승제)¹³ párhuzamosan is történhet. A *szottedzse* (숫대제)¹⁴ külön a *szotte* számára tartott rituálé, eredete valószínűsíthetően a határjelölő¹⁵ faoszlopok állításához nyúlik vissza. A rituálékot vagy a *szotte* állításakor, vagy egy kijelölt napon tartják.

A *szottét* hagyományosan a „*csangszungok*” és pagodák mellett vagy a falubejáratoknál állítottak. Lehetek a faluőrző „hegy” (*tangszan*, 당산)¹⁶ részei,¹⁶ ám elhelyezhették őket egymagukban is. Egyes falvak rituálé keretében minden évben állítottak újat, míg mások csak szökőévente, vagy amikor a régiek megrongálódtak és eltörték. A régi póznákat nem távolították el. A folyamatos oszlopállítás így biztosította, hogy ne egyedül álljanak. Az eltávolítás tabuja is jelzi a póznák szent entitását.

A *szotte* madara

A *szotte* tetején madárfaragások állnak. Ezeket a madarakat általában faágakból készítik, alakjukat az ág Y alakú hajtásából formázzák. A madarak száma egy, kettő, három vagy több. Lehetnek élethűek is, de gyakran elnagyolt, jelképes formájúak. A *szotte* madarai általában különböző irányokba néznek, ezzel is őrizve a falut a bajoktól. Az általános képzetek szerint alakja kacsát formáz, de területenként lehet eltérő. Ilyenkor a vadliba, sirály, gém, íbisz, szarka és a varjú madarak jöhetnek szóba.

A *szotte*-madarak többsége vízimadár, így a saját túlmutató jelentésükön kívül vegyül bennük a madár¹⁷ és a víz¹⁸ szimbolikája. Az

¹³ Kiválasztják a megfelelő fát, majd bort öntenek rá (NB! libáció), ezt követően a falu népe meghajol a fa előtt. Ezek után szabad csak kivágni a fát, melynek faragása a holdnaptár szerinti első hónap 14. napján történik, így a másnapi telihold ünnepre („*csongvoldeborum*”, 정월대보름) elkészül, és rituálé kíséretében felállítják. Chung (p. 166)

¹⁴ Chung (pp. 122–123)

¹⁵ NB! A határ a senki földje, spirituális hely, ami veszélyt hordozhat.

¹⁶ Chung (pp. 198–199)

¹⁷ Mitológiai hátterét vizsgálva a madár a repülésnek köszönhetően az éghez tartozik, a felső világ lényé. Ellentéte az alsó világ csúszómászó lényéinek. A madár lélekmotívum és egyben lélek-compos is. Hoppál (pp. 200–202) és Tokarev I. (pp. 172–175)

általánosnak tartott nézetek szerint a választás azért esett vízimadár-ra,¹⁹ hogy az a falut a tűzvészől oltalmazza, a mezőgazdasági tevékenységben pedig vízzel és bőséggel lássa el.²⁰

A **kacsa** vízimadár. Gyakran jelenik meg teremtésmitoszokban. A szibériai népeknél a felsővilág istenének segítője a teremtésben, ugyanis az ősvízbe merülve felhossa a földet. A finn Kalevalában a világ kacsatójából keletkezik. Az orosz mitológiában az isten fehér kacsaként, a sátán fekete kacsaként ábrázolva is megjelenhet. A tunguz sámánok ruháján gyakran jelenik meg kacsamotívum, mert a sámán madarának tartják. Ennek oka ismételten a vízimadár szimbolikájában keresendő, ugyanis a háromszatú világ mindegyik részébe átjár. A világtengely képzete a kacsa kapcsán több helyen is megjelelik: a kacsalábon forgó palota egy orsószerűen forgó *axis mundi*; a szintén *axis mundi* Tejút a hantik – akik számára a Tejút a lélek közlekedési útja is egyben, – „Kacsaútként” nevezik. Kínában a kacsapárszimbolikát az esküvőn használják a családi boldogság jelképeként. Ez utóbbi Koreában is megtalálható.²¹

A **vadliba** vízimadár. Abban különbözik a többitől, hogy nap-szimbólum is egyben: a világ teremtésekor aranytojást tojik, vagyis a napot. Ennek eredete az a képzet, hogy vonulása során a nap járását követi. A vándormadár aspektushoz tartozik a liba Tejúttal való öszszevetése. A csuvasok és az udmurtok a Tejutat a „Vadludak ősvényének” nevezik. A liba a sámánt az égbe repítő háta is lehet. Ambivalens lényként egyes mitológiákban a káosz madara. A magyar néphit a lidérchez (lúdvérc) és a boszorkányhoz is köti. Lehet az éberség szimbóluma és természetesen világteremtő is.²²

¹⁸ A víz szimbolikája nagyon sokrétű, összefüggően négy téma köré csoportosítható: 1) az élet forrása, 2) a megtermékenyítő víz, 3) a megtisztulás eszköze, 4) regenerálódás, újjászületés. Hoppál (pp. 321–323) és Tokarev I. (p. 277)

¹⁹ NB! A vízimadár kiemelkedő jellemzője, hogy nem csak az éghez, de a vízhez is kötődik, így a háromszatú világmodell minden részében megjelenik, azokat öszszeköti. Ez a minősége pedig tovább erősítheti a *szotte axis mundi* jellegét.

²⁰ Chung (p. 187)

²¹ Hoppál (p. 141)

²² Hoppál (pp. 195–196) és Tokarev I. (p. 175)

A **sirály** vízimadár. A halászok számára ezek a vízimadarak mindig is nagy jelentőséggel bírtak, megfigyelésükből az időjárásváltozásokra és a szárazföld távolságára lehetett következtetni. Az ésszerű megállapítások mellett azonban sok hiedelem is kialakult. A halál ómene lehet, ha három sirály repül együtt a magasban. Sirályt vagy albatroszt megölni nem szabad, mert az balszerencsét hoz. Ha a sirály a tengerész otthonának ablakához repül, az azt jelzi, hogy a távollévő tengerész veszélyben van. Sötét éjszaka a sirály léleknek is tűnhet a fehér tollazata miatt. A középkorban úgy tartották, hogy ezek a vízimadarak a tengerbe fulladt emberek lelkei. A sirályok kesergő, hangos hangot hallatnak. Követik a hajókat és keresik az emberekkel a kapcsolatot.²³ Mindezen tulajdonságok pedig alkalmassá teszik a *szotte* szerepének betöltésére.

A **gém** gázló vízimadár. Gázlómadárként szimbolikája rokon a daruval, a gólyával és a kócsaggal. A gázlómadarak az alsó világ lényeit, kígyókat és békákat pusztítanak, így azok ellenségei. A gém a buddhizmusban a tél jelképe. Kínában a holtak kísérője és az angyalok szállítója, valamint a hosszú élet szimbóluma is lehet. A *szotte* kapcsán releváns aspektusa, hogy esőt hoz, továbbá a termékenység hírnöke.²⁴

Az **ibisz** gázló vízimadár. Az egyiptomi mitológiában az írás és a tudomány istenének, Thotnak a szent állata, a hajnal és a reggel jelképe. Európában állatövi madár, a Vízöntő jegyéhez kötődik. A kereszténységben a testi vágy, a tisztátalanság és a lustaság madara.²⁵

A **szarka** az első nem vízimadár a felsorolásban, ugyanakkor a *szotte* funkcióját jól ellátja: a szarka az éberség madara. Kínában szerencsehozó és örömhirdető madár, aminek ébersége felfedi a házastársi hűtlenséget, amit később el is fecseg. A római hitvilágban Bacchusnak áldoztak szarkát, akinek a bora így beszédessé tette az embereket, felfedve a titkokat. A fecsegése révén jósmadár is, a halált

²³ Sax (pp. 217–218)

²⁴ Tokarev I. (p. 175)

²⁵ Tokarev I. (p. 175)

jelzi előre. Ambivalens képet nyújt a kereszténység megítélése, ahol a szarka az ördög madara, amely tolvajmadárként lelkeket lop.²⁶

A **varjú** sem vízimadár. Szimbolikája fedi a nála nagyobb testű hollónak a szimbolikáját. A japán sintoizmusban az istenek hírvivő állata és a nap madara, de rossz ómen is lehet. Kínában feketén ábrázolva gonoszságot jelent, vörös vagy aranyszínű ábrázolása viszont a naphoz köti, gyermeki kegyességet is jelöl. Fehér daruval ábrázolva a jin és jang megjelenítője. Alapvetően ambivalens madár, baljós képzettársításainak egyik forrása a tollazata és a hangja. A hozzá hasonló holló szintén a nap állata.²⁷ Kultúrhérikus tetteiben fényhozó madár. Ébersége és kíváncsisága miatt vált az istenek hírvivő, küldönc madarává. A szarkához hasonlóan pletykaterjesztő. A skandináv mitológiában Odinnak két hollója van (Gondolat és Emlekezet), amely által mindent tud arról, hogy mi történik a világban.²⁸ A *szotte* kapcsán is talán ez az éberség és tudás lehetett az alapja a varjúábrázolásnak.

Összefoglalás

A *szotte* a koreai hagyományos népi hiedelemvilág eleme,²⁹ egy olyan pózna (NB! világtengely), amelyet a falu által meghatározott, kitüntetett helyen állítottak fel. Szerepe a rend helyreállítása és fenntartása. Alakját rituálék és tabuk övezik. A *szotte* teteje madárfaragványokban végződik. A megformált madarak a leggyakrabban vízimadarak, melyeknek szimbolikája a tűzvészről óvja a falut, valamint a mezőgazdasági tevékenységhez biztosít bőséges vízellátást. A *szotte* alakja és szerepe napjaink hagyományörzésének a részeként átalakul és modernizálódik.

²⁶ Hoppál (p. 271)

²⁷ Kínában a nap szimbóluma a háromlábú holló.

²⁸ Hoppál (pp. 129–130) és Tokarev I. (p. 175)

²⁹ A *szottével* párhuzamot mutat a jakut sámánfa. A téma további kutatásához forrás: Hoppál Mihály: *Sámánok – Lelkek és jelképek*. Helikon Kiadó, Budapest. 1994. (pp. 160–161.)

Abstract

Sotdae is an essential part of the traditional Korean folk beliefs. It is a sacred pole (nb *axis mundi*) erected at a specific place of the village – mainly at the border. Its purpose is to restore and maintain the order. *Sotdae* is bound to rituals and taboos. There are birds at the top of the pole, mostly waterfowls, whose symbolism ensures the abundant water supply for agricultural activities. Furthermore, it defends the village from conflagration. *Sotdae* has an active role in today's preservation of traditions, however, it is shaped by modern conventions.

Felhasznált irodalom

Chung Myung-sub (ed.): „Encyclopedia of Korean Folk Beliefs.” In: *Encyclopedia of Korean Folklore and Traditional Culture, Vol. II.* The National Folk Museum of Korea, Szöul. 2013. (Hivatkozásban Chung)

Hoppál Mihály – Jankovics Marcell – Nagy András – Szemadám György: *Jelképtár.* Helikon Kiadó, Budapest. 2010. (Hivatkozásban Hoppál)

Sax, Boria: *The mythical zoo: an encyclopedia of animals in world myth, legend, and literature.* ABC-CLIO Inc., Santa Barbara. 2001. (Hivatkozásban Sax)

Tokarev, Sergej Aleksandrovič (ed.): *Mitológiai enciklopédia I.* Gondolat Kiadó, Budapest. 1988. (Hivatkozásban Tokarev I.)

Tokarev, Sergej Aleksandrovič (ed.): *Mitológiai enciklopédia II.* Gondolat Kiadó, Budapest. 1988. (Hivatkozásban Tokarev II.)

Kép: *Szotte* madarak
<https://goo.gl/s2Whhy>
(Letöltés: 2017. 03.17.)

TÖRTÉNELEM

AZ IMDZSIN-HÁBORÚ ELŐZMÉNYEI, LEFOLYÁSA ÉS HATÁSAI

Tokics Levente

A harcoló felek

Korea ebben az időszakban a kínai Ming-dinasztia (1368–1644; 明朝) hűbérese volt, mindketten a mongol uralom alól szabadulva emelkedtek fel a 14. század végén, és a konfuciánus eszmerendszert vezették be a társadalmi életben. Ugyanakkor a belső problémák is hasonlóak voltak: belső frakcióharcok, amelyek jelentősen befolyásolták a koreaiakat a háború kezdetén. A közös ellenség és az egymástól való kereskedelmi függés miatt szoros baráti viszony alakult ki a két ország között.

Japánban pedig évszázados megosztottság után egy alacsony sorból származó tehetséges hadvezér, Tojotomi Hidejosi (1537–1598; 豊臣 秀吉) vezetésével létrejött az egységes ország. Az ő irányítása alatt vált külön a paraszti és a samuráj réteg, és alakult ki egy állandó hadsereg. Bevezette a népszámlálásokat, így lehetővé tette az adók begyűjtését és a nemzet katonai potenciáljának kiaknázását.

A kínai hadsereg és gazdaság

A neokonfuciánus elit számára a személyes erények egyenlőek voltak a kormányzásra való képességgel. Emiatt sokan elvállaltak olyan feladatokat is, melyekre valójában alkalmatlanok voltak, mint például hadjáratok megtervezése, vagy a hadseregek személyes irányítása. Nem egy esetben ez pedig katasztrófához vezetett.

A Ming-dinasztia katonai ereje is hanyatlóban volt. A stratégiai fontosságú helyeken helyőrségeket (*vei*) hoztak létre, és mindegyik kapott a kormánytól földet, ahol a katonák a saját ellátmányukat termelték meg. Az átváltás parasztból katonává háborús időszakban jól működött a mongolok idején, de nem vált be a Ming korban. A letelepített hadseregek földművelő közösségekké váltak, ahol a fegyelmet

elfelejtették és a háború művészetét ritkán gyakorolták. Egyébként sem váltak soha önállótóvá és egyre több és több ellátmányt kértek a kormánytól. A katonák ritkán kapták meg a jussukat, és volt, hogy a korrupst tiszték visszatartották a kijárá adagot. A katonák gyakran megvesztegették a tisztjeiket, hogy adjanak eltávozást, majd ha ezt megkapták, soha nem tértek vissza. Emiatt a kínai hadsereg való létszáma jelentősen kevesebb volt az adatoknál. Harcban hasznavehetetlenek voltak, elszöktek, a helyi lakosságot terrorizálták.

A tiszték talán még rosszabbak voltak. A Ming Kínában a katonai vezetői pálya alacsony presztízsű karriernek számított, ami apáról fiúra öröklődött. Még a legtapasztaltabb parancsnokok sem szólhattak bele a stratégiai dolgokba, mert az akkori Kínában úgy tartották, hogy a klasszikusokat elsajátított hivatalnokok jobban tudják, hogyan kell irányítani.¹

Követségek

A koreaiak japán meghívásra követséget küldtek Japánba, Szó Jositosi közvetítésével.² 1590 áprilisában útnak indult a követség. Hvang Jun Gil (1536–?; 황윤길) nagykövet volt a vezető a nyugati frakcióból, a segédjének Kim Szong Ilt jelölték, a keleti frakcióból.

Szondzsó király előtt teljesen eltérő jelentéseket adtak. Hvang szerint tartani kell a háborútól, Kim szerint nem. Mivel a keletieknek volt erősebb befolyásuk az udvarban, ezért Kim véleménye lett a mérvadó. Később egyértelművé vált ugyan Hidejosi készülődése, de ekkorra már a harcra való felkészülés politikai kérdéssé vált, és ha erődöket akartak építeni, vagy hadsereget felállítani, az egyenértékű lett volna a nyugati frakció támogatásával, azonban a keletiek szembe mentek ezzel.³

¹ Hawley (pp. 31–36)

² Hawley (p. 81)

³ Hawley (p. 87)

Japán készülődés

Elsőnek egy főhadiszállást építettek az inváziós erők számára. Kjúszu szigetén Nagoját, a mai Karacut választották helyszínnek. Hidejosi a *gunjakunak* nevezett rendszeren keresztül állította fel a sereget.⁴ Minden daimjónak a birtoka értékével azonos nagyságú sereget kellett kiállítania. A Kjúszún élő daimjónak száz koku rizsenként, amit a birtok évente termelt, hat embert kellett kiállítania, a Honsún élőknek ötöt, a központtól legtávolabb élőknek kettőt. A flottát szintén így toborozták össze.⁵

1592 tavaszára 335.000 embert gyűjtöttek össze az invázióhoz. A főhadiszállásról 158.000 embert küldtek Koreába, logisztikai okok miatt. A sereget kilenc kontingensbe osztották, melyek mérete 10.000 és 30.000 fő között mozgott.⁶

A könnyű puskák, a *teppók* nagymértékben megváltoztatták a japán hadviselést. Egyszerű volt használni, egy képzetlen paraszt is néhány hét alatt meg tudta tanulni a kezelését. A hadsereg nagy részét nem a samurájok, hanem a besorozott parasztok alkották.

Őket állították az első vonalakba is.⁷ Puskatűzzel megtizedelték az ellenséget, majd a kardosok és dárdások levágták a menekülőket. De a japán haderőnek volt egy óriási gyengesége: a haditengerészet. Ez ugyanis nem játszott jelentős szerepet az országegyesítésben, így a fejlesztések is lemaradtak a koreaihoz képest. Összesen 700 különböző méretű bárkát gyűjtöttek össze, de ezek nem hadihajók voltak. Könnyűek voltak, nem volt védelem az embereknek, nem volt fedélzeti tüzérségük. Hadihajók építését is elrendelték. A legnagyobb, atakebune osztályú hajónak is csak 3 ágyúja volt, míg a legkönnyebb koreai hadihajónak is legalább 12.

⁴ Hawley (p. 94)

⁵ Hawley (p. 95)

⁶ Hawley (p. 97)

⁷ Hawley (p. 101)

Koreai védelem

Koreában a tábornokok nem a csapataikkal voltak, hanem Szöulban állomásoztak. Ennek oka az volt, hogy megakadályozzanak egy olyan hatalomátvételt, mint amivel a regnáló dinasztia létrejött. Csak akkor küldték őket a csapataikhoz, amikor a veszély fennállt. Ennek megvolt az eredménye: a Csoszon-dinasztia (1392–1910; 조선) fennállása során egyszer sem került veszélybe a saját csapatai által. Ugyanakkor megvolt az ára is. A parancsnokok nem ismerték a katonáikat: hogy hányan vannak, milyen a felszerelésük, a képzettségük, hogy készen állnak-e. A tiszteket vizsgák során választották ki. Viszont ezek a tisztek, bár a harcban kiválóak voltak, nem értettek a fegyverezéshez, kiképzéshez. Továbbá, akárcsak Kínában, itt is lenézték a katonákat.

A koreai hadsereg sorozáson alapult, minden ép férfi katonai szolgálatra volt kötelezve, kivéve a felső osztálybeli embereket. Ennek a rendszernek 200.000 embert kellett volna biztosítania, továbbá vész esetére 400.000 tartalékost. Korábban ez még működött, de a 16. századra már nem frissítették a nyilvántartásokat, és a családok gyakran mást béreltek fel szolgálatra, vagy pedig kiváltották pénzzel a katonai szolgálatot. Rju Szong Rjong (1542–1607; 류성룡) támogatta a felkészülést, és a keleti frakció ekkortájt vált ketté északiakra és déliekre. Rju a déliekhez csatlakozott. Elkezdték feltölteni a fegyverraktárakat, új kormányzókat neveztek ki három tartomány élére és fokozták a sorozást. Kjongszang tartományban a parasztokat hat hónap kiképzésre kötelezték, tíz part menti városban pedig erődöket kezdtek építeni.

A koreai katonáknak jórészt hagyományos fegyverzetük volt, viszont nagyon jó ágyúkkal rendelkeztek. Négyféle típust használtak, amelyek kő- vagy vasgolyókat lőttek. Volt mozsárágyújuk és egy *hvacsha* (화차) nevű szerkezet, ami lőpormeghajtású nyilakat lőtt, a későbbi szovjet katyusához hasonlóan. Volt még egy zseniális fegyverük, a *pigjok csincshollö* (비격진천뢰), repülő mennydörgés, ami egy üreges vasgolyó volt, lőporral töltve.

Továbbá volt egy jelzőtűz-rendszerük, mely 696 hegyi jelzőtűzből állt: Mandzsúriától Szöulon át a déli partokig. Ezek viszont mostanra már meglehetősen rossz állapotban voltak, és csak ritkán volt mellettük őrszem.⁸

A tisztváltások során egy viszonylag ismeretlen embert is kineveztek a bal Csolla Haditengerészet élére, Li Szun Sint.

Li Szun Sin (1545–1598; 이순신)

Miután kinevezték a kikötőjébe, elkezdte javítani, fejleszteni a flottáját. A többi koreai parancsnok a japán flotta első jelére elsüllyesztette a hajóit, így a japán csapatok gond nélkül partra tudtak szállni. Ez volt a koreaiak által elkövetett egyik legnagyobb stratégiai hiba. Ezért Li Szun Sin megépíttetett egy híres páncélos hajótípust, amelynek a tetején fémtuskék voltak. Úgy nézett ki, mint egy teknős, innen a neve: kobukszon, a kobuki jelentése teknős.⁹

A hanszan-szigeti csatában 1592. július 8-án jelentős győzelmet aratott a japán flottán, ami a háború egyik fordulópontját jelentette. Puszánál az összegyűlt 470 hajóból 130-at elpusztított. A Koreai-félsziget mindkét részén tisztelik. Szerepel a 100 vonos pénzermén, szobrokat emeltek tiszteltére, valamint filmek és filmsorozatok is készültek róla.¹⁰

Szárazföldi harcok

Az első hadtest 1592. május 24-én szállt partra Puszánál. Először Szó Jositosi (1568–1615; 宗義智) 5000 emberrel, majd Konisi Jukinaga (1555–1600; 小西行長).¹¹ Puzsán eleste után Tongne következett, és fokozatosan átvágták az útjukat a Koreai-félszigeten. A királyi udvar Phenjanba menekült az ellenség közeledésének hírére, ahol a tömeg kétségbeesetten menekült, sőt voltak olyanok is, akik fosztogatni kezdtek. A felfordulásban a királyi palota is leégett.¹²

⁸ Hawley (pp. 109–116)

⁹ Hawley (p. 122)

¹⁰ Csoma 2013 (p. 43)

¹¹ Hawley (pp. 136–137)

¹² Hawley (pp. 161, 166)

Szöulban néhány hétig pihentek a japánok, majd folyatták útjukat észak felé. A kínaiak is kezdtek felfigyelni a japán fenyegetésre és jelentős számú erősítést küldtek. Később megpróbálták egyezséget kötni a japánokkal a félsziget felosztásáról. Ugyanakkor a japánok kezdtek aggódni az ellátmány miatt, elkezdték a meghódított területek szétesztését és japán módszer szerinti kormányzását. Elkobozták a fegyvereket, parcellázták a földeket, és adót szedtek.¹³ Viszont a lakosok ellenállást, gerillaakciókat is szerveztek, megalakultak az úgynevezett „igazság harcosai”, az *üibjong* (의병).¹⁴ Egy hónappal az invázió kezdete után ezek a szabadcsapatok már rendszeresen zaklatták a japánokat. Kvak Cse U (1552–1617; 궤계우) volt az egyik leg híresebb vezérük.

A japán oldalon 1593 elejére súlyos élelmiszerhiány kezdett kialakulni. Továbbá csapatokat is veszítettek. Dilemmába kerültek. Nem tudtak csapatokat áthozni a koreai tengeri győzelmek miatt, viszont nem volt elég emberük a félszigeten a koreaiak leveréséhez. Konisi Jukinaga első kontingensének a 65 százalékát elveszítette. 1593 holdnaptár első hónapjában a koreai–kínai szövetséges sereg visszafoglalta a phenjani várat, a kínai Li Zsu-szung (1549–1598; 李如松) táborok segítségével.¹⁵ Tavasszal a japánok visszavonultak a déli partvonalra. A holdnaptár szerinti 10. hónapban Szondzsó király visszatérhetett Szöulba és megvizsgálhatták a kudarcok okait a négy éves szünetben.

1597-ben a japánok újabb támadást indítottak, és a csilcsoljangi csatában súlyos csapást mértek a koreai haditengerészetre. Li Szun Sin a csatából megmaradt tizenhárom *phanokszon* (판옥선) típusú hajóval csapdát állított a mjongnjangi szorosnál, és elpusztított harmincegy japán hajót. Ulszánnál a japánok elkezdtek a vár megerősítését, azonban a szövetséges csapatok ostrom alá vették a várat, viszont kénytelenek voltak feladni az ostromot és visszavonulni. 1598 közepeére a Koreában lévő kínai sereg mérete elérte a 75.000 főt, és megkezdtek az utolsó nagy offenzívát az ellenség kiűzésére. A száconsi

¹³ Hawley (p. 168)

¹⁴ Csoma 2011 (p. 71)

¹⁵ Csoma 2011 (p. 70)

vár elfoglalása ugyan nem sikerült, de a háború kimenetele egyértelmű volt. Az utolsó ütközet Li Szun Sin nevéhez fűződik. A norjángi szorosban 500 japán hajó várakozott, hogy visszaszállítsák a sereget Japánba. 1598 holdnaptár szerinti 11. hónap 19. napján a koreaiak megtámadták ezt a flottát. A japán flottának ugyan majdnem a fele megsemmisült, de Li Szun Sin is halálos sebet kapott.¹⁶

Nők az Imdzsин háborúban

Nők is önfeláldozó bátorsággal vettek részt a harcokban. Kje Vol Hjang (?–1592; 계월향) története a legismertebb. Nem tudott elmenekülni a városból így inkább ott maradt és információkat adott ki az ellenségről. Segített a koreai katonák bejuttatásában, majd megölte a japán parancsnokot. Azonban erre rájöttek és a japánok megölték. A hengdzsui várban lévő nők pedig köveket dobáltak az ellenségre.¹⁷

A háború után

Rju Szong Rjong megírta emlékiratait, *Csingbirok* (징비록) címmel, amely a háború egyik legfontosabb forrása, és amiben figyelmezteti a jövő generációit arról, hogy mi okozta a kudarccokat. Hatvanöt éves korában halt meg, 1607-ben.

Sok hadifogoly került Japánba, akik a japánok földjein dolgoztak, vagy a kézművesek a japán kerámiaipart gazdagították. A háború az összes résztvevő ország kincstárát kimerítette, részben ez is hozzájárult a kínai Ming-dinasztia bukásához. 1616-ban egy Nurhacsi nevű vezér egyesítette a mandzsukat, megalapította a Csing dinasztiát és megtámadták a kínai területeket.

Korea számára a mai napig ez számít a legnagyobb pusztításnak, ami az országban esett, csak az 1950–53 közötti koreai háború múlja fölül. Az elesett civilek és katonák száma több százezres nagyságrendű: ehhez hozzá kell adni azokat, akiket elűzték az otthonaikból, majd meghaltak az éhezés és betegségek miatt, és akiket elhurcoltak Japán-

¹⁶ Csoma 2011 (pp.71–78)

¹⁷ Csoma 2013 (p. 41)

ba. Az emberveszteség 2 millióra tehető – a királyság lakosságának 20 százaléka ez a szám. A japánok által alkalmazott felperzselt föld taktika miatt Korea termelőföld-területének nyolcvan százaléka odateszett. Ez óriási csapást jelentett a gazdaság számára, ugyanis ez nemcsak élelmiszer-veszteséget, de adóveszteséget is jelentett, melyet az újjáépítésre lehetett volna fordítani.¹⁸

Később Tokugava Iejaszu (1543–1616; 徳川 家康) sógun az uralmának elismertetése céljából igyekezett helyreállítani a diplomáciai kapcsolatokat Koreával. Ennek eredményeképpen a kezdeti kudarcok után végül 1605-ben tárgyalások kezdődtek és több mint öt-ezer koreai foglyot vittek vissza.

A koreaiak győzelemként értékelték a háborút, a japánok szemében viszont a Ming-dinasztia számára tartott erődemonstráció volt és büntetés a koreaiaknak.¹⁹

Abstract

The Imjin war was one of the most devastating wars fought in the late 16th century in East Asia. It caused tremendous damage to all countries involved, regarding both human casualties and economical decay. But this war also warned the Confucians of Joseon Korea and Ming China that the Classics are not to be taken as role models when it comes to the art of war. Plenty of new war machines were developed and tested, and after the fall of Seoul, the Chinese military got involved, too. Together, they eventually pushed the Japanese army into the dangerous straits of Korea where they were drowned by the legendary general Yi Sun-sin.

¹⁸ Hawley (pp. 558, 559, 564)

¹⁹ Hawley (p. 573)

Felhasznált irodalom

- Hawley, Samuel: *The Imjin War: Japan's Sixteenth Century Invasion of Korea and Attempt to Conquer China*. Conquistador Press, Szöul. 2014. (Hivatkozásban Hawley)
- Csoma Mózes: *Korea: Egy nemzet, két ország – a közös gyökerektől*. Napvilág, Budapest. 2013. (Hivatkozásban Csoma 2013)
- Csoma Mózes: *Koreai csaták és harcosok*. Szerzői kiadás, Budapest. 2011. (Hivatkozásban Csoma 2011)

A KOREAI HÁBORÚ KITÖRÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI ÉS SZEREPE A HIDEGHÁBORÚS KONFLIKTUSBAN

Pataki Petra

A félsziget gyarmati uralom alól való felszabadulása és megosztása

1910-ben a Koreai-félsziget hivatalosan is a Japán Birodalom részévé vált és maradt is egészen 1945-ig.¹

A szövetségesek között a félsziget későbbi sorsa már 1943-tól felmerült. Az 1943 novemberi kairói konferencián megegyezés született Csang Kaj-sek kínai generalisszimusz, Winston Churchill brit miniszterelnök és Franklin Roosevelttel amerikai elnök közt, hogy a Koreai-félsziget megfelelő időben szabad és független állam lesz. Ehhez a döntéshez kicsivel később, a teheráni konferencián Sztálin is hozzájárult.² Ezt követően az 1945 februári jaltai konferencián, majd a júliusi potsdami konferencián is felmerült a Koreai-félsziget kérdésköre.

A jaltai konferencián úgy tűnt, hogy mind Sztálin, mind pedig Roosevelttel támogatta a Koreai-félsziget kérdésében való együttműködést; egy gyámsági rendszer bevezetését tervezték.³ A potsdami konferencián azonban már Truman vett részt (Roosevelt 1945. április 12-én meghalt), aki a konferencia előtt még az atombomba tesztelésére várt – tisztában volt vele, hogyha a teszt sikeres, azzal akár elkerülhetővé válhat a szovjet-amerikai együttműködés a távol-keleti térségben. A konferencia alatt Trumanék értesültek az atombomba sikeres teszteléséről. Innentől kezdve az Egyesült Államoknak új tervei voltak: az

¹ Csoma (pp. 74–77)

² Csoma (p. 89)

³ Matray (pp. 148–149)

atombomba Japánban való bevetése a háború gyors lezárását eredményezi, így nem lesz szükség a szovjetek hadba lépésére a csendes-óceáni térségben.⁴

Július 26-án Nagy-Britannia és az Egyesült Államok kiadták a potsdami nyilatkozatot, melynek értelmében felszólították Japánt a fegyverletételre. Miután Japán nem reagált a felszólításra, az Egyesült Államok ledobta atombombáit, 1945. augusztus 6-án Hirosimára, augusztus 9-én pedig Nagaszakira, mindeközben a Szovjetunió hadat üzent Japánnak. A Szovjetunió a tervezettnél korábbi bekapcsolódása a háborúba a távol-keleti térségben keresztülhúzta Trumanék korábbi számításait (a potsdami konferencián Sztálin még azt mondta, a Szovjetunió augusztus 15-e előtt nem fog készen állni Japán megtámadására).⁵ Az amerikaiak tartottak tőle, hogy a szovjetek nem tartják be azt az egyességet, miszerint a 38. szélességi fokot nem lépheti át a Vörös Hadsereg. Sztálin azonban együttműködést tanúsított, annak ellenére, hogy a hadsereg katonai erejével nem lett volna akadály a egész félsziget elfoglalásának. Sztálin valószínűleg jó viszonyt szeretett volna ápolni Trumannel a továbbiakban, hogy Japán jövőjébe a Szovjetunióknak is beleszólása lehessen.⁶

A felszabadulást követő időszak

A szovjet csapatok egy hónappal előbb érkeztek meg a Koreai-félszigetre, mint az amerikai erők. Az amerikai csapatok szeptember 8-án szálltak partra, majd ezt követően megszervezték az amerikai katonai kormányzatot és visszahelyezték hivatalába a japán főkormányzót. Ez utóbbi tömeges tiltakozáshoz vezetett, így az intézkedést azonnal kénytelenek voltak visszavonni. Ezzel szemben északon, szovjet segítséggel gyorsan és határozottan intézkedtek a kollaboránsok felelősségre vonásáról, valamint a japán kézben lévő gyárak, üzemek államosításáról.⁷

⁴ Matray (pp. 155–161)

⁵ Matray (p. 158)

⁶ Matray (p. 166)

⁷ Csoma (pp. 90–92)

A KOREAI HÁBORÚ KITÖRÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI ÉS SZEREPE A HIDEGHÁBORÚS KONFLIKTUSBAN

A Koreai-félsziget 1945-ös felszabadítását követően a szövetségesek figyelmének középpontjában Japán állt, a félsziget sokáig megmaradt marginális problémának.⁸ Mivel a szövetségesek úgy látták, hogy a 35 éves gyarmati uralom miatt a koreaiak a politikában nem elég tapasztaltak, ezért a korábban már tárgyalt, négyhatalmi gyámsági rendszer bevezetése tűnt optimálisnak, amelybe a Szovjetunió is beleegyezett.⁹ A gyámsági rendszer tervezetét azonban a koreai nép nem támogatta, heves tiltakozást váltott ki ez a lehetőség.¹⁰ Emellett pedig az Egyesült Államok és a Szovjetunió viszonya sem volt a legkedvezőbb. A szovjetek azt semmiképp sem akarták engedni, hogy az egyesült Korea ne a kommunista ideológiát kövesse – és ez az amerikaiak számára is kezdett egyre világosabbá válni.¹¹ Az Egyesült Államok Japán esetében egyértelművé tette, hogy az ország jövőjét csakis ők fogják meghatározni, így a Szovjetunió minden egyéb, korábban számára ígért területhez ragaszkodott.¹²

A 38. szélességi foktól északra és délre tehát két hatalmi központ alakult ki, északon szovjet, délen pedig amerikai befolyással. 1945 végére ez a közös, amerikai-szovjet irányítás kezdett a németországihoz hasonlóvá válni: egyik fél sem volt hajlandó kivonulni a másik előtt, attól tartva, hogy a másik majd nem követi a példáját. Ebben az értelemben pedig Korea esete meghonosított egy olyan gyakorlatot a hidegháborúban, mely a régi birodalmaknál jellemző volt, mikor az egyik fél jelenléte arról győzi meg a másik felet, hogy neki is ott a helye.¹³

Végül az Egyesült Államok 1947-ben az ENSZ elé vitte a koreai kérdést, melynek eredményeképpen a szervezet létrehozta az Ideiglenes Korea Bizottságát, amelynek feladata az egységes Koreát megteremtő általános választások felügyelete lett. Az ENSZ által szervezett választásokra azonban 1948 májusában csak a félsziget déli

⁸ Gaddis (p. 114)

⁹ McCune (p. 6)

¹⁰ Csoma (p. 93)

¹¹ G. F. H. (p. 245)

¹² Gaddis (p. 108)

¹³ Gaddis (p. 136)

A KOREAI HÁBORÚ KITÖRÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI ÉS SZEREPE A HIDEGHÁBORÚS KONFLIKTUSBAN

részen került sor.¹⁴ Az északi oldalon valószínűleg az oroszok utasítására nem történhettek meg a választások.¹⁵

A szöuli nemzetgyűlés 1948. augusztus 15-én kikiáltotta a Koreai Köztársaság létrejöttét, melynek első elnöke Li Szin Man volt. Válaszként szeptember 9-én a phenjani vezetés is bejelentette a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (KNDK) megalakulását, melynek miniszterelnöke Kim Ir Szen lett.¹⁶ 1948 végén a szovjet hadsereg végül kivonult Észak-Koreából, 1949 közepére pedig az amerikai csapatok is elhagyták Dél-Korea területét.¹⁷

A koreai háborút megelőző két év és a háború kitörése

Az, hogy Li Szin Man és Kim Ir Szen is egyaránt egyesíteni akarták az országot, nem volt titok. Li Szin Man előszeretettel beszélt arról, hogy le kívánja rohanni Észak-Koreát, merész kijelentései pedig aggasztották az Egyesült Államokat, így igyekeztek a dél-koreai hadsereg felszereltségét olyan alacsony szinten tartani, amennyire csak lehetett.¹⁸

Azonban Kim Ir Szen is hasonló terveket szövögetett, és végül sikerült magának megnyernie Sztálin támogatását is. Sztálin és az észak-koreai vezetés optimizmusának egy lehetséges koreai háborút illetően meg volt az oka. 1949 márciusában MacArthur egy interjúban a Koreai-félszigetet az amerikai védelmi övezeten kívül helyezte.¹⁹ Ezután 1950. január 12-én Dean Acheson amerikai külügyminiszter rosszul megfogalmazott beszédében kijelentette, hogy Dél-Korea és Tajvan nem tartozik a nyugat-csendes-óceáni amerikai „védelmi övezetbe” és azt tanácsolta, hogy a dél-koreaiak és a kínai nacionalisták az ENSZ-hez forduljanak védelemért, amely eddig se bizonyult

¹⁴ Csoma (pp. 93–94)

¹⁵ Gaddis (p. 137)

¹⁶ Csoma (p. 94)

¹⁷ Gaddis (p. 137)

¹⁸ Csoma (pp. 94–95)

¹⁹ Csoma (p. 95)

A KOREAI HÁBORÚ KITÖRÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI ÉS SZEREPE A HIDEGHÁBORÚS KONFLIKTUSBAN

„gyenge mankónak”.²⁰ Acheson beszéde Kim Ir Szenhez is eljutott, aki, miután elolvasta, úgy döntött eljött Dél-Korea „felszabadításának” ideje, és felhívást küldött Sztálinnak.²¹

Amikor Kim Ir Szen áprilisban Moszkvába látogatott, a jelenlévő észak-koreaiak beszámolója szerint biztosította Sztálint arról, hogy Amerika nem fog beleavatkozni a háborúba. Sztálin végül Mao beleegyezéséhez kötötte az észak-koreai támadás engedélyezését.²² Kim Ir Szen még májusban felkereste Mao Ce-tungot, aki azonban az amerikai intervenció lehetőségétől és veszélyétől tartott, de végül mégis megadta beleegyezését. Kim pedig ezt követően megüzente Sztálinnak, hogy Mao engedélyt adott.²³

1950. június 25-én a KNDK megindította meglepetésszerű támadását Dél-Korea ellen. Truman aznap még a Missouri államban található rezidenciáján tartózkodott, ott értesült a háború kitörésének híreről. Az ő meglátása szerint az egész emberiség sorsa múlt a koreai háborún, és az Egyesült Államok egész vezetése hasonlóan gondolkodott a kérdésről. Kim Ir Szen ugyan arra számított, hogy az amerikaiak nem fognak közbeavatkozni, lévén, hogy Korea belügyéről van szó, azonban a valóság egészen más volt. Az amerikai vezetés az Egyesült Államok és a Szovjetunió közti ellentét kiteljesedésének tekintette az ügyet, a liberális és a kommunista blokk összecsapásának, valamint az ENSZ tagállamok és az ENSZ ellenzőinek konfrontációjának. Ilyen szempontból pedig nem csupán a koreai nemzet egymás ellen vívott harcáról volt szó, hanem az amerikai érdekek és értékrend megvédéséről a kommunista agresszióval szemben.²⁴ Ezt alátámasztja az a távirat is, melyet a Szovjetunió amerikai nagykövete, Alan Godrich Kirk küldött Achesonnak, melyben a következőt írja: „A Koreai Köztársaság az Egyesült Államok politikájának és az Egyesült Államok által vezetett ENSZ harcának eredménye. A megsemmisítése valószínűleg kedvezőtlen hatásokkal járna az Egyesült

²⁰ Gaddis (p. 140)

²¹ Gaddis (pp. 139–141)

²² Gaddis (p. 143)

²³ Gaddis (pp. 143–144)

²⁴ Suh (pp. 9–10)

A KOREAI HÁBORÚ KITÖRÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI ÉS SZEREPE A HIDEGHÁBORÚS KONFLIKTUSBAN

Államok számára Japánban, Délkelet-Ázsiában és más területeken is.”²⁵ Tehát az USA számára az intervenció nem volt kérdés. Innentől kezdve pedig már világszintű konfliktusról beszélhetünk, nem csupán egy ország belső konfliktusáról, valamint a hidegháború első fegyveres összetűzésének helyszíne is Korea lett, a Koreai-félsziget pedig a mai napig megosztott.

Abstract

The title of my essay is „The Prelude of the Korean War and its role in the Cold War”. My purpose was to present the events and decisions that led to the war between the two Koreas. Although the Allies talked about the Korean Peninsula since 1943, they seemed to care more about Japan, and Korea was a marginal problem to them. In 1945, Truman replaced Roosevelt as the president of the USA after Roosevelt’s death. Truman’s goal was to prevent the Soviet Union from entering the Pacific Conflict. He thought that by using the atomic bomb, they could end the war fast and a Soviet intervention would be unnecessary. But in the end, the Soviet Union entered the war earlier than they said before. Since the USA didn’t let them to have a say in the case of Japan, the Soviets held onto all the other places that were promised to them, including the northern part of the Korean Peninsula. After the election held by the UN in the South in May 1948, Syngman Rhee became the president of South Korea and Kim Il-sung became the leader of North Korea. Both of them wanted to unify Korea with the help of the superpowers behind them. But the United States did not seem to be interested in helping Syngman Rhee and partly because of their attitude, the Soviet Union gave permission to North Korea to attack the South. Their forces started invading the South on 25 June 1950. However, they were wrong about the US as Truman had no intention to let North Korea unify the Peninsula. The United States took this attack as something against the UN and the liberal world. As they were the ones who made South Korea, and it was the result of their international politics, they decided to protect it. So the first armed conflict of the Cold War took place on the Korean Peninsula, and more than 60 years later, the Peninsula remains divided to this day.

²⁵ Glennon (p. 139)

A KOREAI HÁBORÚ KITÖRÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI ÉS SZEREPE A HIDEGHÁBORÚS KONFLIKTUSBAN

Felhasznált irodalom

- Csoma Mózes: *Korea – Egy nemzet, két ország – a közös gyökerektől.* Napvilág Kiadó, Budapest. 2013. (Hivatkozásban Csoma)
- Gaddis, John Lewis: *Most már tudjuk – a hidegháború történetének újraértékelése.* Európa Könyvkiadó, Budapest. 2011. (Hivatkozásban Gaddis)
- Glennon, John P.: *Foreign Relations of the United States, Vol. 7. 1950.*, United States Government Printing Office, Washington. 1976. (Hivatkozásban Glennon)
- Suh Hee Kyung: „War and Justice: Just Cause of the Korean war”. In: *Korea Journal*, Vol. 52, No. 2. Korea Journal, Szöul. 2012. (Hivatkozásban Suh)

Internetes források

- Competing Ideologies in Korea* (cikk) (Hivatkozásban G. F. H.)
<http://www.jstor.org/stable/40392232>
(Utolsó megtekintés: 2017.03.14.)
- Captive of the Cold War: The Decision to Divide Korea at the 38th Parallel* (cikk) (Hivatkozásban Matray)
<http://www.jstor.org/stable/3638724>
(Utolsó megtekintés: 2017.03.14.)
- The First Year of Liberation* (cikk) (Hivatkozásban McCune)
<http://www.jstor.org/stable/2752411>
(Utolsó megtekintés: 2017.03.14.)

KLASSZIKUS KULTÚRA

ÜNNEPEK A KOREAI EMBEREK ÉLETÉBEN¹

Földi Dóra

Márai Sándor szavaival szeretném ünnepekről szóló írásomat kezdeni:

„Van-e érzés, mely forróbban és sejtelmesebben megdobogtatja az emberi szívet, mint az ünnep és a várakozás izgalma?”

Szomorúan tapasztalom, hogy a mai rohanó világban ez a pozitív töltet elveszni látszik. Azonban csak úgy, mint a magyar emberek életében fontos szerepet játszó Karácsony, a koreai népnek is megvannak a szokásaik, őseik iránt mély tisztelettel átítatott ceremóniáik. Szeretném a két legfontosabb, majd egy kevésbé ismert, de annál érdekesebb ünnepüket bemutatni.

A *Magyar Néprajzi Lexikon*² a következőképpen írja le az ünnep fogalmát:

„Az ünnep egy olyan időszak („szent idő”), mikor adott közösség, esetleg nép a szokásostól eltérően viselkedik. Ebbe beletartozik az is, hogy ezeken a napokon bizonyos tilalmaknak, előírásoknak tesznek eleget. Közösség összekovácsoló erőnek írja le ezeket a szent napokat. - Hiszen az élet jelentős fordulóit idézhetik fel. Valamint a kialakulásuk visszavezethető bizonyos régről származott rítusokhoz, melyek később naptári ünneppé nőttek ki magukat (aratás, nemzeti ünnep).”

A koreai emberek változatosan tudják kifejezni magukat, így az ünneplés, valamint az ünnep szóra is számtalan kifejezést alkalmaznak.³ Szótárt használva az első három szó, amivel találkozhatunk :

¹ Jelen rövid összefoglalóban, a szakdolgozatomból emeltem ki az ünnepeket, forrásokat.

² Magyar Néprajzi Lexikon (honlap)

³ Kukripkugovon (honlap)

kinjomhada (기념하다), *cshukhahada* (축하하다) és *kjongcshukhada* (경축하다). Magát az ünnep szót is többféleképpen fejezik ki. *cshukha hengsza* (축하 행사), *kinjomil* (기념일), *szeremoni* (세레머니), *cshukdzse* (축제) és *mjongdzsol* (명절). Az első kifejezés magára az eseményre utal, mikor ünneplünk, míg a másodikat inkább évfordulókra használják. A harmadik szó az angol *ceremony* koreai átírata. A nemzeti ünnepre legtöbbször a *konghjuil* (공휴일) kifejezést használják.

A Szollal bemutatása⁴

Az elsőként említett ünnep jelentése a „Holdújév első napja”, ami Korea egyik legnagyobb nemzeti ünnepe. Ezt másképpen a családi összetartozás ünnepének is nevezik. A nyugati kultúrában a Karácsony hasonlít a legjobban ehhez a szent naphoz. Ez több annál, mint hogy megkezdődik az újév. A családok összegyűlnek, és finomabbnál finomabb ételeket fogyasztva kellemes időt töltenek el együtt. A szülőváros *kohjang* (고향) általában egy *nerjogada* (내려가다) igével együtt jelenik meg kifejezésként, ami annyit tesz szó szerint, hogy „lemenni haza”, itt azonban értelemszerűen ez magyarul a hazamenni ige. Hasonlít kicsit a „felmegyek Budapestre” és a „lemegyek vidékre” kifejezéseinkre.

Az 1960-as évek urbanizációja következtében sokan próbáltak szerencsét más városokban, így a család szétszakadt, azonban ezek a fiatalok sose feledik, hogy honnan is származnak. Habár a szülők öröksége az elsőszülött fiúgyermeké (*csangnam*, 장남), és a róluk való gondoskodás is az ő feladata, a holdújév ünnepekor a családi háztól elszakadt gyerekek is hazalátogatnak. Az ünnep legjelentősebb mozzanata az ősök tiszteletére tartott szertartás. A koreai emberek életében egészen kicsi kortól jelen van az őseik tisztelete. A legidősebb fiú kötelessége, hogy minden évben ezt az összejövetelt a saját házában megszervezze, a rokonokat meghívja.

Ez egy régre visszanyúló hagyományból ered, miszerint az elsőszülött fiú mindig a szülői házban marad, és gyakorolja az ősök

⁴ Encyclopedia (honlap)

tiszteletével kapcsolatos rituális szertartásokat. Ez a feladat apáról fiúra száll.

Az ősök tiszteletére kétféle szertartást említhetünk meg. A holdújévkor is gyakorolt *csharje* (차례) és a *csesza* (제사) szertartásokat. Az elsónél nem egy személyről emlékeznek meg, hanem az összes elhunyt rokonról, míg a második szertartás keretein belül egy konkrét elhunyt rokon évfordulójáról van szó. Azonban ez a két szertartás hasonlít egymásra. A holdújév első napján lezajló ünneplésnek komoly előkészületei vannak. Éppen ezért a piacokon és nagyobb bevásárlóközpontokban is rengetegen vannak, így időben érdemes elkezdeni a készülődést, hiszen ezeken a szertartásokon az ősöknek bemutatott összes ételnek a legfrissebbnek és a legjobb minőségűnek kell lennie. Valamint ezeket a szertartásokat a jómódú családok egy erre szánt külön helyiségben tartják, míg, akik nem annyira tehetősek, a nappaliban rendezkednek be.

Reggel az ünneplés a *csharje* szertartással kezdődik. A családtagok felöltik a tradicionális viseletet, a *hanbokot* (한복) – habár manapság a nyugati stílusú ruhában ünneplő családok is elterjedtek –, és a rituális asztal köré gyűlve mély meghajlásokkal és köszönésekkel üdvözlik őseiket, imádkoznak értük.

A rituális asztalra (*csharjeszang*, 차례상) kerülnek a friss ételek, melyeket az ősök számára készítenek a családtagok.⁵ Az ételek elhelyezkedésének is külön szabálya van. A hal keleten, a gyümölcsök az asztal elején, a hús pedig nyugaton foglal helyet. A rizs és a leves az asztal végében helyezkednek el. Az is szabályszerű, hogy milyen színű és külsejű étek szerepelhetnek az ételek között. Például nem lehet az asztalon szőrös barack, mert a szőr evés közben az ősök szellemeinek torkán akadhat. Sőt még az evőpálcikának és a kanálnak is megvan a meghatározott helye.

A fémből készült kanál és evőpálcika sterilebb, ezért használnak Japántól és Kínától eltérően ilyen evőeszközöket. Eredetileg a kanál bal, az evőpálcika jobb oldalt található, azonban ez meg-

⁵ A *csharje* szertartás és az asztal felépítéséről szóló anyagot a (BBN-KOR11-257) Hagyományos koreai műveltség órán elhangzott anyag alapján írtam. (Dr. Csoma Mózes)

fordul, ha elhunytól való megemlékezésről van szó. Ebben az esetben bal oldalt van a pálcika és jobb oldalt helyezkedik el a kanál. Az ebből a világból eltávozott rokonok számára a pálcikát esetleg beleszúrhatják a rizsbe. Az ételek színe is jelentőséggel bír. A vörös szín a keletet, a fehér pedig a nyugatot szimbolizálja. Ezen kívül az asztalon jelen van alma, körte, szőlő, sült hal.

Ezen a napon, hasonlóan a mi újévi lencseevési hagyományainkhoz, a koreaiaknak is van egy speciális levese, amit ilyenkor fogyasztanak. Ennek a levesnek *ttokkuk* (떡국) a neve, vagy más néven „rizstészta leves”, ami tartalmaz rizssüteményt, húst és tojást. Az a mondás járja, hogy ha ilyen levest esznek újévkor, akkor szerencsésük lesz, valamint „nyernek egy évet” (egy évvel tovább fognak élni). A tisztelet lerovása után a család összegyűlik, és ezt a levest fogyasztják, azonban a nők külön étkeznek. Létezik egy vicc is ezzel a levessel kapcsolatban, mikor az ünneplés után az ismerősök megkérdezik, hogy „Na, nálatok hány adag *ttokkuk* fogyott?”. Így próbálják viccesen a másik korát megérdeklődni. Az ételfogyasztáskor hideg koreai italt, *szult* (술) isznak, ami azért említésreméltó, mert máskor melegen isszák.

A rengeteg előkészület, szertatás és étkezés után szerepet játszik az életben lévő idős családtagok iránti mély tisztelet kimutatása, akik előtt mélyen meghajolnak; ezt nekezik koreaiul *szebenek* (세배). Az idősek ezért áldásukat adják és sikerekben gazdag évet kívánnak. Az újévkor használt kifejezés is a „*Szehe pok manhi paduszejo*” (새해 복 많이 받으세요) is erre utal, hogy „Remélem, sokat fogsz ebben az évben kapni!” (valójában a mi „Sikerekben gazdag újévet!” kifejezésünkhöz hasonlítható). A fiatalok a tisztelet nyilvánításáért pénzt kapnak. Erre is van egy külön kifejezés, melynek az előtagja a meghajlásból ered: *szebetton* (세뱃돈).

A holdnaptár ötödik hónap ötödik napja (*tano*, 단오)

A *tano* alkalmával a nyár közeledését, kezdetét ünneplik az emberek. Ezen a napon a földművesek nem dolgoztak, hogy gondtalanul ünnepelhessék a vetés befejezését. Hagyományosan a *cshangpho* (창포) nevezetű fa leveléből főzetet készítettek, és ezt vízzel elkever-

ve a hajukra kenték. Ezt a készítményt *cshangphomulnak* (창포물) nevezték. Mind a nőknek, mind a férfiaknak hosszú hajuk volt, mert a konfuciánus nézetek szerint a testét a szüleitől kapja az ember, és azt illendő abban a formában megtartani, ahogy kapta, ezért sem vágatták le a hajukat. A nők a fa kérgének egy darabját a hajukba, a férfiak ezt az övükbe tűzték. Úgy tartották, hogy a rossz energiától védi meg őket a *cshangpho* kérge. Ezen a napon sportjátékokat, vetélkedőket szerveztek. A legnépszerűbb a férfiak körében a birkózás *ssirum* (씨름), míg a nők körében a hintázás *kunethagi* (그네타기) vagy *kunetügi* (그네뛰기) volt. A hintázás szimbolikus jelentőséggel bírt, hiszen a Cszoszon-korban a nőknek nem volt szabad a ház területét elhagyniuk. Azonban hintázás közben ki tudtak kukucskálni, hogy mi történik a nagyvilágban. A hintázás eredeti motívuma napjainkra elvesztette jelentőségét.

Kevésbé ismert ünnepek

Ha a családi ünnepekről esik szó, a legfontosabbak közül meg kell említeni: a *pegil-t* (백일), ami a kisbaba születésétől számított századik napot jelöli; valamint a *dol-t* (돌), a kisbaba első születésnapját.

Régebben magas volt a csecsemőhalandóság, ezért ha egy baba megérte a száznapos kort, az óriási mérföldkönek számított, az egész falu megünnepelte, szerencsét és hosszú életet kívánva. Koreában a baba-kismama látogatás általában huszonegy nap (*samcshil*)⁶ után zajlik. Ugyanis három hét elteltével a gyerek is megerősödik, látogatható állapotba kerül, és az anyuka is új erőre kap. Ezért is készítenek számára ásványianyagokban gazdag hínárlevest, *mijokkuko-t* (미역국). *Pegszolgi* (백설기) nevű rizssüteményt is fogyasztanak, aminek fehér színe a tisztaságot és szentséget jelképezi. Érdekes tény, hogy ezt a sütit nemcsak a szülést követő harmadik hét után eszik, hanem egy rokon halála utáni századik napon is. Mivel mindkét eset eléggé személyes és különleges, ezt általában szomszédokkal nem szokták megosztani, „családon belül marad”.

⁶ A *samchil* szó szerint „három-hetet” jelent, ami háromszor hét napra utal. A hetest egyébként szerencseszámnak tekintették.

Koreában a születésnap az eltérő életkorszámítás miatt is különleges. A gyermeket megszületésekor már egy évesnek tekintik, ezért a „valódi koruknál” mindig egy évvel idősebbek lesznek, azonban a hivatalos irataikon a nyugati kultúrának megfelelő kort tüntetik fel.

Születésnapjukon a gyermeket *hanbok*ba öltöztetik. A fiúknak ehhez még jár a *hogon* (호건) vagy *pokkon* (복건) kiegészítő, a lányoknál ez a *kulle* (굴레) vagy a *csobaiü* (조바위) megfelelője, ami nem más, mint a tradicionális fejfedő. A leány viselet selyemből, a fiú viselet pedig fekete szövetből készül. Az egész ünnep legfontosabb eleme a jövendőmondó rítus, melyből kiderül, hogy a gyerek később milyen szakmai területen fog elhelyezkedni. Ekkor a gyermeket egy kis asztal elé ültetik, amire étel mellett hűrt, pénzt, tintát, ecsetet, helyenként még orvosi sztetoszkópot is tesznek és várják, hogy valamelyik tárgyat megragadja. Aki pénzt választ ezen ünnep keretein belül, az később dúskálni fog a pénzben. Míg a sztetoszkóp az orvosi pályát, az ecset a művészi, a mikrofon az énekesi, a tinta az írói jövőt sugallja, addig a húr a zenészi jövőre utalhat. Amint a gyermek kiválasztott egy tárgyat, tapsviharral jutalmazták, később azonban nem biztos, hogy azon a területen helyezkedik el. A legtöbb esetben hagyják, hogy a gyerek saját akaratából döntse el a jövőjét.

Abstract

For those who are interested in why I have chosen the topic of „the celebration of Korean people’s life” for this dissertation and for my thesis, the answer is surprisingly simple. I have always been fascinated by other nations and their own culture, especially the cultural differences. I am also amazed that a plethora of feasts could be preserved for so many centuries without causing any harm to their values. I am truly fascinated by the way Koreans treat their elders, and how they teach them to show respect from an early age. Also, it is amusing how it can be realized by one subtle movement, not only when they are having a rite, but also in everyday situations. My aim was to discover as many traditions as I can and to examine the cultural discrepancies between Korea and Hungary. Therefore, the readers of my essay are given an insight into Korean celebrations that surely widens the common knowledge of the colorful East-Asian culture.

Felhasznált irodalom

Baráthosi Balogh Benedek: *Korea, a hajnalpír országa*. Held János könyvnyomdája, Budapest. 1929.

Korean Overseas Information Services: *Guide to Korean Cultural Heritage*. Hollym International Corporation, Szöul. 2007.

Tae Hung Ha: „Folk Customs and Family Life”. In: *Korean Culture Series* Vol. III. Yonsei University Press, Szöul. 1985.

The National Folk Museum of Korea: *The Encyclopedia of Korean Seasonal Customs*. Gil-Job-Ie Media, Szöul. 2009.

Internetes források

Encyclopedia of Korean Folk Culture (Hivatkozásban Encyclopedia)
<http://folkency.nfm.go.kr/eng/twelvemonths.jsp>
(Utolsó megtekintés: 2017.03.17.)

Ünnep (Hivatkozásban Magyar Néprajzi Lexikon)
<http://mek.niif.hu/02100/02115/html/5-1049.html>
(Utolsó megtekintés: 2017.03.17.)

국립국어원 – 표준국어대사전 (*Kukripkugovon – Phjodzsungugo deszadzson*) (Hivatkozásban Kukripkugovon)
<http://stdweb2.korean.go.kr/main.jsp>
(Utolsó megtekintés: 2017.03.17.)

국립민속박물관 (*Kuknipminszok Bakmulgván*)
<http://www.nfm.go.kr/index.nfm>
(Utolsó megtekintés: 2017.03.17.)

A KOREAI PALOTAI ÉTKEZÉSI KULTÚRA

Csizmadia Kinga Alexandra

Minden nép kultúrájának az egyik legfontosabb alappillére az étkezés és az ahhoz kapcsolódó szokások. Étkezési szokásainkat befolyásolhatják olyan tényezők, mint a minket körülvevő természet és környezet, amihez még hozzájárulnak a gazdasági, politikai, és társadalmi körülményeink is. Ezek együttes hatására alakulhatnak ki azok a specifikus elemek, melyek egyedivé teszik étkezési kultúránkat.

Koreában az étkezéseknek rendkívül fontos szerepe van. Az ételek fogyasztásának létfenntartó szerepe mellett annak spirituális tartalma is meghatározó. A csoszon-kori (1392–1897) palotai étkezési kultúra az évszázadok alatt kialakult ételek, a generációk során kifejlesztett ételkészítési technikák, illetve egyéb, az étkezéssel kapcsolatos sokszínű szokások egészét magába foglaló kulturális örökség.¹ A *hansik* (한식) azaz a koreaiak által hagyományosan fogyasztott étel egészséges és finom étkek variációja. Korea mai étkezési szokásait legfőképp a csoszon-kori palotai étkezési kultúra határozta meg, azonban ez koránt sem jelenti azt, hogy a korábbiak által gyakorolt szokások ne maradtak volna fenn.

A Három királyság korszaka (i. e. 1. sz.–i. sz. 7. sz.)

Mindegyik királyságnak megvolt a maga életmódja és egyedi étkezési kultúrája is: feljegyzések szerint a Silla királyság idején egyes királyok hatalmas lakomákat, bankettekét rendeztek, ahol számtalan ételfélét szolgáltak fel. Az ételek mibenlétét azonban itt még nem említik. Kínai források szerint Pekcse udvari lakossága különösen kedvelte a hideg, illetve az erjesztett ételeket (pl.: *kimcsi*, 김치). A kogurjóiak egyik kedvelt ételle pedig a *mekcsok* (맥적), ami a mai *pulgogihoz* (불고기) hasonló étel volt.²

¹ Koh (cikk)

² Park (p.14)

A Korjő-korszak

A Korjő-korszakban (918–1392) megtörtént az egész félsziget egyesítése.³ A buddhizmus elterjedése miatt szükség volt zöldségelek sokaságára, ugyanis mindenki – még a király is – tartózkodott a hús fogyasztásától.⁴ Ennek hatása még ma is jól látható, hiszen egy koreai étkezés zöldségek nélkül elképzelhetetlen. Mégis a Korjő időszak második felétől újra terjedni kezdett a húsfogyasztás. A korjői húsételek egyik leghíresebbje az ökörcsont leves, vagyis a *szollongthang* (설렁탕), melyet a király is előszeretettel fogyasztott. Ebből a korból eredeztethető még a gőzölt gesztenyés és köleses rizstorta, a *ttokszudan* (떡수단), a *jaksik* (약식) illetve a *korjősszam* (고려쌈) és a *jakkva* (약과) is.⁵

A Csooszon-kor

A Csooszon-korban élesen elkülönültek egymástól a társadalmi rétegek, és ennek megfelelően természetesen más került a királyi család, más a nemesi (*jangban*, 양반) udvartartás, és más a jóval szegényebb köznép asztalára. Ám nemcsak a jóléti viszonyok és a hierarchiában betöltött szerepek határozták meg az ételek különbözőségét, hanem szembeötlő volt a területek szerinti eltérés is. Míg a köznép és a kismemesség főleg szezonális és helyi specialitásokat fogyasztott, a király asztalára évszakoktól függetlenül mindenből került, így az udvari konyhát rendkívüli változatosság és sokszínűség jellemezte. Ezen természetesen minősített királyi szakácsnők, udvarhölgyek és konyhai szolgák egész hada dolgozott.⁶ A királyi konyhaművészet – ami egyébként a koreai konyha eszményképe – a Csooszon-korban fejlődött a legtöbbit. A korai Csooszon-kor alatt a Korjő-korszakból ismert ételek még nem fejlődtek számottevően sokat. De a 16. századtól megjelenő *jangban* kultúra nagy hatással volt az egész ország konyhaművészetére. A konfucianizmus megjelenésének hatására a patri-

³ Csoma (p. 28)

⁴ Koehler (p 101)

⁵ Koehler (p.103)

⁶ Csajka 1 (cikk)

archális társadalmi rendszer megszilárdult, amiben a hangsúly a rítusokon volt. A királyi udvar rituáléit és szabályait nem ismerte a köznép, mert azokat zárt ajtók mögött gyakorolták. Mégis, köszönhetően egy törvénynek – ami megtiltotta az azonos klánba tartozók közötti házasságot – a királyok más nemesi család lányait vették feleségül, így az esküvőkön jelenlévő nemesség megismerkedhetett a felszolgált fogásokkal, az ott látott szokásokat és ételeket pedig felhasználták később a saját esküvői ceremóniáikhoz. Az átvett szokások fokozatosan átszivárogtak az alacsonyabb osztály részére, így kerültek át egyes ételek a köznép mindennapi életébe.⁷

A palotában az ételeknek és az étkezéseknek is kiemelkedően fontos szerepe volt, ezt legfőképp az támasztja alá, hogy a hat minisztériumban, a *Jukcsóban* (육조) számos hivatalnok volt felelős a királyi udvar ellátásáért. Ezen felül a palotában többszáz asszony, úgynevezett *kungnjo* (궁녀) vagyis palotahölgy dolgozott. Az uralkodónak felszolgált ételek mindenben különböztek az átlagemberétől. De miből is állt egy uralkodó napi étkezése? Hacsak az ország nem állt háborúban – belháborúkat is beleértve-, vagy nem sújtotta valamilyen természeti csapás, és pusztító járvány, öfelsege, a király és öfelsege, a királyné napi öt alkalommal étkeztek, pontosan meghatározott rituálé szerint.⁸ Az uralkodó napja egy korai reggelivel kezdődött, amit minden családtagnak még a saját rezidenciájában tálaltak. Általában kását főztek erre az alkalomra, ami leginkább rizsből, vagy őrölt zabból és tejből készült, ehhez még adtak fehér és fekete szezámmagot, különféle gombákat, fenyőmagot, sőt őrölt sárgabarackmagot is. Emellé általában szolgáltak fel tőkehalikrát, vagy osztrigát, kagylót, tengeri uborkát és lédús, kevésbé csípős *kimcsit*. A nap két főétkezését reggel tízkor és délután ötkor szolgálták fel.⁹ A főétkezés, vagyis a *szuraszang* (수라) mindig kiadós és bőséges volt. Az első *szuraszang* (수라상) volt az igazi reggeli, amit az uralkodó több asztalára szolgáltak fel, mert olyan sok ételt tálaltak egyszerre, hogy azokat szigorúan kellett elrendezni. A délután öt órakor tálalt második *szuraszang* pedig a

⁷ Park (pp.128–132)

⁸ Park (p.133)

⁹ Csajka 2 (cikk)

vacsorának a megfelelője, ami egyúttal azt is jelentette, hogy ez az aznapi utolsó étkezés.¹⁰

A tálalás szabályai

Az udvari protokollok szerint a király keleti irányban foglalt helyet, a királyné pedig nyugati irányban, így szemben ültek egymással. A király szemszögéből nézve a baloldalon helyeztek el egy nagy kerek asztalt, jobboldalt egy kisebb kerek asztalt és szintén jobboldalt még egy négyszögletes kisasztalt. Ez utóbbit melegítésre, illetve a konyhában még el nem készült ételek befejezésére használták.¹¹ A király asztalára általánosan kétféle (fehér és vörös) rizst, levest – a levesek egyike mindig húsos, a másik pedig könnyebb, húsmentes volt –, és ragut, egyféle *ccsimet* (짬), *csongolt* (전골), háromféle *kimcsit*, ételízesítőket (*kandzsang*, 간장), *kocshudzsang* (고추장), *töndzsang* (된장) és tizenkétféle szezonális *pancsant* (반찬) szolgálták fel. Ennek a tálalási rendszernek az elnevezése a 12-es tálalás, vagyis *sibicshop* (십이첩), de létezik 3, 5, 7, 9-es tálalás is.¹² Az asztalokon öt üveg szodzsut is elhelyeztek, kettőt fogyasztott a király, a többi hármat pedig a felszolgáló udvarhölgyek.¹³

A palotában felszolgált ételek

Sinszollo (신선로): húsból és zöldségekből főtt leves, tengeri uborkával és kagylóval. Fogyasztása lecsökkenti a testhőmérsékletet és a vesék működését is serkenti.

Kukszu (국수): a tésztaételek összefoglaló elnevezése.

Mandu (만두): különböző töltelékekkel – marha, csirke, fácán, vagy disznóhús, különböző gomba és zöldségfélék, tofu – töltött tészta, amit párolnak vagy levesben főznek meg.

Kuk (국): a leveseket összefoglaló kategória.

¹⁰ Park (pp.128–132)

¹¹ Imagine your Korea (cikk)

¹² Imagine your Korea (cikk)

¹³ Park (pp.133–138)

Csuk (죽): kásafélék, amiket hússal, tengergyümölcsseivel, különböző magvakkal és zöldségekkel ízesítenek.

Kui (구이): a grillezett húsok elnevezése. Többnyire először egészben megsütik a húst, majd ha kész, kisebb darabokra vágják azt.

Csang (장): a szószok megnevezése. (csilipaprikakrém, mustárkrém, szójaszósz, feketebab paszta)

Csorige (조리개): keményítővel készített főtt vagy párolt ételek.

Pancshan (반찬): az étkezésekhez tált köretek, melyeknek többszáz változata ismert – egyik leggyakrabban fogyasztott fajtája a *kimcsi* –, a koreai étkezésből kihagyhatatlan.

Namul (나물) minden olyan *pancsan* elnevezése, ami valamiféle növényből készül. Például: páfrány vagy kínai harangvirág.¹⁴

A felszolgálók

Mint minden a palotában, az ételek elkészítése is szigorú szabályok szerint zajlott. Ahogy az ételek elrendezése és alapanyagai vagy az étkezések időpontja és menete is, úgy az is meghatározott volt, hogy ki készítheti öfelsége ételeit. Az udvarban kizárólag nők tölthették be az ételek elkészítésével járó feladatokat. A *kungnjók* – eredetileg *kungdzsungjogvan* (궁중여관) –, vagyis palotahölgyek voltak felelősek az uralkodó, és annak családjának szolgálatáért. Az elvégzendő feladataik sokszínűek voltak: főztek, ügyelték a király és családja étkezését, előkóstolták az ételt, felszolgálták, és ha a király befejezte az étkezést, elpakoltak.¹⁵ A Koryó korban nem volt konkretizálva a *kungnjók* feladatköre, és emiatt tisztázatlan, hogy ebben az időszakban mi volt pontosan a teendőjük, ezért ebben a korban egyszerűen a királyi udvarban szolgálóként említik őket. A fennmaradtak alapján a társadalmi ranglétra legalsó szintjén álltak, például szolgálkányai, vagy ágyasok.¹⁶ A korai írott források szerint már 1392-től tevékenykedtek nők hasonló munkakörben. Feltételezések szerint

¹⁴ Kungdzsungumsik (honlap)

¹⁵ Park (p.135)

¹⁶ Park (p.134)

azonban már korábban is léteztek hasonló szerepet betöltő személyek. Hivatalosan 1428-ban került sor a *kungnyók* beiktatására Szedszong király (세종; 1397. május 15.–1450. április 8.) által.¹⁷

Abstract

The Korean royal court cuisine developed mostly during the Jeoson Dynasty, which ruled Korea from 1392 to 1910. The court cuisine was very gracious and diversified, the served dishes and their taste always complemented each other. The dishes, which were served by courtladies in the palace, were the result of hundreds of years of development. The royal palace was the center of the country, so its role was to stand as an example for the most refined customs of Korea. The Korean palace cuisine and its culture – what the elders passed down to the next generations – is a prestigious and amazing heritage, which enriches Korea's culture.

Felhasznált irodalom

- Csoma Mózes: *Korea– Egy nemzet két ország*. Napvilág Kiadó, Budapest. 2013. (Hivatkozásban Csoma)
- Koehler, Robert: *Korea Essentials No.4 Traditional Food: A Taste of Korean Life*. The Korea Foundation, Szöul. 2010. (Hivatkozásban Koehler)
- Park Hyeon-suk: *Korean cuisine, Refresh your sense*. Korea Tourism Organization, Szöul. 2013. (Hivatkozásban Park)
- Pettid, Michael J. *Korean cuisine: an illustrated history*. Reaktion Books, London. 2008. (Hivatkozásban Pettid)

¹⁷ Purithenikhobekkva (honlap)

Internetes források

A Life Dedicated To Re-establishing Tradition

Hwang Hye-song: Expert on Choson Royal Cuisine (cikk) (Hivatkozásban Koh)

http://koreana.kf.or.kr/popup.asp?flag=view&article_id=534&word=&volumn=4&no=3

(Utolsó megtekintés: 2017.03.17.)

Őfelsége asztalánál (1) I (cikk) (Hivatkozásban Csajka 1)

http://koreainhungary.blog.hu/2015/10/13/ofelsege_asztalanal

(Utolsó megtekintés: 2017.03.17.)

Őfelsége asztalánál (2) I (cikk) (Hivatkozásban Csajka 2)

http://koreainhungary.blog.hu/2015/10/21/ofelsege_asztalanal_

(Utolsó megtekintés: 2017.03.17.)

브리태니커 백과: 궁녀 (Purithenikhobekkva: kungnyo) (Hivatkozásban Purithenikhobekkva)

<https://web.archive.org/web/20120515212223/http://100.nate.com/dicsearch/pentry.html?s=B&i=116737&v=42>

(Utolsó megtekintés: 2017.03.18.)

Imagine your Korea: Table settings for Korean Food

http://english.visitkorea.or.kr/enu/FO/FO_EN_7_1_3.jsp

(Utolsó megtekintés: 2017.03.18.)

궁중음식 (Kungdzsungumsik– A palotai ételek) (Hivatkozásban Kungdzsungumsik)

<http://e-foodservice.co.kr/food/main01-03.html>

(Utolsó megtekintés: 2017.03.19.)

Kép: 3, 5, 7, 9-es tálalás

http://english.visitkorea.or.kr/enu/FO/FO_EN_7_1_3.jsp

(Letöltés: 2017. március 19.)

3-dish table setting

5-dish table setting

7-dish table setting

9-dish table setting

A LOVAK SZEREPE A KOREAI KULTÚRÁBAN

Péter Nikolett

A ló háziásítása időszámításunk előtt 5–6000 évvel kezdődött. Ez megváltoztatta az emberek életét, új lehetőségek nyíltak többek között a közlekedésben, a kereskedelemben és a hadviselésben is.¹ A lovas kultúra bölcsője Közép- és Belső-Ázsia; az itt élő nomád népek olyan sikeresek voltak, hogy rettegésben tartották a nagy birodalmakat, még az ősi Kínát és Rómát is, számos területet meghódítottak, így kultúrájuk elterjedt szinte az egész világon. Ez a lovas kultúra határozta meg a Koreai-félsziget történelmének korai szakaszát is.

A koreaiak már a történelem előtti időkben használták a lovat szállításra és földművelésre, ugyanakkor a ló betöltötte az áldozati állat és az élelemforrás szerepét is. A Három királyság időszakától (*Szamgukside*, 삼국시대, 三國時代; i. e. 57–668) kezdve a hadviselésben alkalmazták a legtöbb lovat. A lótényésztés a Csozon-dinasztia (조선, 朝鮮; 1392–1897) korai időszakában élte a virágkorát, azonban a jó vérvonalú lovak Kínába történő csereexportja és a zavaros politikai helyzet miatt jelentősen megcsappant a lovak száma, és a tenyésztés minősége is romlásnak indult.

A koreai lótényésztés központja a Csedzsü-sziget, ennek a története 1073-ra vezethető vissza, amikor Mundzsong (문종, 文宗, 1046–1083) király csatalovakat kapott a kitajoktól. Később a Koreai-félsziget behódolt a mongol hódítóknak, és a Jüan-dinasztia (元朝; 1271–1387) farmokat hozott létre Csedzsü szigetén, ahol 1276-tól Áziaszerte híres csatalovakat tenyésztettek.²

Koreában háromféle ló található jelentős számban: az őshonos Csedzsü póni (*csedzsüma*, 제주마), a versenyzésre használt Angol telivér (*toroburet*, 더러브렛) és a kettő keresztezéséből tenyésztett, hivatalosan nem jegyzett Csedzsüi félvér (*csedzsüszanma*, 제주산마), másnéven Halla ló. Ezek közül a leghíresebb a Csedzsü póni, amit ma

¹ Bodó (p. 17)

² Kim (pp. 33–36)

a 347. számú nemzeti kincsként (*Tehanminguk Kukbo*, 대한민국국보, 大韓民國國寶) tartanak számon. A szigeten már a történelem előtti időkben is éltek lovak, ám erről semmilyen pontos adat nem ismert. A mai fajta nagyjából 700 éves történelemmel rendelkezik, és jelentős változáson ment keresztül, amikor 1276-ban a mongolok saját lovaikkal nemesítették az állományt.³

A Koreai-félszigeten sok más helyhez hasonlóan (például Mongólia, Magyarország) a ló a közlekedés és a hadviselés egyik kulcs-eleme volt. Emellett rendkívül fontos szerepet töltött be a mindennapi életben is, az emberek tisztelték ezeket az állatokat, így szokásaikban és hagyományaikban is nagy jelentőséggel bírtak. A koreai kultúrában három lényeges jelképes szerepkör található, amit a lovakhoz köthetünk. Talán a legismertebb, a Mennyei Ló, ami mediátorként jelenik meg az ember és az istenek világa között. Közvetítői feladata visszavezethető az animisztikus, samanisztikus vallások kitüntetett alakjához, a sámánhoz. A két világ között kapcsolatot teremtő ló alakja párhuzamba állítható a belső-ázsiai sámánok dobjával, hiszen a dob a sámán hátasa, segítségével utazik a világok között. Ezen kívül a ló megjelent istenségként, és az isteneknek feláldozott fontos áldozati állat szerepében is. A koreaiak lovakat áldoztak az isteneknek, hogy azok a kegyeikbe fogadják őket; és áldozatokat mutattak be a lovaknak, hogy távol tartsák tőlük a betegségeket, valamint azért, hogy termékenyek legyenek, és nagyszámú, egészséges utódot hozzanak a világra.⁴

A koreai kultúra legfontosabb lóalakjai a fent már említett Mennyei Ló (天馬) mellett a Hon Ma, vagyis az áldozati ló (獻馬), valamint Ma Sin (馬神), a Lóistentég. A népi kultúrában megjelenő ló győztes, csodálatos, szent, hűséges, a katasztrófák megjövendőelője, a nép ideáljának megtestesítője és álmaik valóra váltója, a bölcsesség és az erő szimbóluma. A Mennyei Ló közvetítő az ég és a föld között, szárnyainak köszönhetően képes a repülésre. A legfontosabb áldozati állat a fehér ló, ami az isteneknek bemutatott rituális áldozat szimbóluma, ugyanakkor egyes régiókban magát a fehér lovat tisztelték is-

³ Hendricks (pp. 118–120)

⁴ Yoon (p. 347)

tenséggént. Ennek egy kiemelkedő példája Naro szigetén (나로도) látható, ahol a falusiak hozzávetőlegesen 300 éve szobrot emeltek a fehér ló tiszteletére.⁵

A ló kiemelkedő szerepet kapott a koreaiak temetkezési szokásaiban is, a félszigeten feltárt sírokból legnagyobb számban lovak csontjai kerültek elő. A maradványok vizsgálata után a kutatók arra jutottak, hogy a Vaskorban egyfajta áldozatként temették el a lovakat, míg később, a Három királyság időszakában azért, hogy az állatok a halál után is szolgálni tudják gazdájukat. Több helyen megfigyelték, hogy a lovak fejét rituális célok miatt levágták, míg a test többi részét C alakban eltemették. Továbbá találtak állati maradványokat tárolóedényekben is, ezek valószínűleg azért kerültek a sírba, hogy az elhunyt számára elegendő ételt biztosítsanak a túlvilágon. A sírban talált lovak és lószerszámok száma, valamint a halottal eltemetett egyéb állatok segítenek meghatározni az elhunyt nemét, vagyonát, társadalmi helyzetét és rangját a korabeli hierarchiában. A régészeti leletek alapján elmondható, hogy a Koreai-félszigeten egyedülálló módon nagy számban temettek lovakat a halottak mellé, ami jelzi, hogy a korabeli koreai emberek életében milyen nagy szerepet játszottak ezek az állatok.⁶

A csontvázak mellett számos egyéb lovas témájú régészeti lelet is előkerült a sírokból, a leggazdagabb emlékek a Silla korból származnak. Az egyik legismertebb az 5–6. századi Mennyei Ló sírja, amit 1973-ban tártak fel. Nevét a sírban talált nyírfakéregből varrt sárvédőről kapta, amin a legkorábbi ismert koreai festmény látható, ami a Mennyei Lovat ábrázolja. A festmények mellett fontos megemlíteni az agyagfigurákat is, ezek közül a leghíresebb a 91. számú nemzeti kincs, egy lovat és lovasát mintázó rituális célra használt agyagedény (*togi kimainmulhjong mjongi*, 도기 기마인물형 명기).

A Csooszon-dinasztia megalapítója, I Szong Gje (이성계, 李成桂; 1335–1408) sikereinek egy részét annak köszönhetette, hogy felismerte a nomád lovas harcmódban rejlő lehetőségeket, és felhasználta azokat. A csoszon-kori hadseregek elitalakulata a magasan

⁵ Yoon (p. 351)

⁶ Chang (pp. 171–182)

képzett lovasság volt, egészen az Imdzsin háborúig (*Imdzsin veran*, 임진왜란, 壬辰倭亂; 1592–1598), amíg a lőfegyverek ki nem szorították a lovakat a csatatérről. A koreai lovas harcmódor neve *maszangmuje* (마상무예, 馬上武藝), ez nagyfokú koncentrációt és lovastudást igényelt a katonáktól, legfontosabb fegyverük kezdetben az íj és a lándzsa volt, később pedig a kard is nélkülözhetetlenné vált. A *maszangmuje* napjainkban is létező harcművészeti ág, hagyományőrző lovas harcosok elevenítik meg a régi idők kultúráját.⁷ A csoszonkori lovasság az úgynevezett *maszangdzse* (마상재, 馬上才) technikát használta védekezésre. Ez rendkívül veszélyes és látványos volt, a katonák vágatózó lovakon végeztek akrobatikus feladatokat vagy trükköket, hogy elkerüljék az ellenfél csapásait. A *maszangdzse* napjainkban is létező lovas szakág, a lovas akrobaták izgalmas előadásokon mutatják be őseik hagyományát.⁸

A lovak szerepe a modern technológiák megjelenésével csökkent, ma már nincs szükség ezekre az állatokra sem a közlekedésben, sem a hadviselésben, mégis jelen vannak a koreaiak életében. A lóverseny ipar olyan méreteket ölt a Koreai-félszigeten, ami túlszárnyalja a nyugati lóversenyeket, évente mintegy 16 millió ember látogatja a versenypályákat. A lóversenyhez kapcsolódó fogadás is nagy népszerűségnek örvend, egy-egy iroda napi bevétele meghaladhatja a 3 millió amerikai dollárt.⁹ A koreai tenyésztők európai és amerikai importtal próbálják világszínvonalúra emelni a hazai lóállomány minőségét. Azok a lovak, amelyek nem alkalmasak a versenyzésre, szerepet kapnak a lovasoktatásban vagy a húsiparban. Növekszik a lóhús fogyasztás, ami a minőségi hús jó ízének köszönhető. Emellett a lócsontot, ami a hagyományos gyógyászat szerint több csontbetegség ellen is hasznos, magas áron kínálják.

Csedzsu szigetén meghatározó bevételforrás a lovas turizmus, az érdeklődőknek lehetősége nyílik lovas túrákon való részvételre, a szigeten található lovas múzeum, valamint minden évben megrendezésre kerül több lovas fesztivál is. Ezek közül a legérdekesebb a há-

⁷ Choi (pp. 5–53)

⁸ A Word Martial Arts Union (honlap)

⁹ Ügető Tenyésztők Országos Egyesülete (cikk)

rom napos októberi Lovas Fesztivál. Az ünnepet egy utcai lovas parádé nyitja, amit számos lovas bemutató követ, miközben a résztvevők lovagolhatnak, felpróbálhatnak hagyományos koreai lovaglőöltözetet és a lóhúsfőző versenyen is összemérhetik tudásukat.¹⁰

Napjainkban a lovak megjelennek a populáris kultúrában is, fontos szereplői a történelmi sorozatoknak, láthatók popslágerek videóiban és találkozhatunk velük könyvekben is. A televíziós sorozatok közül a legjelentősebb a *The Horse Healer* (Lódoktor) című történelmi dráma, ami egy csoszon-kori alacsony származású állatorvos életét mutatja be 50 epizódon keresztül.¹¹ Psy *Gangnam style* című világhírű slágeréhez készült videóklipben is láthatunk lovakat, sőt egy lovaglást utánzó táncot is. Ezek az állatok több előadó videóiban is megjelennek, említésre méltó még a Norazo nevű együttes *Wild Horse* című dala, amihez Csedzsun forgattak videót az őshonos pónik között.

A lovak végigkísérték a Koreai-félsziget történelmét, elősegítették a hadvezérek sikereit, majd a gépek megjelenésével szerepük visszaszorult. Számos régészeti lelet őrzi a koreai lovas kultúra emlékeit, népi hagyományait. Napjainkban a lovak ismét fontos szerephez jutottak, a koreai lótenyésztők fáradhatatlanul dolgoznak azon, hogy lovaik világszínvonalú versenyekre kerüljenek, és az állam is egyre több fejlesztést támogat, hogy a lovas kultúra napjainkban is fennmaradjon.

Abstract

This study summarizes the elements of the Korean horse culture which has been influenced by nomadic tribes, and it has a long history. In Korea, horses had been used mainly for transportation and military purposes, but they also had been utilized as food. The center of Korean horse breeding had been the Jeju Island where the Mongols had led the breeding since 1276 for the next 100 years. The symbols of horses that are represented in Korea are the Heavenly Horse, the Sacrificing Horse and the Divine horse. In ancient times horses were buried in tombs along with the dead bodies. The buried animals help to identify the social status and the gender of the buried

¹⁰ The Jeju Weekly (honlap)

¹¹ HANCINEMA (honlap)

bodies. Several archeological artifacts were also found in ancient tombs that are related to horses. The Joseon dynasty had a special equestrian martial art called *masangmuye* and *masangje* which required great riding skills in the cavalry. Nowadays Korea has a big horse racing industry; Korean horse breeders aim to produce word class racehorses. Jeju Island is famous for its horse related tourism and for annually held horse festivals. Horses also have a role in pop culture, as they appear in historical series, video clips and even in books.

Felhasznált irodalom

Bodó Imre, Hecker Walter (szerk.): *Lótenyésztés, lótartás, lóhasználat*. Mezőgazda kiadó, Budapest. 2013. (Hivatkozásban Bodó)

Chang Yoon-Chung: „한·몽 말 문화 연구 시론 – 한국과 몽골의 말과 관련된 세시풍속을 중심으로-” („Összehasonlító kutatás a koreai és mongol lovak kulturális eszméjéről: a koreai és mongol lovas szokások alapján” – koreaiul). in. *Journal of Sokdang Academic Research of Traditional Culture*. Shinkwang Publishing Co., Kvaeshon. 2013. (Hivatkozásban Chang)

Choi H. G.: „朝鮮時代 騎兵의 戰術的 運用과 馬上武藝의 變化 - 壬辰倭亂期를 中心으로” („A lovasság taktikai alkalmazása és a lovas harcművészet változása a Csoszon-korban” – koreaiul). In: *The Journal of History and Practical Thought Studies*. The Historical Society of Yeoksa Silhak, Korea, 2009. (Hivatkozásban Choi)

Hendricks, Bonnie L.: *International Encyclopedia of Horse Breeds*. University of Oklahoma Press, Norman. 2007. (Hivatkozásban Hendricks)

Kim Yoo-kyung: „In Search of the Jeju Horse”. In: *Koreana*. The Korea Foundation, Szöul. 2011. (Hivatkozásban Kim)

Yoon E. S.: „古代 동북아시아 동물 매장행에 한 연구 – 우리나라와 국 내몽고지역을 심으로 –” („Tanulmány az állatokkal való temetkezésről az ősi Északkelet-Ázsiában – Dél-Korea és Belső-Mongólia térségében” – koreaiul). in. *Journal of Korean Grassland Science*. Sokdang Academic Research Institute of Traditional Culture Dong-A University, Korea. 2004. (Hivatkozásban Yoon)

Internetes források

From Tamna to Seongsan, festival season arrives on Jeju (Hivatkozásban The Jeju Weekly)

<http://www.jejuweekly.com/news/articleView.html?idxno=992>
(Utolsó meglekintés: 2017.03.10.)

Lóversenyzés – Gangnam Style (cikk) (Hivatkozásban Ügető Tenyésztők Országos Egyesülete)

<http://www.ugeto.com/node/1013630306>
(Utolsó meglekintés: 2017.03.13.)

The Horse Healer (Hivatkozásban HANCINEMA)

http://www.hancinema.net/korean_drama_The_Horse_Healer.php
(Utolsó meglekintés: 2017.03.10)

마상무예 (Masangmuje) (Hivatkozásban Word Martial Arts Union)

http://www.womau.org/bbs/board.php?bo_table=ak_b3x1&wr_id=19&pageNum=2&subNum=1&ct=65
(Utolsó meglekintés: 2017.03.14.)

CSONG DO DZSON, A NÉPÉRT ÉLT TUDÓS

Kőrösi Nikolett

Élete

Csong Do Dzson (1342?–1398; 정도전, 鄭道傳), avagy írói nevén Szambong (삼봉, 三峰) a Czoszon-dinasztia (1392–1910; 조선, 朝鮮) egyik legfontosabb konfuciánus tudósa volt.¹ 1342-ben a kjongszangdoi Jongdzsuban született egy középneemesi család elsőszülött fiaként.² A család akkor már négy generáció óta szolgálta a kormányt, azonban édesapja, Csong Un Kjong (1305–1366; 정운경) volt az első, aki magasabb hivatali pozíciót tölthetett be.

Csong Do Dzson a kor egyik leghíresebb neokonfuciánus tanáránál, I Szeknél (1328–1396; 이색) tanult. Tanulmányait 24 éves, édesapja és édesanya halála után megszakította, és szülőhelyére utazott, ahol a konfuciánus eszméknek megfelelően három évig gyászolt. Később, 29 évesen az egyik leghíresebb konfuciánus akadémián, a *Szonggjungvanon* (성균관) beszélgetett neokonfuciánus témában. 1375-ben, 33 évesen I In Im (?–1388; 이인임) magasrangú hivatalnok miatt három évi száműzetésbe került, majd ezt követően tíz évig vándorolt az országban. 1383-ban kereste fel először I Szong Gje (1335–1408; 이성계) korjói hadvezért, akivel együtt változtatni akartak az ország helyzetén.³ Így 1392-ben ő és más támogató tudósok segítették I Szong Gjet a Czoszon Királyság megalapításában. A dinasztia létrejötte után segédkezett egy jobban kidolgozott *szongnihak* (neokonfucianizmus; 성리학) alapú államszervezet kiépítésében, eltörölve a Korjói idején létrejött buddhista befolyást. Azonban fo-

¹ Írói neve a Danjanggunban (단양군) található *Todamszambong* (도담삼봉) nevű helyből ered, amely Csong Do Dzson egyik legkedveltebb helye volt. *Todamszambong* a Namhan folyóban (남한강) található három kiemelkedő hegycsúcs összefoglaló neve.

² Csong Do Dzson születési éve kapcsán néha az 1337-es dátummal is lehet találkozni, de a legtöbb forrás az 1342-t jegyzi.

³ Korjói (918–1392; 고려) a Czoszon Királyságot megelőző időszak volt.

lyamatosan nézeteltérésbe került I Szong Gje egyik fiával, I Bang Vonnal (1367–1418; 이방원), aki végül 1398-ban megölte Csong Do Dzsont.⁴

Népközpontú és jóindulatú kormányzás

Csong Do Dzson kormányzási eszméiben nagyon fontos szerepet kapott a népközpontú gondolkodás. Úgy vélte, minden problémát a néptől kiindulva kell megoldani. Az államnak törekednie kell a jólét létrehozására, szeretnie, tisztelnie, védelmeznie és táplálnia kell az embereket. Több művében is megemlíti, hogy az állam csak az emberekért létezik, emiatt úgy vélte, a király és udvaroncái nem vezetők, hanem inkább szolgálók, akik a jóléért dolgoznak.⁵ Ennek okán a hivatalnokokat gyakran nevezte „az emberek juhászának”, illetve „az emberek szüleinek”.⁶ Véleménye szerint az uralkodó csak akkor tudja megfelelően szolgálni az embereket, ha az állam megakadályozza a személyes javak felhalmozását az állami javakkal szemben.

A népközpontú kormányzás mellett úgy vélte, hogy a „jóindulatnak” is fontos szerepet kell kapnia az uralkodásban, mivel az sosem válik el az etikától. Úgy gondolta, hogy a jóindulat a természet elméje, amely mindent táplál az univerzumban. Azonban nem hibátlanul jelenik meg az emberi természetben, mivel az emberek vérmérséklete nagy befolyással lehet rá.

Ahhoz, hogy másokat jóindulatúvá, erényessé tegyünk, először saját magunknak kell teljes mértékben azzá válnunk. Ehhez pedig önművelésre és önfejlesztésre van szükség. Miután sikerült a saját

⁴ I Bang Von Thedzso király (1392–1398; 태조왕), azaz I Szong Gje ötödik fiúgyermeké volt. Apjának sokat segített Csongon létrehozásában, azonban a dinasztia alapítása után nem őt tették meg koronahercegnek, emiatt összetűzésbe került apjával és az őt támogató hivatalnokokkal. A trónon apját követő öccsét, Csongdzsong királyt (1398–1400; 정종왕) 1400-ban távozásra kényszerítette, majd Thedzsong király (태종왕) néven 1418-ig uralkodott.

Park (pp. 20–21)

⁵ Elsősorban a *Csongonkjonggukcson* (조선경국전, 朝鮮經國典; A *Csongon-dinasztia törvénykönyve*) és a *Kjongdzsemungam* (경제문감, 經濟文鑑; A *gazdaság tükré*) műveiben ír ezekről.

⁶ Mindkét kifejezést a *Kjongdzsemungamban* jegyezte le.

hibáinkat kijavítanunk, utána segíthetünk másoknak jóindulatúvá válni – ezt a javítási folyamatot nevezte Csong Do Dzson „államtudománynak”.

A jóindulat kormányzása alapvetően elveti az erőszakon és a kényszerítésen alapuló irányítást. Bár csökkenti a bűnözést, ám magát az emberi természetet nem képes megváltoztatni.⁷ Emiatt gondolta úgy, hogy ez az uralkodási módszer egyáltalán nem megfelelő a nép helyes irányítására.⁸

A király és a miniszterelnök feladatai

„A Kegyelmes Úr a Mennyekek harmóniája szerint irányítja a legalacsonyabb rangban lévő embereket. Azonban erővel önmagában ez nem lehetséges. Ezért [a király] felelőssége, hogy beiktassa a kormányzati rangokat, szétossza a feladatokot, majd kiterjessze azokat a fővárosra és környékére, valamint jószágos legyen, és felkutassa a hozzáértő tudósokat. Ez a kormányzati szervezet létrehozásának alapja.”⁹

Az erős alapokon nyugvó királysághoz szükség van egy központkereső személyre, aki maga a király. Ő az állam legfőbb szimbóluma, aki képes a nemzetet összetartani. Egyben ő a legerősebb és leggazdagabb személy is.

Csong Do Dzson szerint a királynak két fő joga lehet: az egyik a miniszterek kiválasztása, és a velük való találkozás idejének kitűzése; a másik pedig, hogy megvitassa az állami ügyeket a miniszterelnökkel és közösen döntést hozzanak.

„A király nevezzen ki sok bölcs embert, akik a Mennyekek nevében mindent irányítanak majd, és bízson rájuk nagy fele-

⁷ Ettől függetlenül természetesen tisztában volt vele, hogy bizonyos mértékű büntetés szükséges a törvényt megszegőknek, ám úgy gondolta, hogy alapvetően egyedül a büntetés és erőszak nem megfelelő módja az emberek jóra tanítására.

⁸ Han II. (pp. 56–57)

⁹ Jeong (p. 42) – Saját fordítás.

*lősséget. Így minden irányítás és királyi hatalom a Mennyeek dolgán kívüli nem lesz.*¹⁰

A királynak a legbölcsebb embereket kell maga köré gyűjtenie, és ha úgy ítéli meg, hogy legidősebb fia nem képes az uralkodásra, akkor fiatalabb fiai közül válasszon uralkodót.

Az uralkodónak nem lehet magánértéke, mivel minden föld és minden ember az ő tulajdonában áll. Emiatt pedig fontos, hogy a miniszterelnök nyomon kövesse a király által elköltött összegeket, ezzel elkerülve a pazarlást. A király voltaképp nem más, mint egy fizetett ember, akinek az életmódja a királyi kamra bevételein múlik. Csong Do Dzson elképzelései szerint tehát az az állam erős, ahol a legtöbb hatalom a megfelelően kiválasztott miniszterelnök kezében van, akit a király ugyanúgy felügyel, mint ahogy azt a miniszterelnök teszi a királlyal. – Természetesen, mivel a királynak kell kineveznie a hivatalnokokat és maga köré gyűjtenie a legjobbakat, így a minisztereknek teljes mértékben kell szolgálniuk a királyt.

Emellett az is fontos, hogy ha az uralkodó nem méltó a pozíciójára, akkor egy, az uralkodásra alkalmasabb személy megfoszthatja a trónjától a királyt, amennyiben az nem mond le.¹¹

Csong Do Dzson úgy vélte, hogy a miniszterelnök hatalmát két fő részre kell osztani:

1. *Döntéshozó jog:* A miniszterelnök döntsön az adminisztratív rendszabályokról és az állam törvényeiről, miután megfelelően tárgyalt róluk az uralkodóval. Azonban, ha a miniszterelnököt önös érdek vezeti, és erejét arra használja, hogy a király hatalmát megdöntse, akkor hivatalát el kell hagynia. A királynak fontos feladata, hogy meghallgassa a miniszterelnök véleményét az ország ügyeivel kapcsolatban, de ne egyezzen bele minden javaslatába, egyet nem értése esetén utasítsa vissza tanácsát és javítsa ki őt, amennyiben szükségét látja. Emellett, ha a király eldönti, hogy egy diktatórikus törvényt vezet be, a miniszterelnöknek nincs joga megvétózni azt.

2. *Legmagasabb ügyintéző:* A miniszterelnöknek kell minden hivatal élén állnia, beleértve a Hat Minisztériumot (*Jukcsocsikkje*,

¹⁰ Jeong (p. 157) – Saját fordítás.

¹¹ Han I. (pp. 50–51)

육조직계, 六曹直啓) és az alatta lévő kisebb hivatalokat is.¹² A legfontosabb ügyintézővel kapcsolatos feladatai: személyes találkozó a miniszterekkel, a katonaság felügyelete, törvénykezés a költségvetésről, valamint kitüntetés adományozása és büntetés kiszabása. Minden hivatal a miniszterelnöknek van alárendelve, és neki van a legnagyobb döntéshozó joga, emiatt a „hivatalok tengelyének” is nevezte őt Csong Do Dzson.¹³

Egyenlő esélyek a tanulásra

„A reformok gyökere az iskola. Itt világosodik ki az erkölcsösség, s itt oktatják a tehetséges embereket.”¹⁴

Oktatással kapcsolatos gondolatai alapjául a kínai Csou-dinasztia (i.e. 1046–i.e. 256; 周朝) oktatásrendszerét vette. A Csou-dinasztia alatt Kínában az általános iskolai oktatás majdnem minden fiatal számára elérhető volt. Azok a diákok, akik sikeresen elvégezték az alapképzést, továbbtanulhattak, és kitűnő eredmény esetén akár magasabb hivatalnoki pozíciókba is kerülhettek.

A kínai mintájú oktatásrendszerhez Hanjangban (한양; mai Szöul) egy központi iskolát tervezett létrehozni, valamint kisebb helyi iskolákat minden városban és megyében. Emellett szerinte szükség lenne szakiskolák létrehozására is.¹⁵ A diákok lehetőségeinek megkönnyítése miatt szorgalmazta egy ösztöndíjrendszer létrehozását, amely lehetővé tette volna az általános iskolát kitűnő eredménnyel elvégzők számára a gondnélküli továbbtanulást.

Úgy hitte, hogy a hivatalnoki rangra jelentkezők közül nagyon szigorúan kellene kiválasztani az újoncokat, és a kiválasztást a diákok

¹² A Hat Minisztérium: 1. Személyi Minisztérium (*Idzso*, 이조, 吏曹), 2. Adózási Minisztérium (*Hodzso*, 호조, 戶曹), 3. Szertartási Minisztérium (*Jedzso*, 예조, 禮曹), 4. Hadügyi Minisztérium (*Pjongdzso*, 병조, 兵曹), 5. Rendvédelmi Minisztérium (*Hjongdzso*, 형조, 刑曹), 6. Közmunkai Minisztérium (*Kongdzso*, 공조, 工曹)

¹³ Han II. (pp. 56–57)

¹⁴ Jeong (p. 109) – Saját fordítás.

¹⁵ Ezekben az iskolában pl. hadtudományt, számtant, jóslást, fordítást, gyógyszerészetet stb. tanulhatnának a diákok.

képességei alapján kellene elvégezni. Szerinte hét vizsgát lenne szükséges letenniük azoknak, akik hivatalnoki szolgálatba szeretnének állni: 1. közszolgálati, 2. hadügyi, 3. ügyintézés alsóbb rangokon, 4. fordítás, 5. gyógyszerészet, 6. csillagászat és jóslás, 7. felmenők érdemeinek figyelembe vétele.¹⁶ Ezeket a vizsgákat mindenképpen nehezen teljesíthetőre szükséges tervezni, mert ez lehetővé tenné, hogy csak a legmegfelelőbbek viselhessenek hivatali rangot.¹⁷

Munkásságának összegzése

Csong Do Dzson nagytudású volt, gondolkodásmódját áthatotta a politika, a társadalomtudomány, a katonai tudományok, a diplomácia, a filozófia, a jóslás, a gyógyászat, az asztronómia, a történelem, az irodalom és a zene. Erős akarata, hogy megreformálja az országot, odaadása, hogy felvirágoztassa azt, és törekvése a társadalmi jólét érdekében, mind megmutatkoztak írásaiban. Hivatalnoki ideje alatt kimagasló szerepet töltött be Thedzso király jobbkezeként, és rengeteg erőfeszítést tett az új állam konfuciánus alapokon nyugvó felépítéséért. Gondolatai nagy hatást gyakoroltak a Csoszon Királyság későbbi szakaszára is, művei pedig népszerűek voltak a neokonfuciánus elit körében.

Érdeklődés még, hogy államapparátusi tevékenységei mellett ő választotta ki Hanjangban (mai Szöul) a Kjongbok (경복) királyi palota helyét, illetve ő nevezte el minden épületével együtt.¹⁸

Népszerűségét az is mutatja, hogy 2014-ben sugárzásra került Dél-Koreában egy róla szóló történelmi filmsorozat „*Csong Do Dzson*” címen. Az összesen 50 epizódos sorozatot a KBS csatornán lehetett megtekinteni, és vetítése alatt Koreában az egyik legnépszerűbb történelmi filmsorozat volt.

¹⁶ A hetedik pontot csak a miniszterek és hadnagyok gyermekeire vonatkozva jegyezte le.

¹⁷ Han II. (pp 58–59)

¹⁸ Koehler (p. 15)

Abstract

Jeong Dojeon (1342–1398) was one of the most important scholars of the Early Joseon Dynasty. He studied Neo-Confucianism from Master Yi Saek and later became a scholar in the Late Goryeo Kingdom. After he was exiled at the age of 33, he went to the countryside and then wandered for 10 years. Upon seeing people suffering he decided to help Yi Song-gye establish the Joseon Dynasty in 1392. During the Early Joseon he tried to build a country where people could live in prosperity. He wanted the country to be led by a ruler who is capable of taking care of his people as well as his scholars. His aim was to establish a strong Confucian-based state centering around helping his subjects having more educational chances and better quality of life. Unfortunately, most of his goals were only achieved after he passed away, and some others were never carried out. He was killed at the age of 56 by Yi Bang-won.

Felhasznált irodalom

- Csoma Mózes: *Koreai csaták és harcosok*. Szerzői kiadás, Budapest. 2011.
- Han Young-woo. Trans.: Hahm Chaibong: *A Review of Korean History Vol.2 – Joseon Era*. Kyongsaewon Publishing Company, Padzsú. 2010.
- Han Young-woo: „Cheong To-jeon: His Political Reform Thought (I)”. In: *Korea Journal*. Korea Journal, Szöul. 1974. július. (Hivatkozásban Han I.)
- Han Young-woo: „Cheong To-jeon: His Political Reform Thought (II)”. In: *Korea Journal*. Korea Journal, Szöul. 1974. augusztus. (Hivatkozásban Han II.)
- Han Young-woo: *왕조의 설계자 정도전*. (Egy dinasztia tervezője, Csong Do Dzson – koreaiul). Jisik Sanup Publications Co., Padzsú. 2014.
- Jeong Do-jeon. Trans.: Han, Young-woo: *조선경국전*. (A Csong-dinasztia törvénykönyve – koreaiul). Olje, Szöul. 2011. (Hivatkozásban Jeong)

Koehler, Robert: *Joseon's Royal Heritage: 500 Years of Splendo*. The Korea Foundation, Szöul. 2011. (Hivatkozásban Koehler)

Park Bong-kyu: *광인 정도전*. (A bolond Csong Do Dzson – koreaiul). Icon Books, Szöul. 2014. (Hivatkozásban Park)

Internetes források

정도전 (Csong Do Dzson)

<http://www.kbs.co.kr/drama/jeongdojeon/main.html>

(Utolsó megtekintés: 2017.03.18.)

Kép: Csong Do Dzson portréja

http://pub.chosun.com/up_fd/wc_news/2014-02/bimg_org/정도전영정.jpg

영정.jpg

(Letöltés: 2017.03.16.)

GAZDASÁG ÉS KÜLKAPCSOLAT

DÉL-KOREA ÉS MAGYARORSZÁG DIPLOMÁCI- AI KAPCSOLATFELVÉTELÉNEK RÖVID ÁTTE- KINTÉSE

Fabriczius Orsolya

Magyarország volt az első szocialista állam, amely 1989-ben felvette a diplomáciai kapcsolatot Dél-Koreával – ez a mondat szinte kivétel nélkül elhangzik, ha hazánk és a távol-keleti ország külkapcsolatairól esik szó. Valójában a diplomáciai kapcsolatok kialakításának gondolata az 1980-as évek közepétől nem volt újkeletű a radikálisabb nézeteket valló, fiatal politikusaink körében. Egy, szinte a diplomáciai kapcsolatfelvétellel egyenértékű megállapodás már a 19. század végén is született az akkori koreai királyság, Csoszon (1392–1897; 조선) és az Osztrák-Magyar Monarchia (1867–1918) között.

A félsziget korábbi elszigeteltségét 1876-ban Japán szüntette meg, rákényszerítve az első egyenlőtlen jogú szerződést az országra. Ez a lépés felhívta a nyugati nagyhatalmak figyelmét is, amely így azonnal a távol-keleti térség e területére irányult, és a szigetországéhoz hasonló szerződések sora követte egymást az Egyesült Államokkal, Angliával, Franciaországgal, Németországgal és Oroszországgal is.¹

Tokiói követsége, illetve pekingi, jokohamai és sanghaji konzulátusai lévén a Monarchia is értesült a távol-keleti térségben zajló eseményekről, felfigyelve a Koreai-félszigetre. A korszaktól és a nagyhatalmaktól egyedülálló módon azonban a Monarchia nem egyenlőtlen jogú szerződés megkötését követelte a koreai udvartól, hanem 1890-ben egy, a diplomáciai kapcsolatfelvétellel egyenértékű barátsági, kereskedelmi, és tengerhajózási megállapodás ötletét terjesztette elő.

¹ Csoma 2009 (p. 12)

A KOREAI HÁBORÚ KITÖRÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI ÉS SZEREPE A HIDEGHÁBORÚS KONFLIKTUSBAN

A barátsági és kereskedelmi szerződés megkötésére a Csozon Királyság és az Osztrák-Magyar Monarchia között 1892. június 23-án került sor. Ez azonban inkább formális, mintsem gyakorlatias meg-egyezésnek bizonyult. Követség vagy kirendeltség például nem léte-sült egyik fővárosban sem, és a kereskedelmi és tengerhajózási egyezmény ellenére a két ország közötti külkereskedelmi és gazdasá-gi lehetőségek is kiaknázatlanok maradtak.²

Az egyezmény megkötése egyedülálló lépésnek számít a két or-szág történelmében. Ugyan ezt követően a teljeskörű, tényleges dip-lomáciai kapcsolatfelvétel még közel száz évet váratott magára, annyi bizonyos, hogy az 1892. június 23-án megkötött barátsági szerződés már ekkor remek alapot biztosíthatott a két ország későbbi viszonyá-hoz.

A kezdetleges kapcsolatfelvétel kiteljesedését a történelem eseményei is akadályozták. A 20. század elejére a megerősödött, mo-dern hadsereggel bíró Japán 1910-ben annektálta Koreát, és egészen a II. világháború végéig fennhatósága alatt tartotta a félszigetet. Az idegen megszállók kiűzése után a terület látszólag visszanyerte füg-getlenségét, a valóságban újabb nagyhatalmak martalékává vált – Anglia, Franciaország, az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjet-unió így oszthatta fel négy megszállási övezetre, melynek eredménye a félsziget 38. szélességi foknál történő kettéválasztása lett.

A koreai háború után az országnak rengeteg olyan nehézséggel kellett szembenéznie, amivel korábban nem találkozott, illetve ame-lyek szintén nem kedveztek a diplomáciai kapcsolatok kiépítésének. A kaotikus állapotokon a vezetés sem tudott úrrá lenni, és sorra buk-tak meg az ideiglenesen alakult, tapasztalatlannak bizonyuló kormá-nyok. Az első nagy jelentőségű változás végül Pak Csong Hi (1917–1979; 박정희) 1961-es vértelen katonai puccsával következett be.³

Pak Csong Hi tekintélyelvű katonai diktatúrája a lakosság számára meglehetősen kellemetlennek bizonyult, ám kétségtelen,

² Csoma 2009 (p. 15)

³ Csoma 2013 (p. 114–115)

A KOREAI HÁBORÚ KITÖRÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI ÉS SZEREPE A HIDEGHÁBORÚS KONFLIKTUSBAN

hogy ő indította el Dél-Koreát a gyors fejlődés útján, és neki köszönhető, hogy az ország közel húsz év alatt az elmaradt és szegény államok közül a fejlettek közé emelkedett. Az ő nevéhez fűződik a magántulajdonú csebol (채벌) cégek rendszerének kiépítése, melyre az ország modernizációját alapozták, illetve a koreai-japán kapcsolatok rendezése is 1965-ben, melynek jóvátételi összegét az ország fejlesztésére fordították. Pak Csong Hi diktatúrába átcsapó regnálásának végül saját biztonsági főnöke vetett véget, mikor 1979 októberében egy vacsora közben agyonlőtte.⁴

Bár az államfő meghalt, az általa bevezetett kormányzás hagyományai folytatódtak az őt követő Cson Du Hvan (1931–1980; 전두환) személyével, aki a lakosság elégedetlenkedése és tiltakozása ellenére egészen az 1980-as évek közepéig görcsösen ragaszkodott az elődje által kiépített rendszerhez. Ebben kétségkívül óriási szerepet játszott, hogy bár a lakosság életszínvonala meglehetősen alacsonynak számított, ennek ellenére a gazdaság és a termelés továbbra is virágzott, és a Koreai Köztársaság (Tehan Minguk; 대한민국) nagyszerű sikereket ért el különböző iparágak fejlesztésében, nem egy a világ élére tört, megelőzve több kapitalista országot. A belső feszültségek fokozódásának, illetve az 1988-as nyári olimpiai játékok rendezési jogának megnyerése hatására Cson Du Hvan az évtized végére hajlandónak mutatkozott valamiféle kompromisszumra és politikai enyhítésre diktatórikus uralmát illetően. Az új elnök No The U (1932–; 노태우) lett, akinek 1988-as hivatalba lépésével valóban jelentős politikai változás vette kezdetét.

Az új államfő eltökélt céljává az ország demokratizálását tűzte ki, de politikai reformjai ezzel még közel sem értek véget. 1988. júliusában nyilatkozott tett, amiben nem csak az Észak-Korea irányába teendő kedvező lépésekről szóló terveit volt hivatott összefoglalni, hanem azt is kifejtette, hogy ezen kapcsolatok rendezése vonatkozik a szocialista tömb többi országára is.

Az 1980-as évek végén bekövetkező politikai változások Dél-Koreában, valamint az új elnök elkötelezettsége az ország teljes dem-

⁴ Csoma 2013 (p. 117)

A KOREAI HÁBORÚ KITÖRÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI ÉS SZEREPE A HIDEGHÁBORÚS KONFLIKTUSBAN

okratizálása és az északi politika mellett nagyban elősegítette a hazánkkal történő kapcsolatfelvételt. Az 1980-as évek közepén a dél-koreai politikai élet átrendeződésével szinte párhuzamosan indultak meg hasonló változások hazánkban is.

A II. világháború után a Szovjetunióhoz hasonlóan Magyarországon is a kommunista párt vette át a hatalmat, kialakítva a keményvonalas proletárdiktatúrát Rákosi Mátyás vezetésével. Sztálin 1953-ban bekövetkezett halála ugyan némi enyhülést hozott a politikában, és megkezdődött a szocialista tömb országainak konszolidációja, hazánkban tényleges változás csak az 1956-os forradalmat követően történt, miután az ország vezetésének élére Kádár János került.

A Kádár-rendszer elkövetkezendő három évtizede a kommunista hagyományokat követve szintén a szocializmus jegyében telt. Az 1970-es évek kezdetétől a pártvezetésben egyre inkább helyet kaptak olyan fiatal politikusok, akik nyitottabban szemlélték a világot, és úgy gondolták, hogy a szocialista tömb országainak is szüksége van az előremozdulásra és a kapcsolatfelvételre az imperialista hatalmakkal. A nézet kiemelkedő képviselője Horn Gyula volt, aki többéves jugoszláviai szolgálata után jutott arra a felismerésre, hogy a kapitalista országok támogatása még jövedelmező is lehet.⁵

Hazánk közeledését Dél-Korea felé a belső politikai változások, valamint a közelgő olimpia tette lehetővé. A 1980-as évek közepére nyilvánvalóvá vált, hogy az idő lassan lejár a több mint harminc éve fennálló Kádár-rendszer felett, ami az MSZMP 1988-as májusi ülésén következett be ténylegesen. Kádár János pártfőtitkárt Grósz Károly váltotta fel, aki szabadabb kezet biztosított az ország külkapcsolatainak normalizálására törekvő párttagok számára. E téren a dél-koreai kérdés első helyen állt, így a következő hónapban a Magyar Hitelbank elnöke, Demján Sándor tett látogatást Szöulba, jelezve a dél-koreai vezetők számára, hogy Magyarország akár még az olimpiai játékok előtt, vagy közvetlenül utána hajlandó felvenni a kapcsolatot a Koreai Köztársasággal.

⁵ Horn (pp. 120–129)

A KOREAI HÁBORÚ KITÖRÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI ÉS SZEREPE A HIDEGHÁBORÚS KONFLIKTUSBAN

Az első, teljes titokban zajló megbeszélésre a magyar képviselet és a dél-koreai delegáció között végül 1988 júliusában került sor, két nappal azután, hogy a Koreai Köztársaság decemberben megválasztott elnöke, No The U kifejtette külpolitikai programját. A kezdeményezést több látogatás is követte, mind magyar, mind pedig koreai részről. A tárgyalások során megállapodás született arról, hogy a két ország még az olimpiai megnyitó előtt konzuli szintre emeli kapcsolatát, fél éven belül pedig felveszik egymással a teljeskörű diplomáciai kapcsolatot, amelynek menetéről szintén további egyeztetések folytak. Első lépésként létrejött mindkét ország Állandó Képviselete: 1988. október 26-án a Koreai Köztársaság részéről a budapesti Fórum Szállóban, míg a Magyar Népköztársaság ugyanezen intézménye a szöuli Hilton Szállóban, december 7-én kezdte meg működését Etre Sándor vezetésével.

A teljeskörű diplomáciai kapcsolat kiépítése lassan, de biztosan haladt – ennek pedig az olimpiára való felkészülés is remek háttérrel biztosított. A játékok rendezésének jogát egy város, vagy egy főváros nyeri el, és nem egy ország – ez teszi lehetővé, hogy olyan nemzetek sportolói is részt vehessenek a tornán, melyekkel a rendező tagország nem áll diplomáciai kapcsolatban.⁶ Éppen ezért az olimpia nagyszerű lehetőséget kínált a nemzetközi kapcsolatok bővítésére, amit a dél-koreai vezetés ügyesen ki is használt. Ezt bizonyítja, hogy az 1986 áprilisában ötödik alkalommal Szöulban megrendezett olimpiai bizottságok közgyűlésén a 152 résztvevő ország közül számos képviselő olyan szocialista államból érkezett, amellyel Dél-Korea nem állt diplomáciai kapcsolatban.⁷ Az ország szintén politikai sikerként könyvelhette el, hogy 1987 decemberétől a szocialista államok sorra mondtak igent és fogadták el a Koreai Köztársaság meghívását a szöuli olimpiára – hazánkkal az élen. Magyarország elsőként jelezte részvételét a játékokon.

A két ország közötti titkos tárgyalások már az olimpiát megelőzően zajlottak, ám ennek részleteit a torna lezárása után szerették

⁶ Kalmár (p. 85)

⁷ Szabó (p. 154)

A KOREAI HÁBORÚ KITÖRÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI ÉS SZEREPE A HIDEGHÁBORÚS KONFLIKTUSBAN

volna közzétenni. A lassú haladás, és a gondosan megtervezett folyamat végül meghozta eredményét: 1989. február 1-én Horn Gyula külügyminisztériumi államtitkár Szöulban aláírta a Magyar Népköztársaság és a Koreai Köztársaság közötti, teljes diplomáciai kapcsolatok felvételéről szóló jegyzőkönyvet. Ennek értelmében az addigi állandó képviseltek nagyköveti rangra emelkedtek, valamint aláírásra került még a két ország közötti kulturális egyezmény, kereskedelmi és gazdasági együttműködésről szóló dokumentum, diplomata és szolgálati útlevelekre vonatkozó egyezmény, és ezen megállapodások a későbbiekben még számos hasonlóval egészültek ki.

1989-re egyértelművé vált, hogy a hosszú és körülményes tárgyalások sora mindkét fél részéről megérte: közel száz év elteltével a két ország között ideológiai és eszmei kötöttségektől mentes kapcsolatok létesültek.

Magyar és koreai szempontból a diplomáciai kapcsolatok rendezése akár a hidegháború lezárásának, és a rendszerváltás kezdetének szimbólumaként is tekinthető. A tárgyalások lebonyolítása külön említésre méltó, mivel nagy körültekintéssel és elővigyázatossággal készítették elő a folyamatot, amihez kellő nyitottság és rugalmasság is társult mind a magyar, mind pedig a koreai politikai vezetők részéről. A türelem szintén fontos szerepet játszott a sikerek elérésében, hiszen mindkét félnek ki kellett várnia, míg partnerük meg tudta teremteni a megfelelő politikai háttérrel a kapcsolat felvételéhez.

Mindezt figyelembe véve talán nem túlzás azt állítani, hogy a magyar politikai elit csak bő százhusz évvel korábban, az 1867-es kiegyezés során Deák Ferenc vezetésével ért el hasonló sikereket – ami az 1989-es eseményekhez hasonlóan szintén egyedülállónak számított.

Abstract

In 1989, Hungary was the first socialist country that established their diplomatic relationship with South-Korea. It was an extremely important event in the history of both countries – it was demonstrated to the world that

A KOREAI HÁBORÚ KITÖRÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI ÉS SZEREPE A HIDEGHÁBORÚS KONFLIKTUSBAN

it is possible to build a relationship between a socialist and a capitalist country.

After the Second World War both countries' policy had changed. Hungary's politics was shaped by the Soviet Union meanwhile South-Korea was helped by the USA and other capitalist countries. The approaching process of Hungary and South-Korea was possible due to the death of Stalin, the Hungarian Revolution in 1956, the politics of Park Chong-hi, the fail of Chun Doo-hwan, the presidency and foreign policy of Roh Taewoo and lastly, the 24th Olympic Games – these events served as reasons for these two countries to successfully build their relationship.

This historical step was also a significant move for the whole world. Due to this event the Cold War came to an end. Furthermore, the communist and the capitalist blocks – followers of Soviet Union contra followers of the USA – also ceased to exist.

Between Hungary and the Republic of Korea official interstate relations were established in 1989, which were free from any ideological and economic political constraints.

Felhasznált irodalom

- Csoma Mózes: *Korea: egy nemzet, két ország – a közös gyökerektől*. Napvilág Kiadó, Budapest. 2013. Második, bővített kiadás. (Hivatkozásban Csoma 2013)
- Csoma Mózes: *Magyarok Koreában*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 2009. (Hivatkozásban Csoma 2009)
- Horn Gyula: *Cölöpök*. Zenit könyvek, Budapest. 1991. (Hivatkozásban Horn)
- Kalmár György: *Szöulból jelentem*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest. 1988. (Hivatkozásban Kalmár)
- P. Szabó József: *Hodori ötkarikával*. Zrínyi Könyvkiadó, Budapest. 1988. (Hivatkozásban Szabó)

GAZDASÁGI CSODA A HAN FOLYÓ MENTÉN:

DÉL-KOREA, A KISTIGRIS GAZDASÁGI ELŐMENETELE ÉS ANNAK KÖRÜLMÉ-
NYEI A CSEBOLOK SZEMPONTJÁBÓL*Udvardy Kitti***Mik is azok a csebolok (재벌)?**

A koreai vállalatok az elmúlt évtizedekben mind nemzeti, mind nemzetközi szinten óriási sikereket értek el. Különös módú vezetési és menedzsmenti formájuk merőben hozzájárult folyamatos fejlődésükhöz és globalizációjukhoz, amelynek köszönhetően a legfőbb dél-koreai vállalatok márkanévei bekerültek a köztudatba. Manapság az olyan cégek, mint a Samsung, LG, Hyundai és Kia világszerte elismert csoportosulásoknak minősülnek.

Honnan is eredeztethető ez a jelenség? Az európai és az amerikai kultúrával szemben a koreaiak nem rendelkeznek több évszázados kereskedelmi múlttal, amely megfelelő tapasztalatot és piacot jelentene a számukra. A későbbiekben történelmi szempontból is bemutatom, honnan is jutott el az ország a gazdaság terén a jelenlegi helyzetbe, és miért is nevezzük ezt „gazdasági csodának”.

Mik is pontosan ezek a *csebolok*? Hogyan lehet a legjobban meghatározni mivoltukat? Ezek a cégek sajátosan a Koreai Köztársaságra jellemzőek. A *csebolok* olyan családi vállalatok, amelyek vezetése az alapító és annak családtagjai által történik. Az amerikai konglomerátumokhoz és a japán *keirecukhoz* (系列) hasonlítva különbözőek abban a tekintetben, hogy számos iparág vállalata egyesül egy cég (és ezáltal egy család) vezetése alatt. Ezek a csoportosulások ambiciózus és kitartó módon paternalista vezetéssel irányítanak.¹ A döntéseket a CEO (vezérigazgató) hozza, utasításai megkérdőjelezhetetlenek. A felsővezetők többsége családtagokból áll. Fontos továbbá megjegyezni, hogy az állam nagy szerepet játszik

¹ Tánzos (p. 33)

sikerességükben, hiszen a *csebolok* kezében nem lehetnek kereskedelmi bankok. Ebből az okból kifolyólag az állam folyamatos adókedvezményeket biztosít a számukra annak érdekében, hogy a vállalatok kooperatívak legyenek az állammal szemben.

Történelmi bevezető

Korea a 17. és 19. század második fele között ún. „*remetekirályságként*” maradt fent a történelemben. Miután Hong Taidzsi mandzsu hadvezér létrehozta a Csing-dinasztiát, a „*kis Kína-elv*” értelmében Korea saját országát tartotta a kínai civilizáció és kultúra egyetlen hű továbbvivőjének. Annak érdekében, hogy az ország megőrizze szuverenitását, és ne kelljen behódolnia a külső betolakodóknak, határvédelmi folyamatok kezdődtek el. A tengerpart mentén élőket kitelepítették, és a külföldi hajók érkezésének megfékezésére külön csapatokat helyeztek ki.² A nyugati országokból érkező néhány látogató, – akik mégis megfordultak a félszigeten – többnyire Japán felé tartó hajótöröttek voltak. Az ország akkori helyzetéről sokáig csupán az ő beszámolóik alapján értesülhettünk. 1866-ban a Sherman névre keresztelt amerikai hajó közelítette meg a félszigetet kereskedelmi kapcsolatok kiépítése érdekében. A hajót és annak teljes személyzetét a koreaiak megsemmisítették. Öt évvel később az amerikaiak újból próbálkoztak, azonban erőlködéseik mind hiábavalónak bizonyultak. Folyamatos külső hatások következtében Korea, kilépve eddigi Remetekirálysági státuszából, 1882-ben megkezdte különböző kereskedelmi célú egyezségek megkötését, először az Amerikai Egyesült Államokkal, majd többek között Nagy-Britanniával, Németországgal, Oroszországgal, Franciaországgal és Japánnal is. Az első gazdasági növekedés már ekkor megkezdődött, amely pontosan az előbb említett kapcsolatfelvételeknek köszönhető.

Okkal kérdezhető, miért is fontos annyira a „*remetekirályság*” fogalma. Egy olyan ország számára, amely több évszázadon át szekludálva élt a nagy ázsiai hatalmak árnyékában, óriási előrelépésnek és változásnak számított a nyugattal való kereskedelem megindí-

² Csoma (p. 45)

tásának folyamata. Ezért mindenképpen ezen fogalomból kell kiindulni, amikor Dél-Korea sikereinek okait próbáljuk megfejteni.

A japán gyarmati uralom időszaka (1910–1945) számos technikai újítást eredményezett a félsziget területén. Miután észrevették fejletlenségüket, utakat, vasutakat és kikötőket építettek, ezzel fejlesztve az ország infrastruktúráját. A megszállás alatt a félsziget piacként szolgált a japán termékek értékesítésére, és a japánok a koreai vállalatok működését is korlátozták. A Vállalati törvény kimondta, hogy egy koreai vállalat sem működhetett a japánok beruházásai nélkül, illetve minden fő koreai cég fontos pozícióit csakis japánok tölthették be.³ Ezen törvény értelmében a japánok megőrizték felsőbbrendűségüket. Miután az ENSZ észrevette a japánellenességet az országban, 1945-ben Oroszországot és az Egyesült Államokat nevezte ki a félsziget felszabadításának feladatára. A 38. szélességi foktól felfelé az előbbi, lefelé pedig az utóbbi ország érkezett megszüntetni a japán megszállást. Innentől kezdve beszélhetünk az ország kettéválasztottságáról.

A koreai háború (1950–1953) alatt Dél-Korea „zűrzavaros időszakában” éhínség tombolt az országban, gazdaságilag depletálttá vált, és legjobban a káosz fogalma jellemezte az ottani helyzeteket. Ezt követte a „*helyreállítás periódusa*”, aminek értelmében amerikai segítségekkel megkezdődött az ország rekonstrukciója. Ez nem tartott sokáig, hiszen 1961-ben Pak Csong Hi (1917–1979; 박정희) katonai puccsával az amerikai segélyek folyósítása megszűnt, és tekintélyuralmi rendszer került bevezetésre. Az 1963-ban induló „*Harmadik Köztársaság*” periódusáról innentől kezdve beszélhetünk, amelynek gazdaságpolitikai alapja az exportorientációban rejlett. A *csebolok* – a már bemutatott családi tulajdonban lévő vállalatok – alappillérként tartották a Pak Csong Hi által kialakított rendszert.

A csebolok felszínre törése

A japán gyarmati uralom megszűnése után, Li Szin Man elnök a korábban állami tulajdonban lévő vállalatokat privatizációs program keretében áron alul értékesítette, amely a *csebolok* kiindulási pontjá-

³ Steers (p. 27)

nak nevezhető. Innentől kezdve ezek a családi vállalatok fontos szerepet játszottak az ország működésében. A Pak Csong Hi időszak (1961–1979) alatt valósult meg a Japánnal való kiegyezés, amelynek értelmében a szigetország csaknem egymillió dollár értékű jóvátételt fizetett Dél-Koreának. Ebből, és számos amerikai, japán és nyugatnémet kölcsönökből fizették azokat a beruházásokat, amelyeket a családi vállalatokkal kívántak megvalósítani. A kormányzat tervei szerint egyes ágazatokban kapacitáscsökkenés volt várható a fejlett országokban, ezért Pak Csong Hi pontosan ezeken a területeken kívánt fejleszteni. Ezek közé tartozott a kohászat, gépipar, hajógyártás, illetve a petrokémia.⁴ Ennek eredményeképpen Dél-Korea exportja az 1962-es 50 millió dollárról 1972-ben 1.1 milliárd dollárra nőtt meg. További sikereket bizonyít az 1965 és 1985 között történő gazdasági növekedés, melynek időszaka alatt a GNP csaknem húszszorosára nőtt.⁵

Pak Csong Hi azonban nem csak az exporttermelésre összpontosított. Az ország infrastruktúrájának fejlesztése nagy szerepet kapott a második ötéves tervében. 1967-ben, németországi utazása és az Autobahn személyes megtapasztalása után úgy döntött, hogy Szöul és Puszan között autópályát fog építtetni. A vezetőség nehezményezte a kezdeményezést, tekintve a beruházás előre láthatóan nagy költségvetését. Ennek ellenére Pak mégis úgy döntött, hogy egy ilyen típusú beruházás sokkal kifizetődőbb, mint sínpályák és kikötők építése. A ma globálisan elismert Hyundai vállalat elnöke, Csong Dzsung Jong (1915–2001; 정주영), miután látogatást tett az elnöki rezidenciára, a Kék Házba, egy, a vártnál jóval alacsonyabb költségvetést prezentált az elnöknek az autópálya megépítésére. Egyes minisztériumok 33 és 65 milliárd won között kalkuláltak a kiadásokat, azonban Csong Dzsung Jong jóval ez alatt, 28 milliárd wonra becsülte a várható költségvetést. A Kjongbu névre keresztelt autópálya végül 1970-ben került átadásra, amellyel Csong Dzsung Jong és vállalata kiérdemelte Pak Csong Hi

⁴ Csoma (p. 116)

⁵ Chang&Chang (p. 59)

elnök elismerését.⁶ Pak gyakran emlegette Csongot az ő építésügyi miniszterének.

FARS, avagy a koreai menedzsment alappillérei

Csong Dzsú Jong vállalata tökéletes példázat a dél-koreai *csebolvállalatokra*. Hét fiát „*hét herceg*” néven emlegetik, mivel a Hyundai vállalatok vezetőségének főbb pozícióit a fiaira ruházta. Innen is tisztán látható, hogy elsősorban nem a szakképesítésük végett kerültek fel a ranglétra csúcsára. Ha az adott fiú még nem volt elég idős ahhoz, hogy tényleges felsővezető legyen, akkor egy olyan pozícióba tették őt, ahonnan az már csupán egy karnyújtásnyira helyezkedett el.

Tovább magyarázván a koreai menedzsment rendszert, Chang (1988) egy úgynevezett „*FARS*” példával próbálja meg röviden összefoglalni, hogy mik is pontosan a családi vállalatok legfontosabb és leglényegesebb alapelvei. Az F a családi kapcsolatokra (*family relationship*) épít, amelyet a már emlegetett Hyundai vállalat példájában is láthattunk. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy laikus és hozzá nem értő embereket helyeznek általuk meg nem érdemelt pozíciókba. Sokkal inkább beszélhetünk külföldön (általában Amerikában) tanult és végzett családtagokról, akik mindent megtesznek azért, hogy ténylegesen bekerülhessenek a vállalati gépezetbe. A konfucianus erényeknek megfelelően egy vállalat vezetése apáról az elsőszülött fiúra száll, így ennek tényleges megvalósításáért sokszor nem elegendő a dél-koreai felsőoktatásban szerzett diploma, hanem inkább külföldön szereznek MBA képesítést. Az ezután következő az alumni kapcsolatokat jelenti. Dél-Koreában óriási nyomás helyezkedik a diákokra már gyerekkoruktól fogva, hiszen mindenki a legjobb egyetemekre akar bekerülni annak érdekében, hogy a legnagyobb presztízsű vállalatokhoz vegyék fel őket. Az úgynevezett „*K-S pont*” egy dél-koreai diák legideálisabb útvonalát jelenti, ahol a K a Kjonggi Középsiskolát, az S pedig a Szöuli Nemzeti Egyetemet jelöli. A soron következő egyetem ezután a Hankuk Egyetem, amely szintén nagy hírnévnek örvend. A Daewoo vállalat kilenc belső vezetője közül – beleért-

⁶ Steers (p. 67)

ve az alapítót is – hét a Kjonggi Középiskolában végzett. Az In (1985) által készített táblázatból kimutatható, hogy a Samsung, a Lucky-Goldstar (LG) és a Ssangyong igazgatása közül (sorrendben) 5, 11 és 7 vezető a Szöuli Egyetem alumni közösségébe tartozik. A harmadik, az első kettőnél némileg alacsonyabb fontossággal bíró tulajdonság a regionális kapcsolat, amely az egy régióból érkező dolgozók közös identitástudatát hangsúlyozza. Ennek értelmében, ha két dolgozó ugyanabból a tartományból származik, akár a dialektusnak, akár a közös szokásoknak köszönhetően, de jóval közelebbi és bensősége-sebb kötődést éreznek egymás iránt. Ez nyugati szemmel nézve túlre-agálnak tűnhet, azonban a dél-koreaiak számára nagy jelentőséggel bír. Végezetül pedig, az S az állammal való kapcsolatot (*state relationship*) hangsúlyozza. Chang szakértő kimondja, hogy nincs igazi *csebovvállalat* az állam beavatkozása nélkül. Tehát az állam és a vállalat közötti jó kapcsolat elmaradásával nem alakulhat ki egyetlenegy *csebol* sem. Ennek értelmében vehető úgy is, hogy a kormány segítségével bármely vállalat pillanatok alatt átalakítható *csebovvállalattá*, és a lefokozásuk is ugyanilyen könnyedén megtörténhet.⁷ A „*Korea Inc.*” fogalma inkorporálja azt a jelenséget, amikor az állam szabja meg a feltételeket, a vállalatok pedig a kapcsolat fenntartását szem előtt tartva betartják ezeket. Ezen felül Dél-Koreában nem lehetnek magántulajdonú bankok, így különösen fontos az állam szerepe a *csebovvállalatok* működésében. A cégek számára nem idegen az a tevékenység sem, amikor korábban katonai, pénzügyi és kormányzati szektorokban dolgozó embereket alkalmaznak annak érdekében, hogy segítsenek fenntartani az állammal való jó kapcsolatot. Számos csődöt jelentő vállalat között a *csebolok* azért tudtak fennmaradni, mert sikeresen be tudták bizonyítani az államnak, hogy a terveik és ideáik az ország érdekét szolgálják, és annak bővítését segítik elő. Ennek eredményeképpen az államtól folyamatos árendmennyeket és támogatást kapnak, amennyiben követik az általuk meghatározott irányelveket.

⁷ Chang (p. 54)

A *csebolok* helyzete a koreai gazdaságban

Kétséget kizáróan kijelenthetjük, hogy a *csebolok* a legfontosabb vezetői a dél-koreai gazdaságnak. A három S (*size, scope, share of the market*) fogalmát figyelembe véve könnyen igazolhatjuk is ezt a tényt. 1996-ban a legfontosabb harminc *csebol*vállalat tette ki a privát szektor saját tőkéjének és eladásának több mint a felét. 1997-ben az öt legfontosabb konglomerátum tette ki a belföldi hitelek 50%-át. Ezzel szemben azonban csupán 12.4% profitot tudhattak magukénak, mivel a fő érdekeltségi körük a piaci részesedésen van, nem pedig a tőkében. Számos *csebol*vállalat monopóliumi és oligopóliumi helyzetet tudhat magának különböző szektorokban, mivel Dél-Korea jelenlegi monopóliumok elleni törekvései meglehetősen alkalmatlanak ezen jelenségek visszaszorítására.⁸

Összefoglaló

A dél-koreai vállalatok működése módszereikben több évszázados hagyományokra vezethető vissza. A család fontossága, a konfuciusus hagyományok elkülöníthetetlen és kihagyhatatlan részesei az általuk alkalmazott menedzsmenti rendszernek. A „*remetekirályság*” megszűnésével létrejövő kereskedelmi kapcsolatok révén megkezdődhetett az első gazdasági fellendülés, amely a *csebolok* és az exportorientációs gazdaságpolitikának köszönhetően később a Pak Csong Hi időszakban fokozódott. Az államtól kapott megbízásoknak és adóengedményeknek köszönhetően sikerült felemelkedniük a mai pozícióikba, ahol globálisan is elismert cégekként erősítik az ország „*soft powerét*”.

Abstract

The South Korean business culture is vastly different from the well-known Western norms. In the 21st century, South Korea's importance is indisputable, therefore having a clear view of their way of business structures might come in handy. In this essay I introduced the phenomenon of

⁸ Beck (p. 1021)

chaebol enterprises and how they contributed to South Korea's economic miracle.

Felhasznált irodalom

Beck, Peter M.: „Revitalizing Korea’s Chaebol”. In: *Asian Survey* Vol. 38–11., University of California Press, Berkeley. 1998. (Hivatkozásban Beck)

Chang Chan Sup: „Chaebol: The South-Korean Conglomerates”. In: *Business Horizons* 32(2). Indiana University Press, Bloomington. 1988. (Hivatkozásban Chang)

Chang C.S., Chang N.J.: *The Korean Management System: Cultural, Political, Economic Foundations*. CT: Quorum Books, Westport. 1994. (Hivatkozásban Chang&Chang)

Cho Dong-Sung: „From Subsidizer to Regulator – The Changing Role of Korean Government”. In: *Long Range Planning* 1992/6. Pergamon Press, Oxford. 1992.

Csoma Mózes: *Korea – Egy nemzet, két ország – a közös gyökerektől*. Napvilág Kiadó, Budapest. 2013. (Hivatkozásban Csoma)

Lee Jong Won: „Industrial Policies, Chaebols, and Market Reform Agenda in Korea” *The Journal of East Asian Affairs*. Institute for National Security Strategy, Szöul. 2006.

Marosi Miklós: *Távol-Keleti Menedzsment (Japán, Dél-Korea, a tengerentúli Kína, a Kínai Népköztársaság)*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. 1997.

Maxey, Edwin: „The Reconstruction of Korea” In: *Political Science Quarterly* Vol. 25–4. Academy of Political Science, New York. 1910.

Steers, Richard M.: *Made in Korea – Chung Ju Yung and the Rise of Hyundai*. Routledge, London. 1999.

Tánczos Adrián. *Az 1998-as pénzügyi válság Dél-Koreában, és hatása a chaebolokra.* (Szakdolgozat.) Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest. 2007. (Hivatkozásban Tánczos)

Yoo Sangjin, Lee, Sang M.: „Management Style and Practice of Korean Chaebols”. In: *California Management Review* 29(4). University of California Press, Berkeley. 1987.

Kép: A csebolvállalatok vezetőinek egyetemi végzettsége
Chang (p. 54)
(Letöltés: 2017.03.16.)

Table 2
Universities Attended by Chaebol Top Executives

Chaebol	Universities				
	Seoul National U.	Yonsei Univ.	Korea Univ.	Military Academy	Others
Hyundai	1	3	3	—	—
Samsung	5	1	—	1	2
Lucky-Goldstar	11	1	—	—	3
Daewoo	7	1	1	—	—
Ssangyong	7	1	3	2	1
Hankuk Hwayak	6	—	—	—	1
Sungyung	6	1	—	—	1
Total	43	8	7	3	8

Source: In Joon Bae, “The New Division Commanders of the Seven Chaebol Groups,” *Sin-Dong-A*, April 1985, pp. 524-48. In Hwan Ro, Ed., *Directory of Businessmen in Korea (1985)* (Seoul: The Federation of Korean Industries, 1985). The sources were written in Korean language.

A KOREAI ÜZLETI KULTÚRA MÚLTJA ÉS JELENE

Fehér Réka

A globalizáció hatására összeszűkült világban a 21. század jelentős változásokkal szolgál. Nincs ez másképpen a koreai üzleti világban sem, ahol olyan modernizációk jelentek meg, amiket évtizedekkel ezelőtt még elképzelni sem tudtunk. Jelen tanulmányban ismertetem a koreai üzleti kultúra definícióját, a jellemző vonásait, majd összehasonlítom régi aspektusait a napjainkban történő innovációkkal.

Ahhoz, hogy pontos képet kaphassunk az üzleti világban végbement változásokról, mindenekelőtt egy definíciót szükséges meghatározni. Az üzleti kultúra minden esetben, kivétel nélkül csak egy-egy társadalomban jöhet létre, így szinte természetes, hogy a társadalmakra jellemző szokások, értékrend és a fejlettség is nagyban befolyásolja. A társadalmak diverzifikáltságából adódóan az üzleti kultúrának sincs egyetlen, mindenki által elfogadott meghatározása, viszont ha alapul vesszük a társadalomra hatással bíró jellemzőket, egy-egy-egy kép alakulhat ki mindenkiben. Ezáltal tehát az üzleti kultúra egy adott üzleti jelenlévő – ami lehet egy vállalat, szervezet, stb. – felépítése, mindennapi gyakorlata, sajátosságai, amik megkülönböztetik a többitől, és a csak rá jellemző értékrendje. Ezen felül idetartozik még minden norma, szokás és hagyomány, ami jellemzi az adott résztvevőt.¹

A koreai üzleti kultúrát (*hanguk kiop munhva*, 한국 기업 문화) befolyásolja az ország területi sajátossága és népessége, a konfucianus elvek, valamint a társadalmi fejlődés.

A Koreai Köztársaság (*Tehan Minguk*, 대한민국) Magyarország méretű ország, területe 98.992 km², népessége azonban – a 2013-as népszámlálás adatai szerint – 50.219.669 fő. A népsűrűség így eléri az 501 fő/km²-t, amit nehezít az ország domborzati adottsága, hiszen Dél-Korea területének kétharmadát hegyek teszik ki, a művel-

¹ Schneider (p. 155)

hető földterület pedig csupán 20%. A lakosság nagy része ezért városokba tömörül, emiatt pedig Korea kilenc, legalább milliós méretű nagyvárossal rendelkezik a főváros, Szöul mellett, aminek lakossága eléri a tízmilliót.

A koreai társadalmi fejlődésre a konfuciánus alapelvek és erkölcsi normák hatottak leginkább. A társadalom felépítését legjobban talán a kasztrendszerhez lehetne hasonlítani, ezt a szigorú elkülönülést, rétegekre osztottságot a Csoszon Királyságban (1392–1897) figyelhettük meg a legerősebben.²

A társadalom élén a nemesség állt, a *jangban* (양반) réteg, amelynek a kezében összpontosult a legtöbb földterület és rabszolga. A nemesek nem fizettek adót, nem volt kötelességük katonaként szolgálni; feladatuk az állami vizsgákon való megfelelés volt, aminek az érdekében folyamatosan képezték magukat.

A középosztály, a *cshungin* (충인) réteg orvosi, írnoki, tolmácsolói és a közigazgatási feladatokat látott el.

A társadalom 80%-át a köznépi, *szangmin* (상민) réteg tette ki, ahová a kereskedők, kézművesek, halászok és szabad parasztok tartoztak. Kötelességük volt az adófizetés, a katonáskodás és közmunka végzése.

A legalsó, *cshonmin* (촌민) rétegbe származás útján került be az ember, így egy-egy családnak nem volt lehetősége feljebb kerülni a társadalmi ranglétrán. Az alacsony társadalmi státuszba születettek tartoztak ide és azok, akik a buddhista nézetek szerint nem végeztek kellően tiszta munkát (pl.: fogadósok, sírásók, halott állatok feldolgozásával foglalkozók). Továbbá a magán és állami tulajdonban lévő rabszolgák is ebbe a rétegbe tartoztak.

A társadalmi rétegek közötti szakadék napjainkban nem érzékelhető ilyen élesen, viszont ez a szigorú csoportba sorolás ma is meghatározza a koreai társadalmat, ezzel pedig az üzleti kultúrát is.

A konfuciánus elvek a legmeghatározóbb tényezői az üzleti kultúrának, szinte az egész rendszer felépítése ezen alapul. A konfucianizmus kínai közvetítéssel került Koreába a Három királyság (i. e. 57–i. sz. 668) idején, majd a Csoszon-kori állam kormányzási elvévé

² Nahm (pp. 100–102); Seth (p. 170)

vált. Meghatározta az etikai és morális szabályokat, értékeket, amelyek szerint az elit rétegnek élnie kellett. A koreai konfucianizmus három elven alapul, aminek neve: *szamgang* (삼강, 三綱), és öt normán, amit *orjunnak* (오륜, 五倫) neveznek.

A három sarkalatos alapelv a *hjo* (효, 孝), vagyis a gyerek engedelmessége a szülők felé; a *cshung* (충, 忠), a király felé mutatott lojalitás; és a *jol* (열, 熱), a férfiak és nők közötti különbség.

Az öt erkölcsi normába tartozik a *cshin* (친, 親), a szülők és gyerekek közötti bensőséges viszony; *i* (의, 義), becsület és igazságos kapcsolat a király és népe között; *pjol* (별, 別), férj és feleség közötti különbség, *szo* (서, 序), az idősek és fiatalok sorrendje; végül pedig a *sin* (신, 信), a barátok közötti bizalom.

Ezekből látszik, mi határozza meg a koreai társadalmat és a koreai életmódot. A családban uralkodó harmónia és a jólét alapvető prioritást élvez, a munkához való morál és a fejlődésre való törekvés erős. A tisztelet kifejezése egymás irányába, leginkább idősek vagy magasabb társadalmi rangot betöltő személyek felé elsőrangú és nélkülözhetetlen.³ Ebből következik, hogy a konfucianizmus nemcsak, mint egy vallás és filozófiai eszme uralkodik Koreában, hanem meghatározza a család szerkezetét, az emberek értékrendjét és erkölcsi normáit is.

Ezek tehát befolyásolták, és elősegítették az üzleti kultúra kialakulását Koreában, viszont nem szabad eltekintenünk további olyan tényezőktől sem, amik szerves részei ennek.

A helyhiány legfőképpen arra ösztönzi a koreai embereket, hogy minél jobban takarékoskodjanak a hellyel, anyaggal és idővel, ami egy szerény életvitelt eredményez az életükben. A kevés szabad helyből adódóan nehéz elvonultan élni, így rá vannak kényszerítve arra, hogy közösségben boldoguljanak, ezért nem meglepő, hogy a családot tartják alapvető társadalmi egységnek.⁴

Geert Hofstede nemzeti kultúra modellje szerint Korea a kollektivisták közé sorolható a közösség és az egyén egymásra ható

³ Drjenovszky (pp. 34–43)

⁴ Marosi 1997 (p. 93)

viszonya szempontjából. Vagyis az egyén, az individuum szerepe teljesen a háttérbe szorul a közösség szerepével szemben.

A konfucianizmusban megjelenő alá- és fölérendeltségi viszony az üzleti életben egy vertikális szervezatként jelenik meg, ahol a vezető autoriter hatalmat gyakorol a beosztottak felett. Ez a paternalizmus, ahol a vezető irányítja a dolgozókat, a dolgozó pedig nemcsak a felettesnek veti alá magát, hanem az egész vállalatnak is.

A koreai társadalom hierarchikus felépítése azt eredményezte, hogy a koreai üzleti életben számos rang, megszólítás és besorolás jelenik meg, aminek eredete arra vezethető vissza, hogy az egyes rangok státusz- és erőszimbólumok voltak. A koreai vállalati hierarchia felépítése a következő: legalul a cégalkalmazott, *szavon* (사원) áll; felette az asszisztens, *teri* (대리); csoportvezető, *kvadzsang* (과장); osztályvezető helyettes, *csHADZsang* (차장) és osztályvezető, *pudzsang* (부장). Nagyvállalatoknál az osztályvezető felett áll az elnökhelyettes, *szangmu* (상무); majd legfelül az elnök, *hödZsang* (회장). Cégeknél az osztályvezető felett az igazgató, *isza* (이사) áll; legfelül pedig a cégvezető, *szadZsang* (사장).

A rangok használata nem csupán egy etikett szabály, legfontosabb szerepe a megkülönböztetés. A koreaiak több mint fele hat családnéven osztozik, ezért nagy a valószínűsége annak, hogy egy irodán belül az alkalmazottak neve megegyezik. A félreértések elkerülése érdekében a rangok használata általános norma, amit viszont bizonyos esetekben felválthatnak az angol titulusok. A koreai üzleti jelenlévők egyre több külföldi országba terjeszkednek, több külföldi munkatársuk is van, így elfogadott, ha a Miss, Mrs vagy Mr megnevezést használják.

Az üzleti élet egy másik meghatározó jellemzője a *jongmu* (용무), aminek értelmében a koreaiak az üzletet az életüket meghatározó magatartási formának tekintik, ez meglátszik a dolgozók elhivatottságában, a szorgalmukban és az üzleti élet gyors fejlődésében is.⁵

A Samsung Electronics az évtizedekre visszanyúló, szigorú vállalati struktúráját 2017 márciusában újraformálta. Elsősorban arra koncentrálnak, hogy a belső rangok által felépített struktúrát egy egy-

⁵ De Mente (pp. 451–454)

szerűbb, nem szenioritáson alapuló értékelési rendszerré alakítsák át. Ebben a horizontálisan felépített rendszerben a *szavon*, *teri*, *cshadzsang* és *pudzsang* rangokat a négyszintes Karrier Szint (*Career Level*) váltja fel, így pedig rendre Karrier Szint 1, 2, 3 és 4-es megjelölést alkalmaznak majd. Az, hogy ki melyik szintet éri el, a munkával kapcsolatos eredményeiken és képességeiken múlik.

Ha az adott helyzet megkívánja és növeli a kommunikáció hatékonyságát, akkor az alkalmazottak hívhatják egymást az angol neveiken. Ez az új rendszer azokat segíti, akik ambíciózusak és olyan új eredményeket produkálnak, amikre még nem volt példa, a szenioritást leszámítva. Ez nem jelent mást, mint hogy fontosabb lesz a produktivitás és az eredmények, mint az, ki hány éves és mennyi időt töltött már a cégnél.⁶

Csökkentik a szükségtelen meetingeket, ezek helyett több belső és online megbeszélést tartanak. A belső megbeszélések időtartalma nem haladhatja meg az egy órát, és minden dolgozót bátorítanak a felszólalásra, véleményformálásra.

A Hyundai Motor Group a legtöbb koreai vállalat mellett közismert a férfiközpontú üzleti kultúrájáról, a már ismertetett konfucianus elvekből adódóan. Ezt változtatja meg új stratégiájuk, amely során egy női elnököt és tizenegy alelnököt neveztek ki. Így már tizenkettő nő szerepel csak a Hyundai-nál igazgatói pozícióban, amire eddig még nem volt példa.⁷

Sokak szerint az új rendszer bevezetése és elfogadása nem olyan egyszerű, hiszen évtizedek óta a konfucianista elvek alapján felépített alá- és fölérendeltségi norma kulcsfontosságú az üzleti kultúrában. A változások azonban azt érzékeltetik, hogy okunk van remélni a koreai üzleti kultúrában bekövetkező megújulást.

Abstract

As a result of globalization the world has significantly broadened in the 21st century and it resulted in substantial changes. It is not different in the Korean business world either, where notable reforms have appeared. In

⁶ Kim (cikk)

⁷ Jhoo (cikk)

this study, I presented the definition of Korean business culture, its characteristic features and aspects. Furthermore, I compared them with the new innovations of our present world.

Without exception, business culture can occur only in a society, so it is greatly influenced by the customs, values of the society. Business culture includes the corporation's organizational structure, its everyday practices, and it features the typical values of a business presence, that of a company, organization, etc. In addition, it also includes all norms, customs and traditions that are relevant for the business presence.

Korea has long been notorious for its rigid and decades-long corporate culture that is all based on the Confucian-oriented ideology. Confucianism is a key part of the Korean corporate culture. Amid its ideology that a proper society is ranked and is ruled by a top-down hierarchy, it also determines the relation to work as an everyday custom.

The hierarchical relationship of Confucianism appears as a vertical system in business organization where the authoritarian leadership wields power over their subordinates. It is called paternalism, where the superior directs the worker and the worker is not only subjected himself to the superior but also to the whole company.

In 2017, Samsung Electronics planned to demolish this top-down system and they started with a simplified ranking system. It is a more horizontal culture and the existing seven ranks were reduced to four Career Levels. This revised personnel policy concentrates on the personal performance and new achievements rather than on seniority. In other words, what counts is their productivity and results rather than their age or how much time they have spent in the company..

Another notable Korean company, Hyundai Motor Group is well-known for its male-dominant business culture, but just recently promoted one female vice president to president and 11 female executives to vice presidents. It shows us that they are trying a different track and are willing to get rid of the old system.

Some says that the introduction and acceptance of the new system will not be so easy given by the depth of Confucianism in Korea. The changes, however, suggests that an innovation is bound to happen in the Korean business culture.

Felhasznált irodalom

- Bedőné Károly Judit: Borgulya Istvánné – Barakonyi Károly: „Vállalati kultúra”. In: *Magyar Tudomány*. 50. évf. 5. sz. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest. 2005.
- C. Nahm, Andrew: *Korea: Tradition and Transformation – A History of the Korean People*. Hollym International, New York. 1996. (Hivatkozásban Nahm)
- De Mente, Boyé Lafayette: *NTC's Dictionary of Korea's Business and Cultural Code Words*. Mc Graw Hill, Singapore. 2004.
- De Mente, Boyé Lafayette: *The Korean Way In Business*. Tuttle Publishing, Singapore. 2014. (Hivatkozásban De Mente 2014)
- Drjenovszky Zsófia: A konfuciánus értékek jelenléte a mai Dél-Koreában. In *Motogoria (Tanulmányok Sárkány Mihály 60. születésnapjára)*. Könyv Kiadó Kft., Budapest. 2004. (Hivatkozásban Drjenovszky)
- J. Seth, Michael: *A History of Korea: From Antiquity to the Present*. Rowman & Littlefield Publishers, Lanham. 2010. (Hivatkozásban Seth)
- Marosi Miklós: *A japán és a koreai vállalati menedzsment*. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Posztgraduális Kara, Budapest. 1995.
- Marosi Miklós: *Japán, koreai és kínai menedzsment*. Aula, Budapest. 2003.
- Marosi Miklós: *Távol-Keleti Menedzsment (Japán, Dél-Korea, a tengerentúli Kína, a Kínai Népköztársaság)*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. 1997. (Hivatkozásban Marosi 1997)
- N. Behrman, Jack: *Cultural Differences and Marketing Success*. In: *Marketing és Menedzsment*, 31. évf. 2. sz. Pécsi Tudományegyetem, Pécs. 1997.

Schneider Benjamin: *Organizational Climate and Culture*. Jossey-Bass Inc. Publishers, California. 1990. (Hivatkozásban Schneider)

Internetes források

Glass ceiling cracks at Hyundai Motor (cikk) (Hivatkozásban Jhoo)
http://www.koreatimes.co.kr/www/tech/2017/02/419_223462.html
(Utolsó megtekintés: 2017.03.12.)

Hierarchical system to be reformed with leadership shift (cikk) (Hivatkozásban Kim)
http://www.koreatimes.co.kr/www/news/tech/2016/09/133_207977.html
(Utolsó megtekintés: 2017.03.10.)

Samsung to demolish rigid, top-down corporate culture; starts with simplified ranking system (cikk)
http://www.koreatimes.co.kr/www/tech/2017/02/133_223674.html
(Utolsó megtekintés: 2017.03.12.)

TÁRSADALOM

A KISZENGEK ÉS A SZADANGOK SZEREPE A CSOSZON-KORI TÁRSADALOMBAN

Várnagy Viktória

Már az ókorból maradtak ránk olyan feljegyzések, amelyekben attraktív női szórakoztatókról (*joak*, 여악, 女樂) írnak, akik a király szolgálatában álló képzett táncosok, énekesek voltak.¹ Az idő múlásával szerves részévé váltak a palota mindennapjainak, míg végül egy új társadalmi réteggé nőttek ki magukat; egyes feltételezések szerint belőlük lettek a *kiszengek* (기생, 妓生), más néven a *kinjők* (기녀, 妓女). Fontos megemlítenünk, hogy mások szerint viszont a nemesi származású nők alkotta *vonhvák* (원화, 源花), vagy buddhista apácák (*joszüng*, 여승, 女僧) utódai is lehetnek, habár ezen feltételezések nem túl megalapozottak.

A Korjó-dinasztia (고려, 高麗; 918–1392) idején, a *kiszengek* nem csak társadalmi rangot, de hírnevet is szereztek maguknak. Ebben az időszakban kezdődött meg a *kiszeng* képzés intézményesítése, valamint azok szétesztása. Mjongdzsong király (명종왕, 明宗王; 1534–1567) uralkodása alatt, csaknem ötszáz év elteltével², ismét megnyitották kapuikat a külön *kiszeng* kiképzésre szakosodott *kjobangok* (교방, 教坊).³ Az intézmények bal szárnyában tradicionális, szertartások közben játszott zenét; *aakot* (아악, 雅樂); míg a jobb szárnyában népzénet, azaz *szokakot* (속악, 俗樂) tanultak. Ekkor már a *kiszengeket* *kidzsok* jegyzékben (기적, 妓籍) tartották nyilván, ezt a feladatot az őket ellenőrző felügyelőtiszt, a *hodzsang* (호장, 戶長) látta el.

A Csozson-dinasztia (조선, 朝鮮; 1392–1897) idején ezek a nők nemcsak a társadalom, hanem a palotán belül felállított rangsor

¹ De Mente (pp. 183–184)

² Hjongdzsong király (현종왕, 顯宗王; 992–1031) 1010-ben eltörölte a *kiszengképzők* megnyitására és üzemeltetésére vonatkozó törvényt.

³ Sinka (pp. 206–207)

legalján helyezkedtek el, ennek ellenére rendszeresen felkérték őket a király és a külföldi küldöttek szórakoztatására is.

Sok helyen *femme fatale*ként (*jobu*, 요부, 妖婦) emlegették őket, és habár a törvény tiltotta a nemes és *kiszeng* közti kapcsolatot, ha az nem haladta meg az illem határait, tolerálták azt.⁴ Így az esztétikai érzelmeken (*kamszang*, 감상, 鑑賞) túllépve átélhettek egyfajta szenvedélyes kapcsolatot, ami nem volt jellemző egy tradicionális koreai család életében – gondoljunk csak a hagyományos koreai házak szerkezetére, ahol a férfi és női helyiségek külön voltak választva. Ellenben ha egy *kiszeng* mégis ragaszkodott érényeihez, és ezenfelül még hűséget is esküdött az ellentétes nem egy tagjának, még nagyobb tiszteletnek örvendett a férfitársadalom körében.⁵

Jonszangun király (연산군왕, 燕山君王; 1476–1506) uralkodása alatt esett meg, hogy a többszáz *kiszeng*ből álló szórakoztatói csoport többeszerre nőtte ki magát, ugyanis a király vidékről több hajadon és férjezett nőt hozatott fel a fővárosba, s elnevezte őket a „vörös szoknyás küldöttjeinek”.⁶

A Csoszon-dinasztia hivatali írójának, Ju Monginnak (유몽인, 柳夢寅; 1559–1623) „*Nem hivatalos történeti gyűjteményén*” (*Oujadam*, 어우야담, 於于野譚) keresztül betekintést nyerhetünk a *kiszengek* életébe. Ju Mongin Kvanghe király (광해왕, 光海王; 1575–1641) történetírója volt a japán betörések ideje alatt (*Imdzsinveran*, 임진왜란, 壬辰倭; 1592–1598). Mielőtt a katonai puccsot követően kivégezték volna, Ou (어우, 於于) álnéven megírt egy nyolcvan népmesét tartalmazó művet, amelyből sajnos csak pár maradt fent. Kutatók még mindig vizsgálják, hogy ezek közül melyek valódiak, és melyek pusztán téves másolatok.⁷

Az *Oujadamban* összesen négy olyan történet található, amely a híresen tehetséges és gyönyörű Hvang Dzsindiről (황진이, 黃眞伊; 1506–1567) szól. Egy a *jadam* irodalomról írt tanulmányban, Sin Ikcsol, az Academy of Korean Studies professzora egyszere azt mond-

⁴ Az őket támogató nemeseket *kibunak* (기부, 寄附) nevezték.

⁵ Suh (pp. 137–140)

⁶ De Mente (pp. 183–184)

⁷ Glomb (pp. 1–3)

ta, hogy habár a későbbi korokban többféle irodalmi munkában feltűntek róla szóló történetek, egyik sem festette le őt úgy, ahogy azt Ju Mongin tette: mint a középkori konfucianizmus nézeteinek háttér fordító személy.⁸

A koreai népköltészetben legkorábban a 17. században találkozhatunk Csuhjang (춘향, 春香) alakjával, aki egy *chshonmin* (천민, 賤民) származású *kiszeng* lánya volt. Szépsége mellett tudásának és lojalitásának is híre járta a környéken. A Csozon-időszak alatt a Csuhjanghoz hasonlóan tiszta, erkölcsös és hűséges nőt *jolnjonak* (열녀, 烈女), míg a férfi társait *jolbunak* (열부, 烈夫) nevezték.⁹

Továbbá, ha a korabeli társadalom szemszögéből vizsgáljuk ezt a kapcsolatot, Csuhjang öröklés alapján *kiszeng* volt, aki megőrizte tisztaságát nemesi származású, *jangban* (양반, 兩班) kedvesének vagy támogatójának. Ha közelebbről megvizsgáljuk a lány nevelését és személyiségét, minden „nem erkölcsös női” tulajdonsággal rendelkezett; amellyel, hogy a történetben szemrevaló teremtesnek írják le, szembevillóan intelligens, a gondolatait könnyedén szavakba önti és ügyes fiatal leány.

Persze ha mindezt figyelmen kívül hagyjuk, valóban egy példás esetről lehet szó, amelyben megtörténik a Csozon-dinasztia ideje alatt elképzelhetetlennek tűnő dolog: a *kiszeng* átlépve minden szociális akadályt részesülhet a magasabb rangot elfoglalóknak járó családi rendszer adta kiváltságban.

A koreai társadalomban létezett egy olyan kaszt, amelyet kitaszítottaknak neveztek. Ebbe a csoportba tartoztak azok a buddhista szerzetesek, apácák és sámánok, akik a konfucianista ideológián alapuló társadalmi berendezkedés miatt kénytelenek voltak kivonulni a falvakból, városokból, és ezzel perifériára szorultak.

Fontos hangsúlyoznunk, hogy időnként előfordultak ellenpéldák is, és habár csak a konfucianista nézetek voltak elfogadottak, sok nő és konfucianista tudós is kapcsolatban maradt az említett vallások-

⁸ Shin (pp. 149–161)

⁹ *Csunjan szerelme*

kal, és időről időre úgynevezett „*tisztátalan vallási szertatásokon*”, azaz *umszakon* (음사, 淫祀) vett részt.¹⁰

A sámánoknak és buddhistáknak nem volt megengedett, hogy belépjenek a városba, de Tedzsong király (태종왕, 太宗王; 1367–1422) uralkodása idején például a sámánokat, csakúgy mint a buddhista szerzeteseket, meghívták az eső ceremónia felügyeletére – „*az áldozati oltárnál összesen hetvennégy női sámán gyűlt össze, hogy esőért imádkozzanak*”.¹¹ Ilyen és hasonló esetekben igényeltek segítséget nőktől, vagy ideológiailag tagadott vallási gyülekezet tagjaitól.

A kitaszítottak egy csoportjából kivált a *szadangphe* (사당패, 寺黨牌) csoport,¹² amelyben bujdosó szerzetesek, sámánok (*mudang*, 무당, 巫堂), apácák és más női előadók is megtalálhatók voltak. Kezdetben a *szugolsza* (수걸사, 首乞士), vagy a *mogap* (모갑, 某甲) irányítása alatt működtek, a társaság férfi és női tagjait *szadzszang* (사장 社長) nevezték, ami ma koreaiul ez „főnököt” jelent.¹³ Az 1400-as évek elejére a buddhisták száma rohamosan megnőtt, ezzel veszélybe sodorva a királyi hatalom stabilitását. Ezért egy éles politikai fordulat követően a buddhista csoportosulások elvesztették minden privilégiumukat, és ezzel egy időben megkezdődött az üldöztetésük.

A Csongdzso király (정조왕, 正祖王; 1752–1800) által bevezetett királyi naplórírásnak köszönhetően, az *Ilszongnokból* (일성록, 日省錄) többek közt azt is megtudhatjuk, hogy a király milyenek látta alattvalóit. A szerzeteseket laikusoknak és műveletlennek tartották, akik falusi nőket csábítanak el, köz- és privát női rabszolgákat egyaránt invitálnak magukhoz, hogy majd énekelve járhassák az utcákat, miközben sámán rituálékat, *muszul* (무술, 巫術) hajtanak végre és buddhista szútrákat kántálnak. Ezzel a viselkedéssel pedig csak azt a képzetet erősítik, hogy a köznép szokásai semmit sem jelentenek

¹⁰ „*A modern koreai tudósok például nem tekintették a sámánizmushoz közel álló dolognak a jóslást, mivel azt a hagyományos koreai kultúra részének tekintették.*” – In: Glomb (p. 1) – Saját fordítás.

¹¹ Lee (p. 79)

¹² A *szadang* szó eredetileg buddhista követőket jelenthetett.

¹³ Kim (pp. 39–40)

nekik.¹⁴ Tevékenységük a már említett *Imdzsin* háború időszakában szélesedett ki és nyert új támogatókat, nem csak a szolgásgorban élők, hanem immáron az egyre szélesebb körű japán-pártiak között is.

A női előadókat tehát három különböző csoportba oszthatjuk; a legalsó osztályba tartoznak a köznépek előadók; a legfelsőbb szinten voltak azok a *kinjók*, akik a királynak és vendégeinek adtak elő különböző előadásokat a palotában; a kettő között helyezkedtek el azok a privát női előadók (*szamphe*, 삼패, 三牌), akik az arisztokraták szolgálatában álltak.¹⁵ Míg az egyik vándorló életmódot folytatott, a másik többnyire letelepült életet élt. Ellentétben a harmincéves korukban visszavonuló *kiszengekkel*, a vándorló előadók akár életük végéig is űzhették szakmájukat.

A jelenkori koreai társadalmat közelebről megvizsgálva mindkét csoport jelenléte észlelhető a modern koreai előadók között, hiszen azok hasonló beállítottsággal rendelkeznek. Ennek az állításnak az igazolására azonban a téma további részletes vizsgálatára van szükség, amelyre jelen konferenciaanyagban nincs lehetőség. Azonban e rövid tanulmány elég alapot teremthet egy jövőbeli kutatásnak.

Abstract

The purpose of this essay is to introduce two groups of woman entertainers in the Joseon society. The paper investigates the role of these women by examining the system of *kisaeng* and *yeosadang*, both of them originating from the lower-classes.

In Joseon society social and constitutional systems were based on Confucian norms, the court women were positioned above the commoner class and the lowest cast that was called *cheonmin*, including *kisaengs* and slaves, *nobi*; the group of outcasts called *baekjeong*. The system of *ginyeo* was first established in the early Goryeo period when *kisaengs* were enslaved and ended up to be trained officers of the palace. In the late Joseon period it was at its peak but they had to serve the royals only as musicians and entertainers. Although they had an adverse life outside of the palace, I rather focused on their performance inside of the royal walls. We can learn

¹⁴ Kim (p. 45)

¹⁵ Feldman (p. 297)

more about their lives through the works of literati and collections like *Chunhyangjeon* and *Eouyadam* or even from the mesmerizing folklore paintings.

According to several sources, during the Joseon era there were wandering groups of people roaming around the country; singing, dancing and playing tricks. These troops included male and female performers, even lay-monks and nuns called *sadangs*. They were the most celebrated even after the sixteenth century following the Imjin war (1592–1598), but due the Confucian hegemony, they had lost their original connection to Buddhism, and slowly became professional itinerant performers only to completely disappear in the tumultuous nineteenth, twentieth century. How did these two groups differ from each other? How could they succeed in their lives? These are the questions that we need to answer in a following study.

Felhasznált irodalom

Csunjan szerelme. Európa Könyvkiadó, Budapest. 1958. [s.p.] (Hivatkozásban *Csunjan szerelme*)

De Mente, Boye: *The Korean Mind: Understanding Contemporary Korean Culture*. Tuttle Pub, Tokió. 2011. (Hivatkozásban De Mente)

Feldman, Martha; Gordon, Bonnie: *The Courtesan's Arts: Cross Cultural Perspectives*. Oxford University Press, New York. 2006. (Hivatkozásban Feldman)

Glomb, Vladimir: *Laughing Literati and Fortune-Telling Confucians: Stories about Prognostication in Ōu yadam*. Workshop on Divination and the Strange in Pre-and Early modern East Asia and Europe, International Consortium for Research in the Humanities Erlagen, Germany. 2015. (Hivatkozásban Glomb.)

Kim Sung Soon: „Priests, Entertainers, or Prostitutes: The Three Roles of the Female Performers (Sadang) in Chosŏn Korea”. In: *Seoul Journal of Korean Studies*. vol 27. no. 1. The Kyujanggak Institute for Korean Studies, Szöul. 2014. (Hivatkozásban Kim)

- Lee Bae-Young: *Women in Korean History*. Ehwa Womans University Press, Szöul. 2008. (Hivatkozásban Lee)
- Shin Ik-Cheol: Peculiarities of Yadam Literature and the Present Condition of Sources In: *The Review of Korean Studies*. vol. 12. no. 3. The Academy of Korean Studies, Szongnam. 2009. (Hivatkozásban Shin)
- Sinka Zsófia: *Távoli Szépségek Kisaengek*. Eötvös Collegium Orientalisztika Műhely, Budapest. 2012. (Hivatkozásban Sinka)
- Suh Ju-young: „Women on the Borders of the Ladies’ Quarters and the Ginyeo House: The Mixed Self-Consciousness of Ginyeo in Late Joseon”. In: *Korea Journal* vol. 48. Korea Journal, Szöul. 2008. (Hivatkozásban: Suh)

Internetes forrás

주강현: 안성 고을 여사당 (*Csuganghjon: Anszong koul joszadang*)
<http://blog.naver.com/narcciso/220780150003>
(Utolsó megtekintés: 2017.03.22.)

쌍검대무 (*Sszanggomdemu*)
http://kang.chungbuk.ac.kr/art_kor/151551
(Utolsó megtekintés: 2017.03.22.)

Kép: Sin Junbok – Szanggomdemu

<http://m1.daumcdn.net/cfile206/R400x0/2171D44E56C831720D9BFE>

(Letöltés: 2017. március 14.)

Kép: Dzsú Kanghjon - Anszong kőül joszadang

<http://blog.daum.net/nrpark/13748317>

(Letöltés: 2017. március 14.)

A KOREAI KÖZOKTATÁS SZEREPE A TÁRSADALMI MOBILITÁSBAN

Hancsák Anita

A modern koreai társadalom 20. századi strukturális változásában az egyik legfontosabb tényező a versenyközpontú közoktatás kialakulása, illetve az oktatásközpontú nézőpont elterjedése volt. Ennek ellenére fontosnak tartom megemlíteni, hogy a társadalmi mobilitás jellegét nem lehet csupán a magasszintű közoktatási rendszer kiépítésére visszavezetni, hiszen emellett még számos tényező közrejátszott, többek között a foglalkoztatási struktúraváltozás,¹ illetve a relatíve alacsonyszintű keresetegyenlőtlenség is.² A tanulmány terjedelmi korlátai miatt a közoktatás szerepét szeretném előtérbe helyezni és bemutatni.

Bár az oktatás a félsziget több ezer éves történelmé³ alatt a közélet minden részét közrefogta és áthatotta, a modern értelemben vett rendszer bevezetéséig – mely a 20. század közepén valósult meg⁴ – nagyrészt a nemesi rétegből (*jangban*, 양반) származó férfiak kiváltsága volt. Ennek eredményeként kevés alsó- vagy középrétegből származó koreai embernek adatott meg a lehetőség, hogy magasszintű tudás elsajátításával feljebb léphessen a társadalmi ranglétrán.

Az 1950-as éveket követően azonban Dél-Koreának sürgető szüksége volt a kiváló szakemberek tudására, hogy az ország új erőre

1 A primer szektorban foglalkoztatottak száma 1960 és 1989 között 80%-ról 19%-ra csökkent.

2 Park (p. 32)

3 Az ókori történelmet feldolgozó források, a Kim Pu Sik nevéhez köthető *Szamguk Szagi* (삼국사기, *A Három királyság története*), illetve a *Szamguk Jusza* (삼국유사, *A Három királyság legendái*), az első állam, a Kocsoszon megalakulását i.e. 2333-ra datálják.

4 A modern közoktatási rendszer törvényes alapjait az 1949-ben aláírt oktatási törvény, majd az annak 1951-ben megjelent, több pontban is átalakított változata jelentette.

kaphasson a japán uralom (1910–1945), majd a koreai háborút (1950–1953) követő hányatott időszak után.⁵ A probléma gyökerét felismerve Li Szin Man, Korea első elnökének mandátuma (1948–1960) alatt az egyik legnagyobb hangsúlyt az alapfokú oktatás demokratikus fejlesztése kapta. Az intézkedések célja az volt, hogy minden koreai gyermeknek lehetősége nyíljon egy alapszintű, majd arra építve később egy magasabb szintű tudás megszerzésére.⁶ Az alapszintű közoktatás expanziója olyan mértékű volt, hogy az 1945 és 1960 közötti időszakban közel megháromszorozódott⁷ az általános iskolában résztvevők száma, hiszen 1.366.000 főről a számos fejlesztésnek köszönhetően 3.662.000 főre emelkedett, mely akkor 95%-os részvételi arányt jelentett.⁸ Érdeemes azonban megjegyezni, hogy a kormány egyoldalú mennyiségbeli fejlesztése önmagában nem okozta volna a koreai közoktatás ilyen mértékű fejlődését – a kormány fejlesztésével párhuzamosan az emberek oktatásra való igénye is folyamatosan növekedett, melynek köszönhetően a polgárok folyamatos kormányra gyakorolt hatásaként az 1980-as éveket követően a koreai közoktatás nem csak mennyiségbeli változáson esett át, hanem a minőségbeli reformok is megkezdődtek.

A koreai néppel kapcsolatban gyakran használt „*oktatási láz*” (*kjojukjolgi*, 교육열기)⁹ kifejezés ebben a korszakban nyerte el valódi jelentését, hiszen az emberekben olyan nagyfokú igény volt az életkörülmények javulására – mely legfőbb eszközének a magasszintű oktatásban való részvételt tartották –, hogy az elsődleges céllá az egyetemekre való bekerülés vált. Ez a vágy a jobb életért vezetett a kompetencián, mintsem származáson alapuló oktatási rendszer kialakulásához a félszigeten.¹⁰

A demokratikus rendszer felé haladó politikai változások (1945–1960) is megfelelő háttérrel biztosítottak annak, hogy az alsó-

5 A témáról bővebben: Csoma

6 Seth 2000 (p. 37)

7 Hanson (p. 66)

8 The Korean Overseas Culture and Information Service 1998: 348

9 Seth 2002 (1–2)

10 Park (p. 8)

és középosztálybeli emberek is magasszintű oktatásban részesüljenek, hiszen az arisztokrácia a japán uralom, majd a koreai háború idején szinte teljesen eltűnt, így az ezekhez a rétegekhez tartozók addigi kiváltságai is csekély szintűre csökkentek ebben az időszakban.¹¹ Ezáltal az alsó- és középosztályból származó családok számára az addig távolinak tűnő magas szintű oktatás elérhető távolságba került,¹² új lehetőséget biztosítva ezzel a társadalmi kiugrásra.

Az utóbbi évek felmérései alapján a diákok középiskolai éveinek meghatározó részét az egyetemre és a középiskolát lezáró vizsgára való felkészülés határozza meg. Sok esetben ez jóval a középiskola előtt, már az általános iskola éveiben, és extrém esetben akár már az óvoda alatt is megkezdődhet,¹³ így már egészen fiatal korban tudatosan a gyermekekben a későbbi egyetemi felvételi vizsga (*tehak szuhak nugnjok sihom*, 대학수학능력시험) sorsdöntő szerepe. Egy jó egyetemre való bekerülés – és ezáltal egy sokkal biztosabb anyagi helyzetű jövő – érdekében a középiskolai diákok életét nagyban meghatározza a szülők oldaláról, illetve a társadalom irányából gyakorolt nyomás, ami életük minden szegmensében jelen van. A diákoknak nem csak a szüleik, de iskoláik elvárásainak is meg kell felelniük, miközben iskolán kívüli tevékenységekkel (magánórákkal) is mélyítik tudásukat, hogy a későbbi vizsgán és a kialakuló versenyben helyt tudjanak állni. Azt mondhatjuk, hogy az iskolában töltött idejüket és a szabadidejüket is egyaránt erre a vizsgára való felkészülés tölti ki, aminek következtében a koreai diákok és a témát kutatók körében létrejött a vizsgamegszállottság, avagy a „vizsgapokol” (*sihomdzsiok, 시험지옥*) fogalma.¹⁴

Bár a magas képzettség mindig is nagy presztízsnak számított, fontos megemlíteni, hogy míg a tradicionális közoktatás elsődleges célja az ifjú férfiak az országhoz és a királyhoz való teljesmértékű lojalításra, illetve az állami munkakörök teljeskörű ellátására való

11 Seth 2000 (p. 40)

12 Az általános iskolát 1953-ban kötelezővé tette a kormány a megfelelő korú gyermekeknek.

13 OECD (p. 131)

14 Seth 2000 (p. 35)

felkészítése volt; addig a modern közoktatás központjában az egyéni (vagy családi) indíttatású fejlődés áll. A felsőfokú végzettségben a társadalmi mobilitás lehetőségét látva a koreai szülők legfőbb célja, hogy gyermekeiket egy-egy neves és drága egyetemen taníttathassák, hogy ezzel is megalapozzák a biztos jövőt utódaik számára. Bár az államilag finanszírozott iskolák a középfokú oktatási szintig, vagyis a hat és a tizenöt év közötti diákok számára országszerte ingyenesek,¹⁵ a fiatal korban megkezdődő magánórák a középiskolai tanulmányokat lezáró vizsga érdekében, illetve a későbbi felsőfokú oktatási tandíj rányomja bélyegét minden család életére. Ám ennek ellenére, a koreai emberek évről évre egyre nagyobb összeget szánnak gyermekük, gyermekeik taníttatására.¹⁶ Minél magasabb szintű oktatásban részesült a gyermek, annál nagyobb valószínűséggel lesz esélye egy jól fizető, biztos megélhetést nyújtó munkahely megszerzésére. A gyermekekbe befektetett összegre humán tőkeként gondolnak, melynek később nagy szerepe lehet a társadalmi kiugrásban. Ezzel kapcsolatban fontos megemlíteni azt is, hogy a szülők így nem csak gyermekeik jövőjét biztosítják, de egyaránt sajátjukat is, hiszen idős korukban gyermekeik gondozásába is kerülhetnek.

Koreában a legnagyobb presztízzsel rendelkező egyetemek egy-ségét „SKY”-nak¹⁷ rövidítik, mely a Seoul Egyetem, a Korea Egyetem és a Yonsei Egyetem kezdőbetűiből áll össze. A koreai diákok többségének az álma, hogy ezek egyikére bekerüljenek, mert így elérhetik, hogy később a munkaerőpiacon is sokkal nagyobb eséllyel induljanak, hiszen az esetek nagy részében a koreai cégek a nevesebb iskolában diplomázott fiatalokat részesítik előnyben.

A tanulmány központjában lévő „*oktatási láz*” hatásaként bekövetkezett társadalmi mobilitás lehetősége számos más folyamatot is beindított. A legnagyobb változást Dél-Korea foglalkoztatottsági struktúrája mutatja, ugyanis a fizikai munkát végző emberek arányában nagymértékű csökkenés figyelhető meg. Ez a változás vélemény-

15 Education Finance (honlap)

16 2005-ben a GDP 3,9%-át költötték a koreai emberek az oktatásra, míg ez az arány 2009-re 4,67%-a növekedett.

17 Kim (pp. 32–33)

nyem szerint szintén a felsőfokú oktatás elterjedése miatt következett be, hiszen a diplomás emberek közül egyre kevesebben szeretnének kétkezi fizikai munkát végezni, és ezzel párhuzamosan a szellemi munkát végző dolgozók száma is drasztikusan megnőtt.¹⁸ Fontos kiemelni, hogy jelentős elmozdulás van a szellemi foglalkoztatás elsődlegessége felé, ami Korea gyors és áttörő fejlődését is eredményezte.¹⁹ Később azonban komoly problémát jelenthet, hogy nincs megfelelő arány az egyes szférákban dolgozók száma között, és hogy esetleges hiány alakulhat ki néhány munkakörben, ami további problémákba torkollhat. Érdeemes még megemlíteni, hogy az „*oktatási láz*” miatt az egyetemek presztízse is folyamatosan csökken, mivel egyre több fiatal rendelkezik egyetemi diplomával, hiszen anélkül a munkavállalás mára már szinte lehetlenné vált. Ezért úgy gondolom, hogy a fentiek alapján elmondható, hogy míg egyrésről lenyűgöző Dél-Korea ilyen rövid idő alatt megtett fejlődése – az ehhez hasonló mértékű fejlődés a nyugati térségben sokkal lassabban zajlott –, illetve a koreai emberek társadalmi felemelkedésre való igénye; másrésről viszont az „*oktatási láz*” negatív oldalát is figyelembe véve kell törekedni a harmonikus társadalmi változásokra.

Abstract

The main focus of my study is to show how institutional features of the South Korean education system shape the Korean society in the light of the so called ‘education fever’, which is the nationwide obsession over education in Korea.

After the Korean War (1950–1953) the Korean education system has been changing and developing rapidly and remarkably – not only changing the school system, but transforming the whole of Korean society.

18 Park (p. 8)

19 A versenyközpontú közoktatás pozitív hatása leginkább a gazdasági adatokon mutatkozik meg, hiszen a közoktatás és annak folyamatos fejlesztése is áll a „*koreai csoda*” (*hangangi kidzsok, 한강의 기적*), vagyis az 1980-as éveket követő hatalmas gazdasági fejlődés háttérében, hiszen az annak gyökerében álló szakemberek nagy részét a versenyközpontú közoktatás képezte ki, melynek az alapelve a gazdaságban is megmutatkozott.

A KOREAI KÖZOKTATÁS SZEREPE A TÁRSADALMI MOBILITÁSBAN

Back in the days of the Goryeo and Joseon Kingdom only men from noble families – known as yangban – had the chance to study at a higher educational institution, but during the educational revolution the system saw a great expansion not only in quantity but in quality as well. This meant that common people could take part in higher levels of education, and it also served as gateway to social mobility. This expansion not only played a great role in the East-Asian ‘economic miracle’, but it has also created numerous problems.

South Korea has seen a sudden rise in the number of white collar workers, which on the one hand helped its fast economical growth, but on the other hand created an unbalanced society, because fewer people consider having low-prestige jobs.

Felhasznált irodalom

Csoma Mózes: *Korea: Egy nemzet, két ország – a közös gyökerektől.* Napvilág Kiadó, Budapest. 2013. (Hivatkozásban Csoma)

Hanson, Mark: *Economic Development, Education and Transnational Corporations.* Routledge, New York. 2008.

Kim HeeMin; Cho, Heejin; Lee, Hyunah „Educational Disadvantage and Access to the Best Universities in Korea” In: *Korea Journal*, 54.1. Korea Journal, Szöul. 2014. (Hivatkozásban Kim)

Korea (South), Haeoe Kongbogwan.: *A Handbook of Korea*, Korean Overseas Information Service, Szöul. 1998.

OECD: *OECD Economic Surveys: Korea 2012.* OECD Publishing, Párizs. 2012. (Hivatkozásban OECD)

Park Hyunjoo: *Industrialization and Social Mobility in Korea.* University of Wisconsin-Madison, Madison. 2001. (Hivatkozásban Park)

Seth, Michael J. „Examination Mania: South Korea's Entrance Exam” In: *Acta Koreana*, 3. Academia Koreana, Degu. 2000. (Hivatkozásban Seth 2000)

A KOREAI KÖZOKTATÁS SZEREPE A TÁRSADALMI MOBILITÁSBAN

Seth, Michael J.: *Education Fever: Society, Politics, and the Pursuit of Schooling in South Korea*. University of Hawaii Press, Honolulu. 2002. (Hivatkozásban Seth 2002)

Sorensen, Clark W.: „Success and Education in Korea” In: *Comparative Education Review*, 38.1. The University of Chicago Press, Chicago. 1994.

Internetes források

South Korea: System and School Organization (Hivatkozásban Education Finance)

<https://goo.gl/NUAKyd>

(Utolsó megtekintés: 2017.03.19.)

Government expenditure on education, total (% of GDP)

<https://goo.gl/CZd5g1>

(Utolsó megtekintés: 2017.03.19.)

AZ ÉSZAK-KOREAI MENEKÜLTEK BEINTEG- RÁLÁSA A DÉL-KOREAI TÁRSADALOMBA

Buzogány Krisztina Erzsébet

Több, jómódú diák és turista látogatja meg évről évre a fél-sziget elzárt északi részét. Annak ellenére, hogy csak a kijelölt turista látványosságokban, szigorúan ellenőrzött keretek között gyönyörködhetnek az oda érkezők, mégis érdemes megemlíteni, hogy míg ezek az emberek – magyar forintra átszámolva – akár a milliós nagyságrendet is meghaladó összegért cserébe utaznak ki, addig az ott élők ennél is nagyobb számban igyekeznek minden értéküket pénzzé tenni, hogy sokszor családjaikat és barátaikat is hátrahagyva elhagyhassák Észak-Koreát.

Beilleszkedés a dél-koreai társadalomba

Dél-Korea nagy hangsúlyt fektet egy esetleges jövőbeni újraegyesítés lehetőségére és az ahhoz szükséges feltételek biztosítására, amennyiben ez bekövetkezne. Ennek érdekében létrehozták az Egyesítési Minisztériumot (*Thongilbu*, 통일부), amely nem csak Észak- és Dél-Korea újraegyesítésének lehetőségével, hanem sok más mellett az Észak-Koreából az országba érkezett menekültek ellátásával is foglalkozik. Segíti a beilleszkedést a társadalomba és próbálja felhívni a közvélemény figyelmét a társadalmi helyzetükre mind Dél-Koreában, mind pedig azokban az országokban, ahol illegálisan tartózkodnak, és menekült státusz reményében fordulnak az állam felé.

A folyamat: menedékjog igénylése a dél-koreai államtól

A félsziget északi területeiről érkezett koreai menekültek letelepedését széleskörűen támogatja a hivatal. Amennyiben a menedékjogért folyamodni kívánó személy egy úgynevezett harmadik

országban tartózkodik, kérvényt nyújthat be a megfelelő kormányhivatalok felé. Ilyenkor az állam az Egyesítési Minisztériumon keresztül tárgyalásokat folytat a harmadik féllel a menekült kiadásáról.

Kihallgatás

Az országba való belépéskor minden menekült átesik egy körülbelül egy hónapig tartó kihallgatáson,¹ amit több hivatalos szerv, köztük a Nemzeti Hírszerzés bonyolít le. Ez azért fontos, mert tartanak az észak-koreai kémek beszivárgásától az országba. Persze azok az esetek sem ritkák, amikor egy, már Dél-Koreában letelepült személyt szervez be az észak-koreai rezsim vagy észak-koreai anya és kínai apa nem hivatalos házasságából született gyermekek próbálnak menekülteként állampolgárságot kérni.

Amennyiben érdemesnek ítélik meg a menekültet, és megkapja az engedélyt, továbbküldik egy asszimilációs központba.

Hanavon

A dél-koreai állam 1999. július 8-án hozta létre, és azóta is működteti az Észak-koreai Menekültek Letelepedését Támogató Központot (*Pukhan Ithal Csumin Dzsongszakcsivon Szamuszo*, 북한이탈주민 정착지원사무소), röviden Hanavont (하나원), amely egy asszimilációs központ az Észak-Koreából Dél-Koreába érkező menekültek számára. Szöültől délre, egy Anszong (안성) nevű vidéki városban található. A létesítmény által nyújtott program keretein belül, tizenkét hétig, 392 óraszámú alapfokú képzés formájában különféle alapismereteket sajátíthatnak el az észak-koreaiak. Külön képzés formájában oktatják az időközben a két nyelv között kialakult artikulációs és szókinésbeli különbségek leküzdésére az általános koreai nyelvet is. A három hónapos program idejéig a Hanavon területén szállásolják el az embereket, ahol pszichológusok is foglalkoznak velük.

¹ Unification Media Group (cikk)

Miután valaki sikeresen teljesítette a programot a Hanavonban, beregisztrálják a nyilvántartásba és állami támogatással lakást is kap. Az ország igyekszik minél több lehetőséget biztosítani a sikeres beilleszkedésre, ezért több tartományban találhatóak letelepedési központok, úgynevezett Hana Központok (*Hanaszentho*, 하나센터), amik a Hanavon elhagyása után is támogatják a már letelepült észak-koreaiakat és hatékony segítséget nyújtanak nekik a mindennapokban. Dél-Koreában huszonkettő Hana Központ található.² Ezekben a központokban az áthelyezést követően még egy három hetes kiegészítő képzésen vesznek részt az adott tartományról, illetve egy évig tartó nyelvi képzés keretein belül tanulják a koreai nyelvet és az adott tartomány dialektusát, hogy sikeresen tudjanak alkalmazkodni lakóhelyükhöz.

Ezeken túl még öt évig részesülnek finansiális állami segélyekben. A munkalehetőségek elősegítése érdekében pedig egyes vállalatok különböző kedvezményeket kapnak, ha észak-koreaiakat foglalkoztatnak.

Fiatalok felzárkóztatása

Nincs hivatalos adat arról, hogy pontosan mennyi észak-koreai fiataloknak fenntartott alternatív iskola működik az országban. Ezekben a speciális intézményekben a gyermekek felzárkóztatását, lelki fejlődését és társadalmi beilleszkedését tekintik elsődleges célnak. Vannak, akik párhuzamosan járnak állami iskolába is. Az alternatív iskolák célja, hogy egyfajta ugródeszkeként szolgáljanak az észak-koreai fiatalok számára, hogy minél hamarabb el tudják kezdeni tanulmányaikat az állami iskolákban.

A diákokat a négyéves egyetemi képzések helyett – amik nem garantálnak azonnali munkalehetőséget diploma után – inkább a két- vagy hároméves felsőoktatási képzés, illetve a szakképesítések felé próbálják irányítani. Továbbá ösztönzik a gyermekeket különböző önkéntes programokban és gyakorlati tevékenységekben való részvételre, és különféle iskolán kívüli kulturális

² Cho (cikk)

programokkal és kirándulásokkal igyekeznek megismertetni velük a kultúrát és segíteni beilleszkedésüket.³ Fontos a menekültek számára, hogy ne érezzék magukat kívülállónak, valamint hogy ne hagyják őket elzárkózni és folyamatos kapcsolatban álljanak a dél-koreai közösséggel.

A sikeresen beilleszkedő 1%

Akiknek sikerül beilleszkedni a társadalomba, azok közül sokan civilszervezeteknél vállalnak munkát, emberjogi aktivistaként tevékenykednek, illetve sikeres cégeknél helyezkednek el, mint Észak-Korea szakértő, továbbá egyre több észak-koreai nő tűnik fel a médiában is.⁴

Viszont ahogy egy észak-koreai menekült fiatalember, Kang Jimin írta „*Amit a Hanavon nem tanít az észak-koreai menekülteknek*”⁵ című cikkében, ők csak az 1%-ot képviselik. A többi, 99%-ról nem írnak a nemzetközi sajtóban.

Ahogy a munkavállalói és jövedelmi statisztikák is mutatják, az állam menekülteket segítő tevékenységei csak részben bizonyultak sikeresnek. Az Egyesítési Minisztérium által kibocsátott statisztika szerint a 2015-ös évig közel 28.000 észak-koreai menekült érkezett Dél-Koreába, így egy igen jelentős közösséget alkot az észak-koreai kisebbség a Koreai Köztársaság társadalmában.

Ugyanakkor 2014-ben a menekültek átlagos havi jövedelme körülbelül 1,14 millió won volt,⁶ ami majdnem fele az országos átlagnak; a menekültek munkanélküliségi aránya pedig 9,7% volt, ami az országos szint háromszorosa.⁷ Ennek egyik oka, hogy a menekültek túlnyomó többsége Észak-Korea peremvidékeiről, falvakból és kisebb településekről érkezik.

Az országba érkező menekültekből is látszik, hogy míg a hidegháború időszakában délre menekülők erős politikai öntudattal,

³ Kim (cikk)

⁴ Sayej (cikk)

⁵ Eredeti címe: *What Hanawon doesn't teach North Korean defectors*

⁶ Körülbelül 273.537 Ft.

⁷ Lankov (cikk)

magas iskolázottsággal rendelkeztek, addig a ma Észak-Koreából érkezők nagy része már az alacsony iskolázottságú, többnyire szegényebb, vidéki településekről érkeznek, jelentős százalékuk egyszerű munkásember, aki a földeken dolgozott, vagy egyáltalán nem vállalt munkát azelőtt – például az otthon maradt nők és gyerekek.⁸

Mindezen faktorok közrejátszanak abban, hogy az Észak-Koreából érkezett menekültek szakképzettséget nem igénylő, rosszul fizető segédmunkákat, iskolai végzettség hiányában egyszerűbb, alantas munkákat kénytelenek elvállalni.

Ha mindezt nemek szerinti eloszlásban nézzük, akkor láthatjuk, hogy ezek az adatok sem tekinthetők teljes mértékben pontosnak, ugyanis bár a női menekültek jóval többen érkeznek az országba, csekély vagy nem létező munkatapasztalataik miatt csak egyszerűbb munkákat vállalhatnak – pl. éttermi felszolgáló –, ami nem minősül teljes munkaidős állásnak, így nem kerülnek bele a munkavállalói statisztikákba, ezért nem minősülnek gazdaságilag aktívnak.⁹

A férfiak ezzel szemben iskolázottság nélkül is kapnak fizikai terhelést igénylő munkákat gyárakban, üzemekben, amik természetesen teljes munkaidős állások, így növelik a gazdaságilag aktív kisebbség létszámát.¹⁰

Illetve bár a különböző állami segélyek nem minősülnek kimagaslónak a dél-koreai jóléti társadalomban, mégis nagy jelentőséggel bír a menekültek életében. Mivel a támogatás sokszor indokolatlanul magas, így nem vállalnak munkát, ezzel is növelve a munkanélküliek arányát.¹¹

⁸ Lankov (cikk)

⁹ Kim S (cikk)

¹⁰ Kim S (cikk)

¹¹ Kim S (cikk)

Visszamennének

Egy másik nagyon fontos probléma a hátrányos megkülönböztetés. A Hanavon egy vidéki településen található, messze bármiféle nagyobb várostól. A környékbeli intézményekben és gyárakban, valamint a különböző kulturális kirándulásokon kívül az emberek nem állnak folyamatos, közvetlen kapcsolatban dél-koreaiakkal, ezért nehezen élik meg, mikor egy zajos, emberekkel zsúfolt városban kell felvenni egy gyorsabb életritmust, hiszen sokan nem találják a helyüket ebben az új környezetben.

Dél-Koreában egy másik nagyon fontos tényező a társadalmi kapcsolatok kialakításában a közös szülőváros és akadémiai háttér, viszont az észak-koreai menekülteket pont ezért származásuk és a dél-koreai viszonylatban szegényes iskolai hátterük miatt gyakran megbélyegzik, így inkább igyekeznek titokban tartani személyazonosságukat. A sikeres észak-koreai példaképek által felvázolt fényes jövő a rossz munkalehetőségek, a kultúrsokk és a hátrányos megkülönböztetés miatt sokak számára elérhetetlenné válik. Jellemző a menekültekre a magány, a bezárkózás és a depresszió is. Nem egyszeri eset, hogy a Dél-Koreában letelepült menekültek megpróbálnak visszaszökni Északra.

Változhat-e a helyzet?

Dél-Koreában már régóta szorgalmazzák, és próbálnak felkészülni egy esetleges egyesítésre, viszont ez több szempontból is kérdéseket vet fel. Az újraegyesítést követően több millió észak-koreai ember találná magát egy olyan társadalomban, amiben szegényes tudásukkal és végzettségükkel nem lesznek versenyképesek. Azt is fontos lenne mérlegelni, hogy az ország mennyire lenne stabil egy ekkora politikai, társadalmi és gazdasági változáshoz.

Az állam jelenlegi menekülteket támogató intézkedései kevés figyelmet fordítanak a figyelemfelhívásra és a dél-koreai lakosság jelentős része sajnos csak nagyon keveset, vagy egyáltalán nem tud az észak-koreai kisebbséget érintő problémákról részletei-

ben. A nemzetközi közösség nagyobb figyelemmel kíséri az Észak-Koreából Dél-Koreába menekülők helyzetét, mint a koreai lakosság, ezért nem csak a tengerentúlon, hanem Dél-Koreában is még nagyobb figyelmet kell szentelni a menekültek beintegrálásának gyakorlati problémáira hosszabb távon is.

Abstract

North Korean refugees escape from the North and go through countless life-threatening experiences on the way to safety. However, there is still a long way to go before they can officially start a new life as a citizen of the capitalist and – compared to the North – westernized South Korean society.

They go through strict interrogations to make sure they are not North Korean spies. After doing so, they have to take part in a three-month long program at the Hanawon Center. The Center helps them to unravel the new world where they will live in. It also gives them basic education about history and the iTech world of which South Korea is a leading representative of.

As for the children, the government provides them remedial teaching at specialised schools made for North Korean defectors. There they get the opportunity to not only engage in special events and programs with South Korean children to bond with, but it also helps them to get the required knowledge to be able to start school at a national one and to be able to acquire further education at universities or specialised collages.

However, after getting out into the real world, these defectors have to face the reality of unequal wage, discrimination and the lack of job opportunities. Most defectors came from the peripheral areas with very little or even no educational background, which makes it a lot harder for them to get white collar jobs. Most women are only able to work 'easy' jobs that do not require physical strength, but those are often considered as part-time jobs, thus, it results in not being counted as a full-time worker by the government statistics.

Also, discrimination against North Koreans is something that comes as a result of ignorance rather than hatred. NGOs are trying to open the eyes of many about the conditions in North Korea and the life quality of North Koreans but not many focuses actually on the lives of

those who have already fled from the country and have settled down outside its borders.

Felhasznált irodalom

Csoma Mózes: *Korea – Egy nemzet, két ország – A közös gyökerektől*. Napvilág Kiadó, Budapest. 2013. (Második, bővített kiadás)

Kim, H.-s. *Alternative Schools Help Young Defectors Adapt to New Home*. *Koreana*, 29(4), 54. The Korea Foundation, Szöul. 2015 tél. (Hivatkozásban Kim)

Internetes források

Hanawon and Hana Center, the North Korean Defectors' Resettlement Centers. (cikk) (Hivatkozásban Cho)
<https://mouonekorea.wordpress.com/2010/09/26/hanawon-and-hana-center-the-north-korean-defectors%E2%80%99-resettlement-centers/>
(Utolsó megtekintés: 2017.03.10.)

What Hanawon doesnt teach North Korean defectors. (cikk)
<https://www.nknews.org/2015/07/what-hanawon-doesnt-teach-north-korean-defectors/>
(Utolsó megtekintés: 2017.03.10.)

Why are majority of North Korean defectors women? (cikk) (Hivatkozásban Kim S)
<http://www.nknews.org/2013/07/why-are-the-majority-of-north-korean-defectors-women/>
(Utolsó megtekintés: 2017.03.11.)

The real reason North Korea refugees - not defectors - struggle. (cikk) (Hivatkozásban Lankov)
<https://www.nknews.org/2015/02/the-real-reason-north-korea-refugees-not-defectors-struggle/>
(Utolsó megtekintés: 2017.03.10.)

The North Korean escapees who sparked a reality show craze.

(cikk) (Hivatkozásban Sayej)

http://www.theguardian.com/tv-and-radio/2016/apr/13/defector-tv-the-north-korean-escapees-who-sparked-a-reality-show-craze?CMP=tw_t_gu

(Utolsó megtekintés: 2017.03.13.)

Settlement Support Process,

<http://eng.unikorea.go.kr/content.do?cmsid=3027>

(Utolsó megtekintés: 2017.03.09.)

Hanawon director offers glimpse into highs and lows of resettlement process for N. Korean defectors (cikk) (Hivatkozásban Unification Media Group)

<http://www.dailynk.com/english/read.php?cataId=nk00100&num=13330>

(Utolsó megtekintés: 2017.03.10.)

AZ ÉSZAK-KOREAI MENEKÜLTEK BEINTEGRÁLÁSA A DÉL-KOREAI TÁRSADALOMBA

Kép: Útvonalak Dél-Koreába

<http://davidfdays.com/wp-content/uploads/2013/08/Defector-routes.jpg>

(Letöltés: 2017.03.15.)

